

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 76

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

56 tomas
2013 m. kovo 14 d.

<u>Pranešimo Nr.</u>	Turinys	Puslapis
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
NUOMONĖS		
Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas		
486-oji plenarinė sesija, 2013 m. sausio 16, 17 d.		
2013/C 76/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl didelių intelektinių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių potencialo išlaisvinimo Europos Sąjungoje (nuomonė savo iniciatyva)	1
2013/C 76/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl lyčių klausimo strategijoje „Europa 2020“ (nuomonė savo iniciatyva)	8
2013/C 76/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl piratavimo jūroje. ES kovos su piratavimu stiprinimas (nuomonė savo iniciatyva)	15
2013/C 76/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos socialinio ženklo taikymo (tiriamoji nuomonė)	20

LT

Kaina:
4 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

486-oji plenarinė sesija, 2013 m. sausio 16, 17 d.

2013/C 76/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „II bendrosios rinkos aktas. Drauge už naująjį augimą“ (COM(2012) 573 final)	24
2013/C 76/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Glaudesnė Europos mokslinių tyrimų erdvės partnerystė siekiant pažangos ir augimo“ (COM(2012) 392 final)	31
2013/C 76/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl komisijos Komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl saugumo pramonės politikos. Inovacinės ir konkurencingos saugumo pramonės veiksmų planas (COM(2012) 417 final)	37
2013/C 76/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES tarptautinio bendradarbiavimo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje stiprinimas ir koncentravimas. Strateginis požiūris“ (COM(2012) 497 final)	43
2013/C 76/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prieinamesnė mokslinė informacija. Naudingesnės viešosios investicijos į mokslinius tyrimus“ (COM(2012) 401 final)	48
2013/C 76/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 273/2004 dėl narkotinių medžiagų pirtakų (prekursorių) (COM(2012) 548 final – 2012/0261(COD)	54
2013/C 76/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nuotolinės kompiuterijos galimybių naudojimas Europoje“ (COM(2012) 529 final)	59
2013/C 76/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Atnaujina ES ir Ramiojo vandenyno valstybių vystymosi partnerystė“ (JOIN(2012) 6 final)	66

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

486-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. SAUSIO 16, 17 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl didelių intelektinių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių potencialo išlaisvinimo Europos Sąjungoje (nuomonė savo iniciatyva)

(2013/C 76/01)

Pranešėjas **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. sausio 19 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Didelių intelektinių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių potencialo išlaisvinimo Europos Sąjungoje.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gruodžio 20 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 131 nariui balsavus už, nė vienam – prieš ir 13 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas žino, kad didelių intelektinių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių klausimas yra palyginti gerai išnagrinėtas, kadangi jau keletą dešimtmečių atliekami tyrimai ir yra daug specialios mokslinės literatūros⁽¹⁾. Vis dėlto, atsižvelgdamas į šios temos svarbą, EESRK rekomenduoja Europos Komisijai ir valstybėms narėms remti papildomas studijas ir mokslinius tyrimus ir priimti tinkamas priemones, kurios leistų atsižvelgti apskritai į visų žmonių įvairovę, įskaitant programas, galinčias sutelkti didelių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių potencialą, kad būtų galima

⁽¹⁾ Iš didelių gebėjimų ir atitinkamo švietimo tyrimų paminėtini šie:

Mercé Martínez Torres ir Angel Guirado (leidėjai), *Altas capacidades intelectuales. Pautas de actuación, orientación, intervención y evaluación en el período escolar*, Barcelona, leidykla Graó, 2012 m.

Juan Carlos Torregro (leidėjas), *Alumnos con altas capacidades y aprendizaje cooperativo. Un modelo de respuesta educativa*, Madridas, Fundación SM, 2012 m.

Stephen Pfeiffer, *Current perspectives on the identification and assessment of gifted students*, *Journal of Psychoeducational assessment*, 2011 m. B. Wallace ir G. Erikson, *Diversity in Gifted Education. International perspectives on global issues*, Niujorkas, Routledge, 2006 m.

R. J. Sternberg ir J. E. Davidson, *Conceptions of giftedness*, Cambridge University Press, 2005 m.

R. J. Sternberg (leidėjas), *Definitions and conceptions of giftedness*, Thousand Oaks, Corwin Press, 2004 m.

jį panaudoti pačiose įvairiausiose srityse. Šiais veiksmais, be kita ko, būtų sudarytos palankesnės sąlygos užimtumui ir padidintos įsidarbinimo galimybės Europos Sąjungoje, jie taip pat leistų ekonomikos krizės sąlygomis pasinaudoti specialistų žiniomis ir užkirsti kelią didelių gebėjimų turinčių asmenų išvykimui į kitus pasaulio regionus.

1.2 Komitetas siūlo skatinti didelių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių ugdymą ir jų potencialo stiprinimą įvairiais mokymo etapais ir formomis vengiant pernelyg ankstyvos specializacijos ir raginti švietimo įstaigas daugiau dėmesio skirti įvairovei, taip pat išnaudoti kolektyvinio mokymosi ir neformaliojo švietimo teikiamas galimybes.

1.3 Komitetas rekomenduoja skatinti švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą atsižvelgiant į tai, kad kiekvieno asmens intelektinis potencialas nėra statiškas ir įvairiais gyvenimo etapais vystosi skirtingai.

1.4 Komitetas rekomenduoja ateityje daugiau dėmesio skirti kiekvienoje valstybėje narėje taikomiems darbo su didelių intelektinių gebėjimų turinčiais studentais modeliams ir patirčiai, ypač jei tie modeliai naudingi visai visuomenei ir jos sanglaudai, padeda mažinti mokyklos nebaigusiujų skaičių ir tobulinti švietimo sistemą, kaip numatyta strategijos „Europa 2020“ tiksluose.

1.5 Komitetas primena, kad būtina pačioje darbo vietoje surasti darbuotojus, visų pirma jaunos, kurie turi galimybių ir noro ugdyti savo intelektualius gebėjimus ir prisidėti prie inovacijų, ir suteikti jiems galimybę tęsti mokymąsi jų siekius ir interesus atitinkančiose srityse.

1.6 Komitetas siūlo labiau rūpintis intelektinių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių švietimu ir dėmesį skirti šioms aspektams:

- mokytojų rengimas ir tęstinis mokymas apie didelių gebėjimų turinčių mokinių profilį ir savybes, jų nustatymą ir jiems reikalingą švietimą;
- procedūrų, kurios leistų iš anksto nustatyti didelių intelektinių gebėjimų turinčius mokinius, ypač iš nepalankias sąlygas turinčių socialinių kategorijų ir nepalankios socialinės aplinkos, suderinimas;
- švietimo priemonių, skirtų didelių intelektinių gebėjimų turintiems moksleiviams, rengimas ir įgyvendinimas. Šios priemonės turi apimti veiksmus ne tik įprastose švietimo įstaigose bet ir šių įstaigų ribų;
- humanistinių vertybių, kultūrų įvairovės aspektų įtraukimas į mokytojų rengimo programas taip pat informacinių bei ryšių technologijų naudojimas švietimo tikslais, kūrybiškumo ir iniciatyvumo skatinimas.

1.7 Rūpinantis didelių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių švietimu dėmesys turi skiriamas ir jų emociniam ugdymui, kuris ypač svarbus paauglystės laikotarpiu, socialinių įgūdžių ugdymui, taip pat reikėtų palengvinti jų integraciją ir įtrauktį į visuomenę, integraciją į darbo rinką ir formuoti kolektyvinio darbo gebėjimus.

1.8 Reikia pasinaudoti moksleivių mainų ir viešnagių kitose šalyse mechanizmais ir procedūromis ir sudaryti sąlygas dalyvauti didelių gebėjimų turintiems, visų pirma nepalankioje padėtyje esantiems, moksleiviams.

1.9 Būtina išnaudoti ES valstybių narių keitimosi informacija ir gerą patirtimi galimybes, visų pirma kai tai susiję su labai gabių moksleivių ir studentų atpažinimo metodais ir jiems reikalingos švietimo pagalbos suteikimu.

1.10 Reikia skatinti didelių gebėjimų turinčių vaikų ir jaunuolių verslumą siekiant sustiprinti atsakomybę ir solidarumą, naudingus visai visuomenei.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1 2010 m. Europos Komisijos patvirtintoje programoje „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ vienas iš trijų svarbiausių prioritetų nurodomas „pažangus augimas vystant žiniomis ir inovacijomis grindžiamą ūkį“. Vadovaujantis šiuo požiūriu, visų piliečių mokymas tampa pagrindine Europos Sąjungos ateities užtikrinimo priemone; tai, be kita ko, apima didelių gebėjimų turinčių asmenų atpažinimą ir jiems reikalingo švietimo sąlygas.

2.2 Dabartinėje Europos Sąjungos valstybių narių švietimo politikoje daug reikšmės teikiama moksleivių įvairovei. Tai suprantama kaip įsipareigojimas kiekvienam moksleiviui suteikti švietimo pagalbą, leidžiančią visapusiškai išnaudoti savo galimybes. Stengiantis padėti visiems moksleiviams, kuriems reikia specialios švietimo pagalbos, reikia padidinti šiuo metu skiriamus išteklius ir tiems, kurie pasižymi dideliais intelektualiais gebėjimais.

2.3 Išanalizavus dabartinę padėtį Europos Sąjungos šalyse, paaiškėjo, kad didelių intelektinių gebėjimų turintys moksleiviai nustatomi ir švietimo pagalba jiems užtikrinama labai įvairiai. Be to, išryškėja būtinybė tobulinti tokiems moksleiviams skirtą švietimo praktiką ir veiklą; šiam aspektui įtakos turi tai, kad trūksta specialiai parengtų mokytojų.

3. Dideli intelektiniai gebėjimai

3.1 Sąvoka

3.1.1 Tarptautinės studijos ir moksliniai tyrimai sutartinai rodo, kad didelių gebėjimų turinčių asmenų yra visose socialinėse grupėse ⁽²⁾. Šis principas taikytinas Europos Sąjungos valstybių narių gyventojams. Socialiniu, politiniu ir švietimo požiūriu didelių gebėjimų turinčių asmenų nustatymas ir jiems reikalingas dėmesys yra palyginti neseniai svarstoma tema, kuri artimiausiais metais, be abejonės, taps dar svarbesnė. Minėti tyrimai patvirtina, kad, norint pagerinti didelių gebėjimų turinčių moksleivių nustatymo ir jiems skirtos švietimo pagalbos metodus, reikia įtraukti visą visuomenę: politikus, mokytojus, mokslininkus ir tyrėjus, šeimas ir socialinius partnerius.

3.1.2 Specialioje mokslinėje literatūroje šia tema vartojami įvairūs su dideliais gebėjimais siejami terminai: ankstyva branda (aukštesni rezultatai nei tikėtina konkrečioje amžiaus grupėje), talentas (išskirtiniai gebėjimai labai konkrečiose srityse: matematikos, muzikos ir kt.) ir, galiausiai, gabumai arba dideli gebėjimai. Pastaroji sąvoka (gabumai arba dideli gebėjimai) šiuo metu apibrėžiama remiantis šiais požymiais:

- didesni nei vidutiniai intelektiniai gebėjimai, susiję tiek su bendrais, tiek su konkrečiais įgūdžiais. Nors įprastai kriterijumi buvo laikomas didesnis nei 130 intelekto koeficientas (vidurkis yra 100), pastaraisiais metais šis kriterijus buvo išplėstas, tapo lankstesnis ir šiuo metu atsižvelgiama ir į kitus taip pat svarbius rodiklius:
- didelis susitelkimas ir įsipareigojimas atlikti užduotis: atkaklumas, susidomėjimas, tvirtumas, pasitikėjimas savimi ir kt.,
- didelis kūrybiškumas, lankstumas ir originalumas konsultuojantis, keliant klausimus, reaguojant į iškilančias problemas bei sunkumus ir juos sprendžiant.

⁽²⁾ Remiantis duomenimis apie geriausiai ištirtą socialinę grupę, t. y. mokyklinio amžiaus asmenis, didelių gebėjimų turinčių gyventojų dalis svyruoja nuo 2 iki 15 proc. priklausomai nuo rodiklių, kuriais remiantis atliekamas šis vertinimas. Pagal įprasčiausią intelekto koeficiento vertinimo kriterijų remiamasi 130 arba didesniu rodikliu, kuris būdingas maždaug 2 proc. gyventojų. Šiuo metu pripažįstama, kad šis kriterijus yra labai ribotas ir kad intelektinių gebėjimų vertinimas tėra vienas iš veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti nustatant didelių gebėjimus. Todėl didelių gebėjimų sąvoka išplėsta ir nuo šiol apima kitus veiksnius, pavyzdžiui, kūrybiškumą, originalumą, gebėjimą tiksliai papasakoti, daryti išvadas ir ekstrapoliuoti. Vadovaujantis šiuo naujesniu požiūriu, nustatyta, kad apskritai didelių gebėjimų turinčių asmenų procentinė dalis gali siekti 10 ar netgi 15 proc., tuo tarpu remiantis plačiau priimtais vertinimais ši procentinė dalis sudaro 5–10 proc. Norėdami daugiau sužinoti apie šią temą, skaitykite klasika tapusius Joseph Renzulli tyrimus arba vėlesnius: J. H. Borland *Myth 2. The gifted constitute 3% to 5% of the population, Gifted child quarterly*, Nr. 53, 2009 m.; G. Miraca *Exceptionally gifted children*, Niujorkas, Routledge, 2004 m.; D. Robson *High IQ kids: collected insights, information and personal stories from the experts*, Free spirit publishing, 2007 m.

Nors dideli gebėjimai mokyklinėje ir akademinėje veikloje paprastai siejami su gerais mokymosi rezultatais, palyginti dažnai pasitaiko atvejų, kai mokyklos nebaigia didelių gebėjimų turintys moksleiviai. Dideli gebėjimai turėtų būti suprantami ne kaip statinė būklė, o kaip potencialas, kuris turi būti nustatytas, pripažintas ir remiamas visuomenės, kad būtų plėtojamas, kitaip jis gali būti prarastas.

3.1.3 Mokslinėje literatūroje taip pat vieningai tvirtinama, kad dideli gebėjimai yra daugialypiai, kitaip tariant, yra platus ir apimantys įvairias sritis, todėl negali būti vertinami vien tik pagal intelekto koeficientą; turi būti atsižvelgiama ir į kitus aspektus, pavyzdžiui, originalumą ir kūrybiškumą; dažnai juos lemia arba jiems įtakos turi šeima ir kultūriniai bei socialiniai veiksniai. Kartais, pavyzdžiui, kai kurių asmenų, sergančių autizmu arba turinčių kokį nors motorikos sutrikimą, atveju dideli gebėjimai gali egzistuoti kartu su negalia.

3.1.4 Didelių gebėjimų turinčių moksleivių ir asmenų yra visose visuomenės grupėse ir sluoksniuose nepriklausomai nuo lyties ar socialinės padėties, tačiau praktiškai nustatant didelių gebėjimų asmenis paprastai išryškėja tam tikros tendencijos, į kurias turi būti atsižvelgta ir bandoma atitinkamai pakeisti:

- didelių gebėjimų turintys jaunuoliai dažniau pastebimi viduriniuose ir aukštuosiuose visuomenės sluoksniuose dėl didesnio šeimų informuotumo šiuo klausimu, taip pat švietimo ir mokslo požiūriu labai stimuliuojančios šeiminių aplinkos įtakos. Kartais maži švietimo įstaigų lūkesčiai dėl jų pačių moksleivių gebėjimų taip pat gali trukdyti nustatyti didelių gebėjimų turinčius moksleivius iš nepalankios socialinės aplinkos;
- didelių gebėjimų turintys moksleiviai ir asmenys apskritai yra linkę į diskretiškumą ir anonimiškumą, vis dėlto statistiškai dažniau sutinkama dideliais gebėjimais pasižyminčių moksleivių vyrų nei moterų; tam įtakos turi kultūriniai ir psichologinės raidos veiksniai, rodantys, kad į anonimiškumą yra labiau linkusios didelių gebėjimų turinčios moksleivės ir moterys ⁽³⁾.

⁽³⁾ Pavyzdžiui, 1999–2012 m. Madrido bendruomenės (Ispanija) didelių gebėjimų turinčių moksleivių pedagoginio ugdymo programoje (*Programa de Enriquecimiento Educativo para Alumnos con Altas Capacidades de la Comunidad de Madrid*) užfiksuotas beveik nekintantis vyriškos (70 proc.) ir moteriškos (30 proc.) lyties moksleivių dalyvavimo rodiklis. Ta pačia tema galima skaityti L. Pérez, P. Domínguez ir E. Alfaro (leidėjai), *Actas del Seminario: situación actual de la mujer superdotada en la sociedad*, Madridas, Consejería de Educación, 2002 m.

3.1.5 Panašiai, kaip ir kitų moksleivių atveju, kai kalbame apie didelių gebėjimų turinčius moksleivius ir jaunuolius, turime atsižvelgti į tai, kad jie yra iš labai įvairių visuomenės grupių.

3.1.6 Galima sutikti moksleivių, kurie, nors turi didelių intelektinių gebėjimų, gali patirti sunkumų sėkmingai baigti mokyklą ir patenka į mokyklos nebaigusiujų grupę dėl nepakankamos arba jokios specialios švietimo pagalbos arba nesugebėjimo prisitaikyti prie aplinkos. Taip pat dažnai sutinkama didelių gebėjimų turinčių moksleivių, kurie susiduria su atskirties problemomis ir yra išstumiami iš grupės, o tai taip pat prisideda prie veiksmų, dėl kurių nebaigiama mokykla. Tinkamas didelių gebėjimų moksleivių atpažinimas ir dėmesys yra veiksniai, kurie gali ir turi padėti sumažinti mokyklos nebaigusiujų skaičių ir padidinti aukštąjį išsilavinimą įgijusių gyventojų procentinę dalį; tai yra vienas iš pagrindinių švietimo tikslų, įtvirtintų programoje „Europa 2020. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“.

3.2 Didelių gebėjimų turinčių jaunuolių nustatymas ir švietimo pagalba

3.2.1 Siekiant pagerinti švietimo pagalbą didelių gebėjimų moksleiviams ir studentams, būtinas dėmesys šiems aspektams: pradinis gebėjimų nustatymas, išsamus psichologinis, pedagoginis ir socialinis vertinimas, patvirtinantis arba paneigiantis didelius gebėjimus ir, galiausiai, pati švietimo pagalba, kuri gali būti teikiama tiek formaliojo, tiek neformaliojo švietimo priemonėmis.

3.2.2 Paprastai pripažįstama, kad didelis skaičius dideliais gebėjimais pasižyminčių asmenų išvengia nustatymo procedūrų. Nustatymas gali būti vykdomas baigiantis ikimokyklinio ugdymo etapui arba pradinio ugdymo pradžioje. Kaip ir bet kurio kito moksleivio, kuriam reikalinga speciali švietimo pagalba, atveju, taip ir ankstyvas didelių gebėjimų nustatymas suteikia daugiau galimybių imtis tinkamų priemonių, užtikrinti švietimo pagalbą ir padeda numatyti galimus nesėkmės ir mokyklos nebaigimo atvejus ateityje. Nors didelius gebėjimus galima nustatyti ir vėlesniais mokymosi ar gyvenimo etapais, daug reikšmės teikiama pradiniam nustatymui ir didelių gebėjimų galinčio turėti moksleivio psichopedagoginiam vertinimui.

3.2.3 Didelių gebėjimų pradinio nustatymo procedūrą galima inicijuoti tuomet, kai tėvai arba mokytojai pastebi, kad konkretus vaikas išsiskiria iš kitų savo amžiaus mergaičių ir berniukų arba kartais nepajėgia prisitaikyti. Šis pradinis nustatymas, kurį specialistai vėliau patvirtins arba paneigs, gali būti grindžiamas šiais rodikliais:

— kalbos vartojimas: žodyno platumas, vartojamų terminų tikslumas, sakinių struktūros sudėtingumas;

— didelis gebėjimas suprasti sudėtingas ir abstrakčias mintis. Kartu gebėjimas kelti ir plėtoti idėjas pagal amžių neįtikėtinai aukštu lygiu;

— klausimų kokybė. Jie gali būti neįprasti, originalūs, sudėtingi arba itin brandūs ir tikslingi;

— gebėjimas kurti sistemines ir daugialypes strategijas problemoms spręsti;

— gebėjimas greitai ir lengvai įsisavinti žinias, kai yra susidomėjimas;

— didelis kūrybiškumas siūlant idėjas, tikslus ir konkrečių problemų sprendimus.

3.2.4 Ankstyvajame amžiuje (iki 4–5 metų) reikia būti labai atsargiems priskiriant moksleivių didelių gebėjimų turinčių asmenų kategorijai, kadangi dėl ankstyvos brandos arba mokymąsi itin skatinančios šeiminės aplinkos ši diagnozė gali būti pernelyg ankstyva, nestabili ir netiksli. Tokiais atvejais reikėtų atlikti pakartotinius įvertinimus siekiant nustatyti, ar dideli gebėjimai išryškėjo, ar, priešingai, priartėjo prie vidutinių parametų.

3.2.5 Nepalankioje socialinėje aplinkoje didelius gebėjimus dažnai užgožia socialiniai ir ekonominiai sunkumai ir nepritekliai ar netgi menki pačių švietimo įstaigų lūkesčiai, todėl jie ne taip lengvai pastebimi. Svarbu tai turėti omenyje ir ypatingą dėmesį skirti nepalankias sąlygas turinčių vaikų ir jaunuolių vystymuisi ir raidai siekiant užtikrinti jiems reikiamą švietimo pagalbą, įskaitant didelių gebėjimų turinčių asmenų nustatymą.

3.2.6 Kai kurie su didelių gebėjimų turinčiais moksleiviais ir jaunuoliais susiję aspektai ir lūkesčiai, kurių reikėtų vengti, yra šie:

— manyti, kad itin gabūs vaikai išsiskirs visose savo vystymosi srityse, bus emociškai brandūs, pasižymės didele savikontrolė, bus savarankiški, atsakingi ir stengsis patikti savo mokytojui;

— manyti, kad jie pasižymės visose mokyklos mokymo programos srityse. Mokytojai yra linkę tikėtis, kad puikūs moksleiviai pasieks puikų rezultatų visose srityse;

— tikėtis, kad itin gabūs vaikai yra labai motyvuoti pasiekti puikių rezultatų mokykloje ir bet kurią jiems pasiūlytą užduotį atlieka su atsidavimu ir susidomėjimu.

3.2.7 Kai tėvams ir mokytojams kyla įtarimas, kad vaikas ar jaunuolis gali turėti didelių gebėjimų, pradiniam nustatymui turi būti naudojamos specialios vertinimo priemonės, o psichopedagoginį vertinimą turi atlikti profesionalūs specialistai, kuriems gali talkinti švietimo įstaigos mokytojai. Šis vertinimas turi būti kuo įvairesnis ir išsamesnis, apimti įvairias sritis (mokyklos, socialinę, šeimos) ir įvairias informacijos rinkimo priemones, kad jas būtų galima taikyti bet kuriam moksleiviui neatsižvelgiant į tai, iš kokios šeimos ir socialinės aplinkos jis kilęs. Šis platus ir įvairiapusis vertinimas padeda parengti galutinę psichopedagoginę ataskaitą, kurioje bus patvirtinti arba paneigti dideli gebėjimai.

3.3 Švietimo pagalba didelių gebėjimų turintiems moksleiviams

3.3.1 Kai patvirtinami dideli gebėjimai, tinkamas švietimo priemonės vaikams ir jaunuoliams nustatyti gali padėti šie veiksniai ir aplinkybės:

- stimuliuojanti aplinka, skatinanti jų potencialą,
- savarankiškumas ir savikontrolė,
- priklausomybės draugų ir bendraklasių grupei jausmas,
- aplinkinių rodomas pripažinimas ir pasitikėjimas,
- jų poreikiams pritaikytas mokymas ir individualus mokymosi ritmas,
- siūloma lanksti mokymo programa, leidžianti gilinti dalykų žinias,
- galimybė gauti papildomų švietimo išteklių, papildančių įprastą švietimo pasiūlą,
- lankstesnis mokymas tokiais aspektais kaip tvarkaraščiai, veikla, ištekliai, medžiagos ar grupės,
- moksleivių dalyvavimas planuojant jų pačių mokymosi procesą.

3.3.2 Pagal skirtingus pedagoginius modelius ir švietimo sistemas vadovaujamosi skirtingu požiūriu į didelių gebėjimų turinčių moksleivių ugdymo poreikių patenkinimo būdą. Šioje srityje taikomas priemonės būtų galima grupuoti pagal šias dvi tendencijas:

a) diferencijuotas švietimas: toje pačioje švietimo įstaigoje formuojamos homogeniškos moksleivių grupės atsižvelgiant į jų gebėjimus ir žinių lygį;

b) įtraukusis švietimas: moksleivių grupės yra mišrios ir švietimo įstaigos siūlo švietimo priemones, pritaikytas kiekvieną grupę sudarančių moksleivių įvairovei.

3.3.3 Šiuo metu įvairiose Europos Sąjungos švietimo sistemose dominuoja įtraukiojo švietimo modelis. Tai reiškia, kad stengiamasi visiems moksleiviams pradiniais mokymosi etapais suteikti bendrą ugdymą švietimo įstaigoje, kurioje dėmesys teikiamas įvairovei, vengiant per anksti suformuoti homogeniškas grupes. Šis požiūris dera su tuo, kad vėlesniais neprivalomais švietimo etapais arba baigiantis viduriniam mokslui ir rengiantis pradėti universitetinių studijų etapą, kai kuriose Europos Sąjungos valstybėse narėse plėtojama patirtis, kuria siekiama atskleisti konkrečius talentus, arba labiau homogeniškų grupių patirtis, skirta didelių gebėjimų turintiems ir (arba) aukštais mokslo rezultatais pasižymintiems moksleiviams. Dabartinės padėties analizė rodo, kad ateityje veikiausiai bus tendencija išlaikyti įtraukųjį švietimą pradiniais mokymosi etapais ir nutiesti kelią konkrečiai homogeniškų grupių patirčiai tolesniais arba neprivalomo švietimo etapais.

3.3.4 Švietimo įstaigos didelių gebėjimų turinčių moksleivių atžvilgiu gali taikyti toliau išvardytas konkrečias švietimo priemones. Kai kurios iš jų, pavyzdžiui, įprastos, yra taikytinos apskritai visiems moksleiviams:

— įprastos priemonės:

- įvairaus sunkumo lygio turinio pristatymas, lanksčios grupės, įvairi veikla ir išplėsta įprasta mokymo programa;
- sustiprintas mokymas, grindžiamas moksleivio motyvacija ir susidomėjimu tam tikromis temomis ir jo paties organizuojamas;
- **mažiau įprastos priemonės:** mokymo programos pritaikymas ją išplečiant ir (arba) sustiprinant konkrečiam moksleiviui: individualus minėtos programos pritaikymas;
- **išskirtinės priemonės:** didesnis lankstumas įvairių mokymosi etapų ir pamokų požiūriu, sumažinama jų trukmė: moksleivis gali būti mokomas kartu su vyresniais moksleiviais. Šios priemonės taikomos retai, maždaug 3 procentams didelių gebėjimų turinčių mokinių.

3.3.5 Už mokyklų ribų didelių gebėjimų turintys moksleiviai gali dalyvauti suplanuotoje, tačiau mažiau už mokyklos veiklą reguliuojamoje veikloje, kuri suteikia galimybę užmegzti ryšius su kitų švietimo įstaigų didelių gebėjimų turinčiais moksleiviais. Tokio pobūdžio užklausinė veikla vykdoma gana plačiai ir yra labai įvairi. Ji galėtų būti remiama valstybių, valdžios institucijų ir Europos Sąjungos.

3.3.6 Tokio tipo švietimo pagalba, formalusis ir neformalusis švietimas nėra tarpusavyje nesuderinamos alternatyvos. Geresnė pagalba didelių gebėjimų turintiems moksleiviams turi apimti du aspektus: pagalbą pačioje švietimo įstaigoje ir mokykloje, panašiai kaip visų specialios švietimo pagalbos poreikių turinčių moksleivių atveju, ir papildomą, mokymo programoje nenumatytą pagalbą švietimo įstaigoje arba už jos ribų.

3.3.7 Šiuo metu didelis neišspręstas klausimas – iš esmės pagerinti didelių gebėjimų turinčių moksleivių švietimo pagalbą pačioje švietimo įstaigoje; tam reikia patobulinti mokytojų pradinį ir tęstinį mokymą apie didelių gebėjimų turinčių moksleivių atpažinimą ir jiems reikalingą švietimo pagalbą ir apskritai apie būtinybę atsižvelgti į moksleivių įvairovę.

3.3.8 Uždavins išlaisvinti visų Europos Sąjungos jaunuolių, visų pirma talentingųjų, potencialą tenka ne tik švietimo sektoriui. Taip pat svarbu praktiškai įgyvendinti ekonominę ir socialinę politiką, kuri leistų šiems asmenims nuo pat ankstyvojo amžiaus pasiūlyti darbo vietas ir suteikti galimybes išnaudoti savo gebėjimus. Tokiu atveju Europai tenka svarbus uždavinys – užkirsti kelią ir sutrukdyti patiems talentingiausiems asmenims išvykti į kitus pasaulio kraštus siekiant pritaikyti savo gebėjimus.

4. Didelių gebėjimų turinčių moksleivių priežiūra Europoje

4.1 Apžvalga

4.1.1 Pastaraisiais metais įvairiais tyrimais buvo bandoma apžvelgti su dideliais intelektualiais gebėjimais susijusią padėtį visoje Europos Sąjungoje⁽⁴⁾. Juose pateikiama tokia informacija:

- apskritai tyrimai nustato ir atskleidžia būtinybę pakeisti ir pertvarkyti švietimo įstaigų praktiką, kad būtų daugiau dėmesio skiriama moksleivių įvairovei, įskaitant didelių gebėjimų turinčius moksleivius;
- įvairių šalių švietimo srities teisės aktuose atsižvelgiama į tai, kad yra didelių gebėjimų turinčių moksleivių, tačiau jie labai

⁽⁴⁾ Norint susidaryti išsamesnį vaizdą apie didelių gebėjimų turinčių moksleivių švietimo priežiūros dabartinę padėtį Europos Sąjungos valstybėse narėse, galima skaityti:

La atención a los alumnos con altas capacidades en la Unión Europea („Dėmesys didelių gebėjimų turintiems mokiniams Europos Sąjungoje“), leidinio *De todo un poco* Nr. 11, Madrido bendruomenės kasmet skelbiama didelių gebėjimų turinčių mokinių pedagoginio ugdymo programa (*Programa de Enriquecimiento Educativo para Alumnos con Altas Capacidades de la Comunidad de Madrid*), p. 21–29, Madridas, 2009 m.

Gifted Learners. A survey of educational policy and provision („Talentingi moksleiviai. Švietimo politikos ir nuostatų apžvalga“), Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra, 2009 m.

Eurydice (2006 m.), *Specific Educational Measures to promote all Forms of Giftedness at School in Europe*. („Visokio pobūdžio talentų skatinimo Europoje pedagoginės priemonės“, darbo dokumentas), Briuselis, Eurydice padalinys.

F. J. Monks, R. Pflüger, *Gifted Education in 21 European Countries: Inventory and Perspective* („Talentingų mokinių švietimas 21 Europos šalyje: esama padėtis ir perspektyvos“), Neimegeno universitetas, 2005 m.

skiriasi, kai tenka nustatyti, ar tiems moksleiviams reikalingos specialios švietimo pagalbos priemonės, ar ne;

- didelių gebėjimų nustatymo kriterijai laipsniškai plečiami, atsisakoma tradicinio požiūrio, pagal kurį vertinami vien tik protiniai gebėjimai, ir išatliekami konkretūs testai, leidžiantys įvertinti kūrybiškumą, originalumą, taip pat atsižvelgiama į mokytojų ir šeimų pateiktą informaciją apie mokyklą, socialinį gyvenimą ir šeimą;
- teikiant pagalbą didelių gebėjimų turintiems moksleiviams paprastai skiriamas didesnis dėmesys užklasinėi veiklai pagal neformaliojo švietimo programą nei veiklai, numatyta mokymo programoje ar vykdoma įprastoje švietimo įstaigoje pamokų metu. Dažniau rengiami konkursai ir specialios varžybos, susijusios su konkrečiais talentais (mokslo, technologijų, sporto, muzikos ir kt.), nei apskritai dideliems gebėjimams skirtos iniciatyvos;
- yra daug galimybių patobulinti tiek pradinį, tiek tęstinį mokytojų rengimą didelių gebėjimų turinčių moksleivių nustatymo ir jiems būtinos švietimo pagalbos srityje.

4.2 Teisės aktai ir švietimo pagalba

4.2.1 Visose Europos Sąjungos valstybėse narėse yra privačių specialistų ir šeimų asociacijų, vykdančių užklasinę veiklą, kuria siekiama stiprinti talentingų moksleivių gebėjimus. Be to, kai kuriose iš jų atitinkamos švietimo įstaigos skatina tam tikrą veiklą arba bendradarbiauja ją vykdančias.

4.2.2 Europos Sąjungai priklausančiose šalyse didelių gebėjimų turinčių moksleivių švietimo pagalba apima šiuos aspektus:

- beveik visų Europos Sąjungos šalių teisės aktuose numatytos kokios nors tokiems moksleiviams skirtos švietimo priemonės. Kai kurios šalys turi visiems moksleiviams bendras švietimo priemones ir neskirsto moksleivių į itin gabius ar talentingus ir visus kitus: tiesiog siekia visų moksleivių puikų rezultatų;
- dauguma šalių skirsto įvairių gebėjimų turinčius moksleivius į mišrias grupes ir kartu stengiasi užtikrinti pagalbą kiekvienos grupės moksleiviams. Kai kurios šalys formuoja homogeniškas moksleivių grupes pagal jų gebėjimus ir mokymosi rezultatus, nors kai kurios iš jų šią galimybę taiko tik sportinių ar meninių talentų turintiems moksleiviams;

— kalbant apie priemones užtikrinti didesnę lankstumą ar paspartinti mokymosi procesą, t. y. suteikti moksleiviui galimybę patekti į aukštesnę nei jo amžiui tinkamą mokymosi pakopą, dauguma valstybių narių savo teisės aktuose tokią galimybę numato, tačiau nėra vienodo kriterijaus tam įgyvendinti. Kai kurios valstybės narės suteikia galimybę labai gabiems vidurinių mokyklų moksleiviams anksti dalyvauti konkrečiuose universitetų projektuose ir paskaitose.

4.3 Mokytojų rengimas

4.3.1 Nepaisant sunkios dabartinės ekonominės padėties, kuri turi įtakos ir švietimo sistemai, ir problemų, su kuriomis susiduria mokytojai savo kasdieniame darbe, būtina tobulinti mokytojų specializuotą mokymą šiuo klausimu teikiant tiek pradinį, tiek tęstinį mokymą.

4.3.2 Dauguma Europos Sąjungos šalių oficialiose būsimų mokytojų rengimo programose numatomas specialus mokymas, kaip elgtis su didelių gebėjimų turinčiais moksleiviais, arba kaip konkretus dalykas, arba kaip mokymo apie dėmesį moksleivių įvairovei dalis.

4.3.3 Kalbant apie valstybinių įstaigų teikiamą tęstinį mokytojų mokymą, tik pusė šalių tai numato savo tęstinio mokytojų mokymo programose. Tokį oficialų tęstinį mokymą siūlo ir kai kurios privačios įstaigos.

4.3.4 Taigi, Europos Sąjungoje šiuo klausimu susidariusios padėties analizė mums leidžia teigti, kad yra plačios galimybės pagerinti situaciją tokiose srityse kaip:

- pradinis ir tęstinis mokytojų mokymas siekiant pagerinti jų žinias apie didelių gebėjimų turinčius moksleivius, sudaryti sąlygas geriau susipažinti su šiuo mokinių tipu ir metodais, kuriuos reikia taikyti tokiems mokiniams nustatyti ir jų švietimui prižiūrėti;
- humanistinių vertybių, kultūrų įvairovės aspektų įtraukimas į mokytojų rengimo programas taip pat informacinių bei ryšių technologijų naudojimas švietimo tikslais, kūrybiškumo ir iniciatyvumo skatinimas;
- psichologinio ir pedagoginio vertinimo procedūrų ir socialinių bei šeiminių veiksnių, padedančių nustatyti didelių intelektinių gebėjimų turinčius mokinius, sutelkimas; minėtas nustatymas turi būti atliekamas ankstyvajame amžiuje, bet reikia numatyti galimybę tai padaryti ir tolesniais švietimo etapais, taip pat ir darbo vietoje, kai kalba eina apie profesinę veiklą jau pradėjusius asmenis;
- švietimo pagalbos priemonių, skirtų didelių gebėjimų turintiems arba kitomis išskirtinėmis savybėmis pasižymintiems moksleiviams, sukūrimas ir taikymas ne tik įprastoje mokymo įstaigoje, bet ir už jos ribų – neformaliojo švietimo srityje: sustiprinto mokymo programos;
- mechanizmų ir procedūrų, sudarančių palankias sąlygas didelių gebėjimų turinčių asmenų mokymuisi visą gyvenimą – ypač pradėjus universitetines studijas ir jų metu – sukūrimas ir taikymas.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl lyčių klausimo strategijoje „Europa 2020“ (nuomonė savo iniciatyva)

(2013/C 76/02)

Pranešėja **Joana AGUDO I BATALER**

Bendrapranešėję **Grace ATTARD**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. liepos 12 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Lyčių klausimo strategijoje „Europa 2020“.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gruodžio 20 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 200 narių balsavus už, 6 – prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

EESRK

1.1 Remia ir palaiko principą, kad strategija „Europa 2020. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“⁽¹⁾ ir Moterų ir vyrų lygybės strategija⁽²⁾ turi viena kitą papildyti. Tuo tikslu būtina vykdant strategiją „Europa 2020“ plėtojamos politikos tikslus, įgyvendinimą, stebėseną ir vertinimą susieti su lyčių klausimu (angl. *gender mainstreaming*) ir numatyti konkrečias priemones.

1.2 Mano, kad ypač svarbu išspręsti problemą, kylančią dėl to, kad lyčių klausimas konkrečiai nenagrinėtas nė vienoje iš septynių pavyzdinių strategijos „Europa 2020“ iniciatyvų. Tuo tikslu lyčių klausimą būtina nuolat įtraukti į nacionalines reformų programas (NRP) ir į Europos semestrą, ypač turint omenyje tai, kad dėl Europos ekonominės padėties būtina veiksmingiau įgyvendinti politiką ir efektyviau naudoti išteklius pripažįstant neigiamą lyčių nelygybės poveikį ekonomikos augimui.

1.3 Pritaria konkrečioms šalims skirtoms rekomendacijoms, kuriose Komisija ragina valstybes nares persvarstyti NRP biudžetus, kad nustatant politines priemones būtų atsižvelgta į lyčių lygybės principą. Svarbu, kad ministerijų posėdžiuose, skirtuose peržiūrai ir stebėsenai, būtų užtikrintas šių rekomendacijų įgyvendinimas ir tęstinumas ir atkreiptas dėmesys į lygybės politikos srityje padarytą pažangą. Tam reikia nuosekliai panaudoti Europos fondus, visų pirma Europos socialinį fondą.

1.4 Būsimoje 2014–2020 m. daugiametėje finansinėje programoje rekomenduoja numatyti pažangai moterų teisių ir lyčių

lygybės srityje užtikrinti skirtus konkrečius fondus. EESRK mano, kad finansavimas turi būti deramo dydžio ir aiškiai matomas, kadangi tai užtikrina jo panaudojimą ir skaidrumą siekiant paskatinti remti lygybės politiką, veiklą ir projektus visose ES kompetencijos srityse.

1.5 Laikosi nuomonės, kad atsižvelgiant į tai, kad konkrečiai padėtis šalyse, regionuose ir sektoriuose skiriasi, reikia taikyti priemones, kurios leistų pagerinti padėtį socialinėje srityje ir padidinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje, įskaitant pagalbą įmonių steigimui. Jų kiekybinis ir kokybinis potencialas turi būti skatinamas tokiose skirtingose, strategijoje „Europa 2020“ apibrėžtose srityse kaip inovacijos, moksliniai tyrimai, švietimas ir profesinis mokymas, skaitmeninė visuomenė, klimatas ir ekologiška ekonomika, energija, judumas, konkurencingumas, užimtumas, kvalifikacijos įgijimas, socialinė atskirtis ir skurdas.

1.6 Pabrėžia kompromiso ir socialinių partnerių dalyvavimo svarbą Europos, nacionaliniame, teritoriniame ir sektorių lygmenyse ir visais skirtingų sričių politikos įgyvendinimo etapais siekiant užtikrinti reikiamą lyčių lygybės raidą visose Europos Sąjungos šalyse. Socialinis dialogas ir kolektyvinių derybų susitarimai yra pagrindinės priemonės norint nacionalines reformų programas papildyti lyčių klausimu. Europos socialinių partnerių lyčių lygybės srities veiksmų planas šiuo požiūriu yra svarbus pavyzdys, kuris turėtų atsispindėti strategijoje „Europa 2020“.

1.7 Pabrėžia, kad į lyčių klausimą svarbu atsižvelgti įgyvendinant visas septynias pavyzdines iniciatyvas. Tuo tikslu būtina susipažinti su konkrečia ir nevienoda vyrų ir moterų padėtimi šiose srityse: darbo rinka ir mokymasis visą gyvenimą, galimybės dalyvauti įvairių lygmenų švietime ir užimtume, skurdas ir atskirties pavojus, naujų skaitmeninio sektoriaus technologijų prieinamumas ir naudojimas, visų lygmenų dalyvavimas

(1) COM(2010) 2020 final, toliau – strategija „Europa 2020“.

(2) COM(2010) 491 final, toliau – Moterų ir vyrų lygybės strategija.

švietime, moksliniuose tyrimuose ir gamyboje, ypač naujuose sparčiai besivystančiuose sektoriuose. EESRK rekomenduoja skirti dėmesį skaitmeniniam moterų švietimui, kadangi jos yra pernelyg mažai atstovaujamos su informacinių technologijų kūrimu susijusiose profesijose. EESRK manymu, Komisija ir valstybės narės privalo naudoti esamus lyčių rodiklius ir nustatyti naujus rodiklius tose srityse, kur jų nėra.

1.8 Mano, kad turint omenyje daugumoje valstybių narių jaunimo nedarbo ir mokyklos nebaigimo klausimais susidariusią sudėtingą padėtį, nuo kurios jauni vyrai ir moterys nukentia nevienodai, labai svarbu įgyvendinant jaunimo politiką daugiau dėmesio skirti lyčių klausimui.

1.9 Valstybes nares ragina atsižvelgti į konkrečias Komisijos rekomendacijas ir taikyti priemones dirbančių moterų skaičiui didinti ir jų užimtumo kokybei gerinti visose šalyse. Tam būtina sudaryti platesnes galimybes naudotis viešosiomis vaikų ir pagyvenusių asmenų priežiūros paslaugomis ir pagerinti jų kokybę, panaikinti darbo užmokesčio skirtumą, taikyti priemones, padedančias derinti šeiminių, asmeninių gyvenimą ir profesinę veiklą (sudaryti palankias sąlygas gauti vaiko priežiūros atostogas ir apmokamas atostogas).

1.10 Laikosi nuomonės, kad pagal strategiją „Europa 2020“ bendradarbiaujant su socialiniais partneriais turi būti skatinami ir remiami konkretūs ir veiksmingi susitarimai ir priemonės, kurie užtikrintų nėščių ir neseniai pagimdžiusių moterų sveikatą ir saugumą darbo vietoje. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui taikyti priemones, užtikrinančias tinkamą nėštumo ir gimdymo atostogų trukmę, t. y. mažiausiai aštuoniolika savaičių⁽³⁾.

1.11 Atsižvelgiant į šalį, regioną ir sektorių krizę turėjo skirtingo poveikio žmonių gyvenimui ir išryškino kai kurias bendro gyvenimo ir sveikatos problemas. Todėl Komitetas mano, kad ypatingą dėmesį reikia skirti priemonių, kurios padėtų sušvelninti neigiamą poveikį (stresą, smurtą, priekabiavimą darbe ir šeimoje⁽⁴⁾), įgyvendinimui. Šiuo požiūriu lemiamą reikšmę turi bendros pastangos skatinti lyčių lygybę, panaikinti struktūrinius skirtumus ir pakeisti su moterimis ir vyrais siejamus vaidmenis ir stereotipus.

1.12 Mano, kad prioritetu turi tapti aktyvesnis moterų dalyvavimas priimant sprendimus, ypač tokiuose sektoriuose ir įmonėse, kurie strategijoje „Europa 2020“ laikomi strateginiais ir perspektyviais. EESRK netrukus parengs nuomonę dėl už teisingumą, pagrindines teises ir pilietybę atsakingos Komisijos narės pasiūlymo priimti įpareigojančias Europos Sąjungos lygmens priemones šiam dalyvavimui skatinti.

1.13 Su nerimu atkreipia dėmesį į socialinių paslaugų biudžeto ir pažeidžiamiausių ir socialinės atskirties bei skurdo pavojų patiriančių visuomenės grupių apsaugos biudžeto sumažinimą. Todėl priemonės, kurias numatoma įgyvendinti pagal

strategiją „Europa 2020“, turėtų būti konkrečiai nukreiptos prieš moterų skurdo plitimą ir skirtos padėti moterims integruotis, kartu trumpalaikiu laikotarpiu taikant priemones, skatinančias įsitraukti į darbo rinką, o ilgalaikiu laikotarpiu – sudarant galimybes gauti bazinį mokymą ir įgyti naujų gebėjimų, naudoti naujas technologijas ir naujus darbo organizavimo būdus derinant profesinę veiklą ir šeiminių gyvenimą. EESRK laikosi nuomonės, kad praėjus 60 metų nuo ES integracijos projekto pradžios yra nepriimtina, kad moterų ir vyrų atlyginimų dempingas ir toliau būtų naudojamas kaip koregavimo kintamasis ir išplstytų dirbančių moterų neužtikrintumas. Komitetas mano, kad valstybės narės privalo į jų NRP skubiai įtraukti priemones, kurios moterims užtikrintų stabilų darbą už deramą atlyginimą ir su teise į deramą pensiją.

1.14 Manome, kad norint pasiekti strategijoje „Europa 2020“ ir Moterų ir vyrų lygybės strategijoje užsibrėžtų tikslų, visų pirma reikia aiškiai informuoti suinteresuotuosius subjektus ir visą visuomenę, kad būtina įgyvendinti priemones tolesnei pažangai lyčių lygybės srityje užtikrinti. Tuo tikslu būtina, pirma, plėtoti platesnę ir glaudesnę visų Europos Sąjungos institucijų – Europos Parlamento, Komisijos ir Tarybos, Europos Centrinio Banko, taip pat EESRK ir Regionų komiteto – vidinį ir tarpusavio koordinavimą ir bendradarbiavimą ir, antra, į lygybės klausimą visais lygmenimis atsižvelgti nustatant šių institucijų skyrių, grupių ir komisijų sudėtį⁽⁵⁾ ir vykdant kasdienę veiklą.

2. Įžanga

2.1 2010 m. priimtoje strategijoje „Europa 2020“ buvo nubrėžtos gairės, kaip užtikrinti Europos Sąjungos augimą sudėtingomis ekonominėmis aplinkybėmis, ir jose jau atsispindėjo šiuo metu Sąjungos patiriami finansiniai ir politiniai sunkumai. Strategijoje „Europa 2020“ numatytas tam tikras skaičius priemonių, leidžiančių valstybėms narėms veiksmingai ir darniai įveikti dėl krizės kylančias problemas ir kartu suteikti postūmį pažangesniam, tvaresniam ir labiau integraciniam augimo modeliui.

2.2 Taip pat buvo sukurtas naujas ekonomikos valdymo procesas, kuris pavadintas „Europos semestru“ ir kuriuo siekiama, pirma, suvienodinti valstybių narių vykdomą biudžeto ir struktūrinės politikos vertinimą ir, antra, sudaryti sąlygas prižiūrėti, kaip įgyvendinama strategija.

2.3 Savo ruožtu Moterų ir vyrų lygybės strategijoje numatyta Komisijos veiklos lyčių lygybės srityje programa. Šis politinis pasiūlymas parengtas atsižvelgiant į Moterų ir vyrų lygybės gaires 2006–2010 m.⁽⁶⁾ ir iki šiol tai yra rimčiausias bandymas apibrėžti lyčių lygybės strateginius tikslus ir rodiklius.

⁽³⁾ OL C 277, 2009 11 17, p. 102–108.

⁽⁴⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 21–26.

⁽⁵⁾ EESRK sudėtis: iš 343 narių 81 yra moteris (23,6 proc.). Kalbant apie grupes: I grupė: iš 112 narių 22 yra moterys (22,1 proc.), II grupė: iš 120 narių 32 yra moterys (26,8 proc.), III grupė: iš 111 narių 27 yra moterys (24,3 proc.).

⁽⁶⁾ COM(2006) 92 final, OL C 354, 2010 12 28, p. 1–7.

2.4 Nuo 1996 m. ES dėjo dvejopas pastangas lyčių lygybės srityje: viena, taikė konkrečias priemones esamam moterų diskriminavimui panaikinti ir, antra, atsižvelgė į lyčių klausimą priimdama politinius sprendimus (angl. *gender mainstreaming*)⁽⁷⁾.

2.5 EESRK palaiko nuostatą, kad tinkamas strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimas turi derėti su Moterų ir vyrų lygybės strategija norint veiksmingai įveikti krizės iššūkius, kadangi abi strategijos papildo viena kitą, ir todėl pritaria šia linkme nukreiptai EP nuomonei. 2011 m. kovo mėn. Tarybos priimtame Europos lyčių lygybės pakte (2011–2020 m.)⁽⁸⁾ pabrėžiamas glaudus abiejų strategijų ryšys ir raginama derinti priemonių, padedančių įveikti krizę, taikymą.

3. Strategija „Europa 2020“ – lyčių klausimo analizė

3.1 Lyčių lygybės klausimas nėra vienoje šio dokumento pavyzdinėje iniciatyvoje nebuvo konkrečiai nagrinėtas ir jis nėra paminėtas penkiuose kiekybiškai įvertinamuose tiksluose, išskyrus užimtumo lygį, – kalbant apie jį raginama siekti aktyvesnio moterų dalyvavimo darbo rinkoje. Tai visiškai nesuderinama su įžanginėje strategijos „Europa 2020“ dalyje išdėstytomis nuostatomis, kuriose tvirtinama, kad norint įveikti ekonomikos krizę lygybės užtikrinimas yra vienas iš pagrindinių veiksnių kartu su ekonominiu, socialiniu ir teritoriniu solidarumu, aplinkos apsauga ir kultūrų įvairove.

3.2 Įvairios Europos Sąjungos institucijos, pilietinei visuomenei atstovaujanti organizacijos ir socialiniai partneriai ne kartą yra pabrėžę, kad lyčių lygybė turi tapti naujos veiklos strategijos prioritetu ir turi būti laikoma lemiamu konkurencingumo ir augimo veiksniu. Kaip teigia EP, dokumente reikėjo paminėti aktyvų moterų dalyvavimą darbo rinkoje ir profesiniame mokyme ir numatyti programą, kurios tikslas būtų panaikinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą.

3.3 Strategijos „Europa 2020“ tekstas nesulaukė vieningo pritarimo ir buvo kritikuojamas dėl įvairių priežasčių: pernelyg abstraktaus turinio, pernelyg sudėtingos struktūros ir pernelyg į ekonomiką orientuoto požiūrio deramai neatsižvelgiant į socialinius klausimus. Kalbant apie lyčių lygybę, ji yra akivaizdus žingsnis atgal palyginti su ankstesnėmis strategijomis užimtumo

klausimu. Konkrečiai ir aiškiai nagrinėjamas vienintelis klausimas – moterų užimtumo lygis, bet visiškai užmirštami kokybiniai darbo aspektai ir skirtinga pradinė padėtis darbo rinkoje. Netgi nebeliko Lisabonos sutartyje buvusių kiekybinių su lytimis susietų tikslų.

3.4 EESRK laikosi nuomonės, kad nei strategijos „Europa 2020“, nei Moterų ir vyrų lygybės strategijos tikslų nepavyks įgyvendinti, jei nebus taikomos konkrečios priemonės moters padėčiai socialinėje ir darbo aplinkoje pagerinti. Kaip būtina sąlyga skirtingose strategijos „Europa 2020“ srityse turi būti remiamas jų kiekybinis ir kokybinis potencialas. Jei vykdant septynias pavyzdines iniciatyvas nebus imtasi konkrečių priemonių, nepavyks pažengti į priekį įgyvendinant strategijos „Europa 2020“ prioritetus: be lygybės politikos neįmanoma užtikrinti pažangaus, tvaraus ir socialiniu požiūriu integracinio augimo.

3.5 Skirtingų valstybių narių reformų programose reikia pripažinti moters darbo pridėtinę vertę ekonomikai (kaip pavyzdį galima paminėti asmens priežiūros paslaugų profesionalizaciją)⁽⁹⁾, ir konkrečias problemas, su kuriomis ji susiduria darbo rinkoje (galimybė visų amžiaus grupių atstovėms patekti į visus jos lygmenis, profesinė karjera, tęstinumas ir kt.), taip pat ir visuomenėje turint omenyje tuos socialinius aspektus, kurie laikomi esminiais Moterų ir vyrų lygybės strategijoje. Norint įveikti krizę ir išspręsti naujas problemas įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ reikia numatyti programas, planus ir konkrečias priemones, kurie sudarytų sąlygas pažangai lygybės srityje. Tai neįmanoma nežinant, kokį skirtingą poveikį gali turėti krizei įveikti taikomos priemonės atsižvelgiant į skirtingą pradinę padėtį.

3.6 EESRK reiškia susirūpinimą, kad nenumatyta konkrečių su lytimis susijusių priemonių ir specialių rodiklių. Tai trukdo vykdyti stebėseną ir vertinimą siekiant nustatyti, ar padaryta pažanga įgyvendinant strategiją „Europa 2020“, ir rodo, kad Europos semestras neturi reikiamų priemonių nelygybei įveikti atsižvelgiant į nevienodą pradinę padėtį, kurią lemia nevienoda lyčių padėtis skirtingose šalyse, sektoriuose ir srityse.

3.7 Strategija „Europa 2020“ turi suteikti veiksmingas priemones, leidžiančias įvertinti moters vaidmenį užtikrinant augimą Sąjungoje ir jos socialiniu požiūriu sukuriama pridėtinę vertę, kaip kad pabrėžiama EESRK nuomoneje⁽¹⁰⁾, kurios nuostatos sutampa su pirmininkavusios Švedijos atlikto tyrimo teiginiais⁽¹¹⁾. Šiame tyrime be kitų aspektų pabrėžiama tai, kad lygybė darbo rinkoje leistų valstybių narių bendrąjį vidaus produktą (BVP) padidinti vidutiniškai 27 proc.

⁽⁷⁾ *Gender mainstreaming*: „Lyčių lygybė turi tapti vyraujančia tendencija, kuri būtų vienodai naudinga ir vyrams, ir moterims. Tuo tikslu reikia išnagrinėti visų sričių politiką, ją rengti, vykdyti, stebėti ir vertinti stengiantis skatinti lyčių lygybę“, Europos Komisija, *Guia Equal*.

⁽⁸⁾ OL C 155 02, 2011 5 25, p. 10–13.

⁽⁹⁾ OL C 21, 2011 1 21, p. 39–43.

⁽¹⁰⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 15–21.

⁽¹¹⁾ Lyčių lygybė, ekonomikos augimas ir užimtumas, Åsa Löfström (<http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=3988&langId=en>).

4. 2010–2015 m. moterų ir vyrų lygybės strategijos prioritetai

4.1 2010 m. priimtoje moterų ir vyrų lygybės strategijoje deklaruojamas jos glaudus ryšys su strategija „Europa 2020“ visų aspektų ir pavyzdinių iniciatyvų požiūriu, ypač kalbant apie reikiamų nacionalinių priemonių sukūrimą ir taikymą naudojantis technine pagalba, struktūriniais fondais ir pagrindinėmis finansavimo priemonėmis, pavyzdžiui, 7-ąja bendrąja mokslinių tyrimų programa. Laikydamosi užimtumo ir nacionalinės politikos vertinimo gairių Komisija aktyviai vykdydys stebėseną, kad būtų sumažinti skirtumai ir sudarytos palankios sąlygos socialinei moterų įtraukčiai.

4.2 Strategijoje taip pat užsimenama apie vyrų vaidmenį skatinant lyčių lygybę ir nurodoma, kad jų dalyvavimas svarbus norint, kad reikiamai pasikeistų skirtingi moterų ir vyrų visuomenėje – tiek šeimoje, tiek profesinėje sferoje – atliekami vaidmenys.

4.3 Moterų ir vyrų lygybės strategijoje numatyti veiksmai penkiose prioritetinėse srityse, nustatytoje Moterų chartijoje, taip pat yra skyrius, skirtas horizontaliesiems klausimams: a) vienoda ekonominė nepriklausomybė, b) vienodas užmokestis už vienodą arba vienodos vertės darbą, c) lyčių lygybė priimant sprendimus, d) orumas, neliečiamumas ir smurto dėl lyties panaikinimas, e) lyčių lygybė už Europos Sąjungos ribų, f) horizontalieji klausimai (lyčių vaidmenys, teisės aktai, lyčių lygybės valdymas ir priemonės).

4.4 EESRK pritaria Komisijos teiginiui, kad tokias ES priemones kaip bendroji rinka, finansinė parama ir išorės politikos priemonės reikia visapusiškai panaudoti problemoms įveikti ir strategijos „Europa 2020“ tikslams pasiekti, bet mano, kad reikia stebėti, ar Moterų ir vyrų lygybės strategijos principų taikymas dera su pagrindinių strategijos „Europa 2020“ priemonių, visų pirma septynių pavyzdinių iniciatyvų ir gairių, taikymu, kadangi pastarosios bus įgyvendinamos ir ES, ir valstybių narių lygmeniu.

5. Lyčių klausimas septyniose pavyzdinėse iniciatyvose ⁽¹²⁾

5.1 „Naujų įgūdžių ir darbo vietų darbotvarkė“

5.1.1 EESRK savo nuomonėje „Metinė augimo apžvalga“ ⁽¹³⁾ be kitų aspektų jau pabrėžė tai, kad kuriant darbo vietas daugiau dėmesio būtina skirti kokybės aspektui. Dabartinėmis aplinkybėmis, turint omenyje krizę, jos ekonominės ir socialines pasekmes, ES institucijos ir valstybės narės turi dėti pastangas, kad būtų užtikrintas tolesni veiksmai šia kryptimi.

5.1.2 EESRK laikosi nuomonės, kad norint šią iniciatyvą įgyvendinti būtina atsižvelgti į dabartinę moterų padėtį darbo rinkoje, kadangi, nors jos šiuo metu ir sudaro 44 proc. aktyvių Europos Sąjungos gyventojų, jų padėtis ir toliau daugeliu požiūrių išlieka skirtinga ir pažeidžiama: žemesnis užimtumo lygis, skirtingas darbo užmokestis; skirtinguose sektoriuose, atsižvelgiant į jų pobūdį, moterų gali būti labai daug arba beveik nebūti; mažai moterų dalyvauja naujų įmonių kūrimo, jos dirba

ne visą darbo dieną (moters sudaro 75 proc. visų taip dirbančių); laikinos darbo sutartys; trūksta tinkamų mažamečių vaikų priežiūros struktūrų; profesinės karjeros sunkumai; mažai moterų užima su didesne atsakomybe susijusias tiek ekonominio, tiek politinio pobūdžio pareigas; nevienodos galimybės įgyti įvairias specialybes švietimo, profesinio mokymo ir universitetinių studijų srityse.

5.1.3 Užimtumo lygis nuo 51 proc. 1997 m. padidėjo iki 62 proc. 2011 m., didžiąją dalį jo sudaro darbo vietos sektoriuose, kuriuose vyrauja moterys ir kuriems biudžeto mažinimo priemonės turi daug poveikio. Europos Sąjungą ištikusi krizė, nors jos padariniai skirtingose šalyse nėra vienodi, taip pat turi neigiamo poveikio moters padėčiai ir trapiam pažangai vyrų ir moterų lygybės srityje. EESRK manymu, būtina taikyti reikiamas paramos priemones, kad pasibaigus krizei darbo sferoje nebūtų padidėjusi nelygybė.

5.1.4 Europos socialinis fondas turi konkrečiai planuoti, stebėti ir vertinti visas valstybėse narėse dedamas pastangas, kad užtikintų Moterų ir vyrų lygybės strategijos įgyvendinimo pažangą.

5.2 „Judus jaunimas“

5.2.1 Ši iniciatyva iš esmės apima dvi sritis: užimtumą ir mokymą. Todėl jos turinys yra glaudžiai susijęs su pirmiau minėtos iniciatyvos turiniu: siekiama plėtoti judumą mokymosi tikslais, modernizuoti aukštąjį mokslą, pripažinti ir įteisinti formalųjį mokymąsi ir savišvietą ir užtikrinti veiksmingas ir tvarias investicijas į švietimą ir profesinį mokymą.

5.2.2 EESRK mano, kad jaunimo nedarbo lygis yra viena iš didžiausių susirūpinimą keliančių problemų Europoje. Šiuo metu jis siekia 20 proc. O jaunų moterų, ypač tų, kurių kvalifikacija žema, nedarbo lygis dar aukštesnis.

5.2.3 Motinystė ir tėvystė turi labai nevienodą poveikį darbo rinkoje. Moterų, turinčių jaunesnių nei 12 m. vaikų, dirba tik 64,7 proc., vyrų – 89,7 proc. Kuo didesnis vaikų skaičius, tuo iškalbingesnė ši statistika ir skirtumai. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų trūkumas ir neproporcingas namų ruošos darbų pasiskirstymas kelia problemų profesinę veiklą derinant su asmeniniu gyvenimu ir yra rimtos kliūtys moterų paaukštinimui darbe.

5.2.4 2002 m. Barselonos Europos Vadovų Tarybos susitikime nustatytus tikslus dėl galimybių pasinaudoti ikimokyklinio ugdymo įstaigomis įgyvendino nedaug valstybių ir šiuo metu, turint omenyje biudžetinių lėšų šiose viešosiose įstaigose mažinimą, kyla pavojus, kad padėtis pablogės.

5.2.5 Kita susirūpinimą kelianti statistika yra didėjantis jaunų moterų, kurios nestudijuoja, nedarba ir nedalyvauja jokiuose mokymuose, skaičius. Eurostatas nurodo, kad tokioje padėtyje yra atsidūrę 20 proc. moterų ir 13 proc. vyrų. Sumažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių yra vienas iš strategijos „Europa 2020“ tikslų, kuris įtvirtinamas šioje iniciatyvoje.

⁽¹²⁾ Dėl kiekvienos jų EESRK priėmė nuomonę.

⁽¹³⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 26–28.

5.2.6 EESRK laikosi nuomonės, kad norint šią pavyzdinę iniciatyvą įgyvendinti būtina atsižvelgti į dabartinę jaunų moterų, kurios be jau minėtų aspektų yra pažeidžiamos ir kitais požiūriais: žemas bazinis išsilavinimas, mažiau kvalifikacijos kėlimo, kuris būtinas naujoje žinių visuomenėje, galimybių, nepakankamas gebėjimų pripažinimas ir profesinio orientavimo stoka, finansinės problemos, iškylančios steigiant naują įmonę arba imantis savarakiškos veiklos. Norint šias problemas įveikti reikia būtent jaunoms moterims skirtų priemonių.

5.3 „Europos kovos su skurdu planas“

5.3.1 Iniciatyvoje siūloma kurti ir įgyvendinti programas, kuriomis skatinamos socialinės inovacijos pažeidžiamiausių grupių atžvilgiu, visų pirma vargingoms bendruomenėms užtikrinant novatorišką švietimą, suteikiant joms mokymosi ir užimtumo galimybių, kovoti su diskriminacija (pavyzdžiui, neigaliųjų atžvilgiu) ir kurti naują migrantų integracijos darbotvarkę, kuria būtų siekiama padėti migrantams iki galo išnaudoti savo galimybes. Taip pat siūloma įvertinti socialinės apsaugos ir pensijų sistemų tinkamumą ir tvarumą, nustatyti būdus, kaip gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą. EESRK atsargiai vertina socialinių inovacijų koncepciją, kadangi bandymai šioje srityje dėl savo pobūdžio yra fragmentiški ir sunkiai perkeliama. Ji yra susijusi ir su teisėkūros subsidiarumo principu ir su tokia sociologine samprata kaip „lygiateisiškumas“. Vietos lygmens sprendimas reaguojant į nedidelės grupės pareikštus poreikius gali būti naudingas, bet jis negali atstoti didžiųjų kolektyvinės socialinės apsaugos sistemų užtikrinamos lygybės ir teisingumo ⁽¹⁴⁾.

5.3.2 Strategijoje „Europa 2020“ tvirtinama, kad valstybėms narėms reikia parengti ir įgyvendinti specialias priemones, skirtas konkrečių rizikos grupių problemoms spręsti ir iki galo išnaudoti socialinės apsaugos ir pensijų sistemas, kad būtų užtikrintos remiamos pajamos ir galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, siekiant užtikrinti socialinę sanglaudą. Moterys ypač nukenčia dėl didėjančio nedarbo ir neaktyvumo lygio, dėl ekonominio nesaugumo, žemo darbo užmokesčio, griežto taupymo ir biudžeto mažinimo priemonių taikymo socialinių išmokų ir paramos šeimai srityje. Visų pirma jos nukenčia kaip darbuotojos, kadangi joms tiesioginį poveikį daro darbo vietų mažinimas viešajame ir paslaugų sektoriuose, nes tai sektoriai, kuriuose moterys sudaro labai didelę darbuotojų dalį. Tačiau kartu jos nukenčia ir kaip pilietės bei vartotojos, jei atsižvelgsime į tai, kad visuotinės svarbos paslaugoms teikti skirtas biudžeto mažinimas daro poveikį moterims, nes jos yra pagrindinės tų paslaugų vartotojos.

5.3.3 Europoje 70 proc. žemą darbo užmokesčių gaunančių darbuotojų yra moterys. Daugumoje valstybių narių su skurdu grumiasi 17 proc. moterų, o vyrų skursta 15 proc. ir šis skaičius taip pat kelia susirūpinimą. Skurdas ir socialinė atskirtis yra glaudžiai susiję su išstūmimu iš darbo rinkos. Todėl profesinės veiklos pertrūkiai ir darbas neturint garantijų, kurie dažnai pasitaiko moterų, ypač tų, kurių kvalifikacija žema, atveju, turi tiesioginį, taip pat ir vidutinės trukmės ir ilgalaikį neigiamą poveikį.

5.3.4 Dėl biudžeto mažinimo ir krizės ypač nukenčia vienišos mamos, našlės, neįgalios moterys, lytinio smurto aukos, pagyvenusios moterys, moterys imigrantės ir konkrečiomis priemonėmis neužtikrinus apsaugos ir paramos joms gresia didesnis socialinės atskirties pavojus.

5.4 „Europos skaitmeninė darbotvarkė“

5.4.1 Siekiama, kad būtų sudarytos galimybės naudotis informacinėmis technologijomis, ypač internetu, ir kad visi Europos Sąjungos piliečiai jomis naudotųsi, visų pirma įgyvendinant kompiuterinį raštingumą ugdančias ir prieinamumą gerinančias programas.

5.4.2 Tuo tikslu valstybės narės turės parengti sparčiojo interneto strategijas, viešąjį finansavimą, įskaitant struktūrinių fondų lėšas, sutelkti srityse, kuriose trūksta privačių investicijų, skatinti teikti šiuolaikiškas interneto paslaugas ir jomis naudotis (pavyzdžiui, e. valdžia, e. sveikata, pažangus namas, skaitmeniniai įgūdžiai, saugumas) ⁽¹⁵⁾.

5.4.3 EESRK reišia susirūpinimą, kad nėra statistinių duomenų pagal lytį ir todėl neįmanoma žinoti, kokia moters padėtis su naujosiomis technologijomis susijusiuose profesiniuose sektoriuose ir koks šių technologijų naudojimo lygis. Būtų svarbu atlikti tinkamus tyrimus, kad būtų nustatyta moterų, taip pat ir kaip paslaugų vartotojų, padėtis siekiant strategijoje „Europa 2020“ siūlomus informavimo ir mokymo veiksmus nukreipti konkretesne linkme.

5.5 „Inovacijų sąjunga“

5.5.1 Vykdamas iniciatyvą be kitų dalykų siekiama skatinti ir stiprinti švietimo, verslo, mokslinių tyrimų ir inovacijų ryšius ir bus skatinamas verslumas. Valstybės narės privalės pertvarkyti nacionalines ir regionines MTTP sistemas, kad būtų suteiktas postūmis kompetencijai ir pažangiai specializacijai, nustatyti išlaidų žinioms prioritetus, stiprinti universitetų, mokslinių tyrimų centrų ir įmonių bendradarbiavimą, užtikrinti pakankamą mokslo, matematikos ir inžinerijos absolventų skaičių, mokyklų mokymo programose dėmesį sutelkti į kūrybiškumo, novatoriškumo ir verslumo skatinimą.

5.5.2 Vykstant šiam procesui moterys gali ir turi atlikti aktyvų vaidmenį. 2010 m. moterys sudarė maždaug 60 proc. universitetų diplomantų, tačiau to neatspindi jų darbo rinkoje užimamos darbo vietos. Beje, šiuo metu moterys sukuria kas trečią įmonę, sudaro 13,7 proc. stambių biržoje kotiruojamų bendrovių valdybų narių ir tik 3 proc. jų eina pirmininkų pareigas.

⁽¹⁴⁾ OL C 143, 2012 5 22, p. 88–93.

⁽¹⁵⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 9–18.

5.5.3 Daugumoje šalių išlieka horizontali lyčių segregacija tam tikro pobūdžio studijose: mokslo, inžinerijos, matematikos, technologijų. Be to, šios studijos yra privilegijuota ekonominio pasaulio ir mokslo pasaulio vadovujančių darbuotojų bendradarbiavimo sritis, ypač kalbant apie magistratūrą ir doktorantūrą, į kurias moterys turi mažiau galimybių patekti. Todėl EESRK mano, kad būtina taikyti priemones šioms kliūtims pašalinti.

5.5.4 Moterims vis dar nepakankamai atstovaujama priimant sprendimus mokslo pasaulyje, taip pat verslo ir paslaugų sektoriuose. Vos 18 proc. moterų eina atsakingiausias pareigas universitetuose. Sudarant užimtumo galimybes ir skiriant lėšas moksliniams tyrimams reikia užtikrinti moterų žengimą į priekį šioje srityje ir padidinti Europos visuomenės tvaraus vystymosi potencialą.

5.6 „Tausiai išteklius naudojanti Europa“

5.6.1 Inicatyvoje siūloma priimti ir įgyvendinti peržiūrėtą Efektyvesnio energijos vartojimo veiksmų planą ir skatinti svarbią išteklių efektyvumo programą (teikiant paramą MVĮ ir namų ūkiams) pasitelkiant struktūrinius ar kitus fondus, kad būtų išnaudojamos naujos finansavimo galimybės taikant jau esamus sėkmingus naujoviškus investicijų schemų modelius; taip būtų skatinami vartojimo ir gamybos modelių pokyčiai.

5.6.2 Energija ir aplinkos apsauga nėra neutralios temos: energijos vartojimas, galimybė gauti geriamo vandens, perdirbimas, šilumos šaltiniai namų ūkiams šildyti ir maitinti, aplinkos tausojimas ir saugojimas yra tik kelios iš sričių, kuriose moterys atlieka lemiamą vaidmenį. Vartojimo įpročių nepavyks pakeisti, jei nebus numatytos specialios priemonės, grindžiamos konkrečiomis žiniomis apie esamą padėtį ir tikslingai pritaikytos skirtingoms visuomenės grupėms, visų pirma moterims.

5.6.3 Tai taip pat pripažinta Užimtumo, socialinės politikos, sveikatos ir vartotojų reikalų tarybos 2012 m. birželio mėn. išvadose, kuriose pabrėžtas svarbus moterų vaidmuo plėtojant tvarų vystymąsi. EESRK pritaria Tarybos išvadoms teigdamas, kad moterys gali turėti lemiamos įtakos priimant sprendimus, susijusius su aplinkos apsauga, visų pirma – įgyvendinant politiką klimato kaitos srityje. Tai suteikia moterims naujų galimybių, kadangi jos gali atlikti lemiamą vaidmenį ir pagerinti savo asmeninę ir profesinę padėtį dalyvaudamos plėtojant naująją ekologišką ekonomiką – vystymuisi ir darbo vietų kūrimui gyvybiškai svarbų sektorių.

5.6.4 Kalbant apie įmonių lygmenį, šiame sektoriuje vis dar susiduriama su vertikalia diskriminacija. Nors šiandien 33 proc. vadovų yra moterys, palyginti su 31 proc. 2001 m., dauguma vadovujančias pareigas einančių moterų dirba paslaugų ir prekybos sektoriuose ir gerokai mažiau – apdirbamojoje pramonėje, statybos ir energetikos sektoriuose.

5.6.5 Yra atlikta labai nedaug mokslinių tyrimų ir sukaupta mažai duomenų norint susipažinti su konkrečia lyčių padėtimi ir nuspręsti, kokias priemones reikia taikyti siekiant padidinti šiame tvaraus vystymosi procese dalyvaujančių moterų procentinę dalį. EESRK mano, kad yra svarbu ne tik investuoti, bet kartu ir nubrėžti gaires, kurios leistų įveikti stereotipus, rasti sprendimus ir skatinti pozityviosios diskriminacijos veiksmus, kadangi tai yra besivystantis sektorius ir, jei pradiniam etape bus diskriminuojama, kyla pavojus, kad padidės socialiniai skirtumai ir socialinė atskirtis.

5.6.6 Vienas iš Moterų ir vyrų lygybės strategijos prioritetų – veikla ES išorės santykių srityje: viena, bendradarbiavimo su kaimyniniais regionais programos, Europos kaimynystės politika, visų pirma – Euromed regione, ir, antra, ES dalyvavimas pasaulio forumuose. Ypatingą dėmesį reikia skirti iš trečiųjų šalių imigruojančioms, Europos Sąjungoje migruojančioms ir iš kaimyninių šalių atvykstančioms moterims. Susirūpinimą kelia Rio+20 nesėkmė sprendžiant tvaraus vystymosi ir moterų teisių problemas. Jokios pažangos nepadaryta tokiais svarbiais klausimais kaip sveikatos sąsaja su lytinėmis ir reprodukcinėmis teisėmis, moterų teisė įsigyti žemes ir jas paveldėti, klimato kaita ir ekologiškos darbo vietos.

5.7 „Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika“

5.7.1 Šiai pavyzdinei iniciatyvai tenka labai svarbus vaidmuo užtikrinant su lytimi susijusių aspektų, įtrauktų į Moterų ir vyrų lygybės strategiją, įgyvendinimą: darbo užmokesčio skaidrumas, iniciatyvos vienodam darbo užmokesčiui garantuoti, priemonės, skatinančios moteris pasirinkti netradicines profesijas – tai keletas iš svarbiausių strategijoje siūlomų veiksmų, kurie yra tikslingi sąveikos su šia iniciatyva požiūriu.

5.7.2 Europoje vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumas vidutiniškai siekia 17 proc. ir skirtingose valstybėse svyruoja nuo 5 proc. iki 31 proc. Tai lemia skirtingi tarpusavyje susiję veiksniai: darbas sektoriuose, kuriuose dauguma darbuotojų yra moterys, vertinamas pigiau, stipri profesinė segregacija, profesinės karjeros nutraukimas dėl įvairių priežasčių ir kt. Krizės sąlygomis padėtis tik blogėja.

5.7.3 Atskirais atvejais atotrūkis užimtumo lygio ir darbo užmokesčio srityje sumažėjo, bet, deja, ne todėl, kad būtų padidėjęs moterų užimtumas ir darbo užmokestis, o todėl, kad sumažėjo paklausa sektoriuose, kuriuose vyrauja darbuotojai vyrai (statybos, apdirbamoji pramonė, finansų sektorius), ir tai yra tiesioginė krizės pasekmė. EESRK primena, kad Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatose kaip vienas iš Europos kūrimo tikslų nurodomas tikslas „skatinti kurti geresnes gyvenimo bei darbo sąlygas, kad palaikant jų gerėjimą būtų galima siekti jų suderinimo“⁽¹⁶⁾, ir ši nuostata taikytina visiems.

⁽¹⁶⁾ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 151 straipsnis.

5.7.4 EESRK mano, kad būtina taikyti priemones, kurios suteiktų postūmį augimui šiuose sunkumų patiriančiuose sektoriuose, ir taip pat priemones profesinei segregacijai panaikinti. Visų pirma reiktų didinti moterų aktyvumą mokslinių tyrimų, technologijų, inžinerijos ir matematikos srityse. Kita vertus, reikia imtis priemonių, kad didesnio pripažinimo sulauktų sektoriai, kuriuose dažniausiai dirba moterys, pavyzdžiui, namų ūkio ruošą, sveikatos priežiūros ir globos paslaugas.

6. Lyčių klausimas nacionalinėse reformų programose ir Europos semestre

6.1 Europos politikos koordinavimo semestras yra nauja valstybių narių pasirinkta priemonė strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimui prižiūrėti. Europos lyčių lygybės pakte rekomenduojama nustatant ir įgyvendinant nacionalines reformų programas į jas įtraukti lygčių lygybės aspektą ir plėtoti lygybės politiką. Taip pat Komisija ir Taryba raginamos į lyčių aspektą atsižvelgti „Metinėje augimo apžvalgoje“, konkrečioms šalims skirtose išvadose ir rekomendacijose.

6.2 2012 m. balandžio mėn. dvylikai valstybių narių pateiktos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos, susijusios su lyčių aspektu nacionaliniuose veiksmų planuose. EESRK

pritaria Komisijos pasiūlytomis konkrečioms reformoms šiose srityse: didinti moterų dalyvavimą darbo rinkoje, gerinti galimybes pasinaudoti vaikų darželių ir visą dieną dirbančių mokyklų teikiamomis paslaugomis ir tų paslaugų kokybę, pagyvenusių asmenų priežiūros paslaugas, taip pat kitų priklausomų asmenų priežiūros paslaugas.

6.3 Daugumos rekomendacijų tikslas – padidinti moterų užimtumo lygį, bet neatsižvelgiama į kliūtis, išskylančias moterims norint gauti darbo užmokesčio ir darbo sąlygų požiūriu kokybišką darbą ir šeimines pareigas pasidalyti su vyrais. Tik vienai šaliai, Austrijai, rekomenduota spręsti skirtingo darbo užmokesčio problemą, nors ši problema išlieka visose valstybėse narėse.

6.4 EESRK susirūpinimą kelia kai kurios iš rekomendacijų, kurios galėtų turėti priešingą poveikį lyčių lygybei: rekomendacijos dėl pensijų reformos, pasiūlymai persvarstyti darbo užmokesčio ir pensijų nustatymo mechanizmus, pensinio amžiaus padidinimas neatsižvelgiant į sveiko gyvenimo metus, pasiūlymas taikyti mokesčių paskatas papildomoms šeimos pajamoms.

2013 m. sausio 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl piratavimo jūroje. ES kovos su piratavimu stiprinimas (nuomonė savo iniciatyva)

(2013/C 76/03)

Pranešėja **Anna BREDIMA**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2012 m. liepos 12 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Piratavimo jūroje. ES kovos su piratavimu stiprinimas

(nuomonė savo iniciatyva).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. lapkričio 26 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 147 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 8 susilaukė.

1. Išvados

1.1 Europos pilietinė visuomenė dar ne visiškai suvokia piratavimo jūroje problemos rimtumą. EESRK nori didinti pilietinės visuomenės jautrumą ir formuoti Europos viešąją nuomonę, kad būtų galima mobilizuoti valstybes nares ir ES institucijas konkreitiems veiksams piratavimui išnaikinti. 2011 m. Pasaulinė jūros diena buvo skirta kovai su piratavimu. Kadangi jo pobūdis yra daugialypis, būtinos holistinės, o ne pavienės *ad hoc* priemonės. Piratavimas nėra mums tolimesnė problema, nuo kurios kenčia tik kažkur Indijos vandenyne puldinėjami laivai ir jūrininkai. Jis daro daugialypį neigiamą poveikį Europos vartotojams ir mokesčių mokėtojams ir tai nėra „simptomas, kuris netrukdo gyventi“.

EESRK pasisako už konkrečią ES institucijų ir valstybių narių politinę valią galutinai išspręsti piratavimo problemą.

1.2 ES gali pasinaudoti unikaliomis priemonėmis, pradedant prekyba ir vystomąja pagalba ir baigiant karinių pajėgų įvedimu, valstybės kūrimu ir pertvarka.

1.3 EESRK palankiai vertina JT Saugumo Tarybos ir ES sprendimus pratęsti EU/NAVFOR–ATALANTA operaciją iki 2014 m. gruodžio mėn., o operacijas išplėsti į rytus ir pietus Indijos vandenyne bei Somalio pakrantėje. Komitetas mano, jog EU/ NAVFOR turėtų būti suteiktas tvirtesnis mandatas su griežtesnėmis veiksmy pradžios taisyklėmis. EESRK ragina tvirtai laikytis išsipareigojimo dėl šių operacijų siunčiamų ES valstybių narių laivų skaičiaus.

1.4 Labai svarbus neseniai atliktas Regioninio bendradarbiavimo susitarimo dėl kovos su piratavimu ir ginkluotais laivų

apipilėjimais Azijoje (ReCAAP) susiejimas su Džibučio elgesio kodeksu ir ES dvišalių susitarimų dėl piratų baudžiamojo persekiojimo sudarymas su Kenija, Seišeliais, Mauricijumi ir kitomis šalimis.

1.5 EESRK teigiamai vertina Europos išorės veiksmy tarnybos (EIVT) misiją stiprinti Regioninius jūrinius pajėgumus. „EUCAP NESTOR“ padės Somalio pusiasalio šalims sukurti kovos su piratavimu generalinį planą, parengti atitinkamus teisės aktus ir teiks paramą pakrančių apsaugai.

1.6 EESRK reikalauja, kad ES valstybės narės ir ES narystės siekiančios valstybės arba valstybės, sudariusios su ES asociacijos sutartis, pagal 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos (toliau – UNCLOS konvencija) 105 straipsnį užtikrintų teisinių veiksmy prieš piratavimą vykdymą ir piratų atviroje jūroje baudžiamąjį persekiojimą.

1.7 EESRK skatina laivybos bendroves taikyti Geriausią valdymo praktiką siekiant apsisaugoti nuo piratavimo (BMP-4). EESRK ragina valstybes nares, numatančias leisti naudotis kvalifikuota privačia ginkluota apsauga menkai apsaugotuose laivuose, laikytis atitinkamų Tarptautinės jūrų organizacijos (TJO) rekomendacijų ir numatyti griežtą teisinę sistemą, kurioje be kitų sąlygų būtų apibrėžta laivo kapitono atsakomybė, ypač tuo atveju, kai paleidžiama ugnis. Naudojimas privačia ginkluota apsauga nėra vienintelis sprendimas ir neturėtų tapti norma, o tik papildyti Geriausią valdymo praktiką. Valstybės narės raginamos organizuoti karinį konvojų ir apsirūpinti JT globojamais sausumos kariniais daliniais (Laivų apsaugos padaliniai), kurie būtų laive jam plaukiant per didelės rizikos rajonus.

1.8 EESRK nepitaria išpirkos mokėjimo suvaržymams, kurie duotų priešingus rezultatus, o įkaitams iškiltų dar didesnis pavojus. Kol kas išpirkos lieka saugų jūrininkų, kurie naudojami kaip „gyvieji skydai“, sugrįžimą užtikrinančia priemone. EESRK smerkia jūrininkų egzekuciją ar kankinimą, kurio griebiasi piratai, norėdami išsireikalauti išpirkos sumokėjimo.

1.9 EESRK mano, jog sprendžiant piratavimo problemą, svarbiausia susekti susijusius finansinius srautus ir juos perimti. Jis pritaria, jog kovą reikia nukreipti į finansuotojus ir koordinuoti duomenų bazes, kad būtų galima geriau suprasti piratavimo verslo modelį. ES turėtų būti sudarytas su piratavimo pinigų plovimu susijusių finansinių institucijų juodasis sąrašas. Šiuo požiūriu reikėtų pagirti Europolo ir Eurojusto darbą.

1.10 EESRK ragina ES institucijas spręsti paaštrėjusių ginkluoto plėšikavimo jūroje (ARAS) ir naftos vagysčių problemą Vakarų Afrikoje bei Gvinėjos įlankoje. Kadangi ARAS *modus operandi* skiriasi nuo Somalio piratų, reikėtų remti specifines šiam regionui skirtas priemones. Kasdien per Indijos vandenyno rajonus, kur siaučia piratai, vežama trys milijonai barelių naftos ir 50 proc. visų pasaulinės prekybos konteinerių.

1.11 EESRK pabrėžia, jog būtina skubiai išlaisvinti 218 jūrininkų, kurie šiuo metu yra laikomi įkaitais, ir ragina rengti jūrininkams kovos su piratavimu profesinį mokymą, kad jie galėtų apsiginti, bei steigti jūrininkų, kurie buvo paimti įkaitais, sveikatos priežiūros klinikas. Trys tarptautinės konvencijos (2010 m. konvencija dėl jūrininkų rengimo, atestavimo ir budėjimo normatyvų, 2004 m. Tarptautinis laivų ir uosto įrenginių apsaugos (ISPS) kodeksas, ir 2006 m. Konvencija dėl darbo jūrų laivyboje) sudaro teisinį jūrininkų rengimo prieš pradėdant plaukiojimą, treniruočių ir pratybų laive, repatriacijos, kompensavimo, ryšių su šeima palaikymo ir priežiūros po išlaisvinimo pagrindą. EESRK ragina ES sustiprinti šias konvencijas ir suformuluoti naujas, išsamias gaires, skirtas jūrininkams, kurie buvo piratavimo aukos ar gali jomis tapti, ir jų šeimoms. ES turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį keičiant šias tarptautines konvencijas, kad būtų atsižvelgta į priemones, taikomas laikomų įkaitais jūrininkų atžvilgiu.

1.12 2012 m. rugpjūčio mėn. surengti rinkimai buvo lemiamas įvykis žlugusios Somalio valstybės istorijoje. EESRK išipareigoja ateityje bendradarbiauti vykdant ES veiksmus, skirtus padėti stiprinti šios šalies pilietinę visuomenę remiantis panašiais veiksmais kitose Afrikos šalyse.

1.13 EESRK prašo imtis koordinuotų veiksmų, kad dalis vystomosios pagalbos ar kitų išteklių būtų skiriama jaunimui skirtoms žvejo profesijos mokymo programoms, tvaraus žemės ūkio ir verslumo skatinimui. Jei Somalio jaunimas turėtų deramas gyvenimo sąlygas, piratavimas jiems būtų mažiau patrauklus.

2. Daugialypė piratavimo problema

2.1 Piratavimo problemos sudėtingumas

2.1.1 Jau penkerius metus Adeno įlankoje, Somalio baseine, Arabų jūroje ir Indijos vandenyne piratų išpuolių prieš prekybinius laivus skaičius didėja, tačiau statistiniai duomenys gali sudaryti klaidingą nuomonę, jog piratavimo problema jau pažabota. Dėl tokios prielaidos būtų klaidingai nekreipiamas dėmesys į analogiškų piratavimo atvejų dažnėjimą Vakarų Afrikoje. Piratavimas, deja, yra pasaulinė problema, su kuria susiduriama Indonezijoje, Malakos ir Singapūro sąsiauriuose, Pietų Kinijos jūroje ir Pietų Amerikoje. 2012 m. rugsėjo 24 d. duomenimis, Somalyje registruota 50 incidentų, Gvinėjos įlankoje – 34 incidentai, Indonezijoje – 51 incidentas.

2.1.2 Užgrobtų laivų (vadinamųjų „bazinių laivų“, angl. *motherships*) naudojimas padidino piratų išpuolių sėkmingumą. Kadangi piratai nuolat keičia savo taktiką ir metodus, padedančius geriau identifikuoti taikinius ir pasirinkti įsibrovimo į laivus priemones, jų išpuoliai tapo agresyvesni, modernesni ir žiauresni, dėl kurių kartais pasitaiko jūreivių žūčių.

2.1.3 Piratavimas pirmiausia yra jūrinė problema, kuri perauga į humanitarinę, prekybos ir pasaulinės ekonomikos problemą, dėl kurios kenčia vartotojai visame pasaulyje. Jei pasaulio bendruomenė nesiims efektyviai spręsti piratavimo problemos arba jei jūrininkų sąjungos atsisakytų plaukti į pavojingus rajonus, nutrūktų prekių ir energijos tiekimo grandinė ir piratavimo kaina dar padidėtų. Kasmet per šiuos rajonus plaukia 18 000 laivų. Piratavimas Adeno įlankoje/Afrikos Kyšulyje kelia strateginį pavojų ES, kadangi šiuos rajonus kerta pagrindinis Europos–Azijos jūrų koridorius. Laivybos kompanijos, siekdamos išvengti Sueco kanalo, vis dažniau naudojami Gerosios Vilties Kyšulio jūrų maršrutu. Piratavimas tapo labai pelningu nusikalstamu verslu ir patrauklia šio regiono jaunimui karjera. Jo kaina neproporcinga piratų skaičiui (Somalyje jų yra apie 1 500). Piratavimas trukdo pristatyti ES pagalbą maistu, kai jos itin reikia sausros aukoms Afrikoje. Indijos vandenyne dislokuotos jūrų pajėgos prilygsta „20 policijos automobilių, patruluojančių visoje Europos teritorijoje.“

2.1.4 Piratavimo ir tarptautinės teisės bei tvarkos pažeidimų nebaudžiamumas (1982 m. UNCLOS konvencija) yra netoleruotini, ir ES turi parodyti stiprią politinę valią šią praktiką nutraukti. JT kontaktinė grupė piratavimo jūroje prie Somalio krantų klausimais paskatino parengti visuotinę strategiją, įskaitant prevencines ir atgrasomąsias priemones, geresnio jūrų bendradarbiavimo vykdant operacijas gaires, numatyti piratų baudžiamąjį persekiojimą ir jų finansinių išteklių susekimą.

2.1.5 ES, kuri kontroliuoja 40 proc. pasaulio laivybos, negali sau leisti nesuvaldomo piratavimo masto didėjimo. Kaip pareiškė už transportą atsakingas Komisijos narys Siim Kallas, „piratavimas kelia realią grėsmę ES transporto politikai. Be to, tai kelia pavojų ES užsienio prekybai, energijos tiekimui ir saugumui, jūrininkų gerovei ir humanitarinės pagalbos teikimui“.

2.2 Žmogiškoji piratavimo kaina

2.2.1 2011 m. piratai nužudė 7 jūrininkus ir daugiau kaip 39 sužeidė. Per 2012 m. (rugsėjo 24 d. duomenimis) įvykdyti 225 išpuoliai ir užgrobti 24 laivai, 6 jūrininkai nužudyti, 448 paimti įkaitais. 2012 m. birželio 30 d. Somalio piratai užgrobė 11 laivų ir paėmė įkaitais 218 jūrininkų. Nuo 2007 m. per piratų išpuolius prie Somalio krantų nužudyti daugiau kaip 43 jūrininkai, 2 653 jūrininkai paimti įkaitais.

2.2.2 Tarptautinės laivų savininkų ir jūrininkų asociacijos (pavyzdžiui, Tarptautiniai laivybos rūmai [ICS], Europos bendrijos laivų savininkų asociacija [ECSA], Europos transporto darbuotojų federacija [ETF], Azijos laivų savininkų forumas [ASF], SOS „gelbėkite mūsų jūrininkus“ grupė, vienijanti 31 tarptautinę jūrų pramonės organizaciją), suvienijo pastangas, siekdamos didinti informuotumą apie piratavimo žmogiškąją ir ekonominę kainą per žiniasklaidą arba tiesiogiai kreipdamosi į aukščiausio lygio politikus ir pramonės atstovus. Azijos jūrininkų forumas (ASF) (2012 m. gegužės 24 d.) atskleidė, kad per pastaruosius 7 metus dėl piratų veiksmų žuvo 62 jūrininkai, 4 000 buvo laikomi įkaitais maždaug dviejuose šimtuose Somalio piratų užgrobtų laivų. Pirmą kartą per pastaruosius penkerius metus (2007-2012 m.) sumažėjo piratų išpuolių Indijos vandenyne skaičius, tačiau nužudytų jūrininkų skaičius per paskutinius dvejus metus išaugo tris kartus (Sultonas Ahmed bin Sulayem, DP World bendrovės valdybos pirmininkas, 2012 m. birželio 30 d.). Taigi, nusiraminti negalime.

2.2.3 Pažabojant piratavimą pirmiausia reikia užkirsti kelią nusikaltimams, o ne išpirkoms, kurios užtikrina šio nusikaltimo

aukoms laisvę. Jūrininkų mirtys neturėtų būti laikomos „atsitiktinėmis karo su piratavimu aukomis“ (Nautilus International).

2.3 Ekonominė piratavimo kaina

2.3.1 Verti dėmesio šie du pranešimai apie piratavimo ekonomiką:

2.3.2 pranešime „Ekonominė piratavimo jūroje kaina“ (2010 m. gruodis) analizuojamos tiesioginės sąnaudos: išpirkos, draudimo išmokos, maršruto keitimas aplink Gerosios Vilties Kyšulį, atgrasomosios saugumo priemonės, ginkluota apsauga, trijų karinių misijų dislokavimas, teismo procesai, kovos su piratavimu organizacijų finansavimas, humanitarinės pagalbos kaina. Preliminariais duomenimis kasmet tai kainuoja 7-12 milijardų JAV dolerių. Be to, fondas „One Earth Foundation“ paskaičiavo, kad per 2009–2010 m. buvo išmokėta išpirkų už 830 mln. JAV dolerių, o atgrasomosios priemonės ir privačiai ginkluotai apsaugai kasmet išleidžiama nuo 360 mln. iki 2,5 mlrd. JAV dolerių.

2.3.3 pranešime „Piratavimo ekonomika“ (2011 m. gegužė) nagrinėjama piratavimo „vertės grandinė“, apimanti piratus, finansuotojus, finansininkus, ginklų tiekėjus. Jame parodyta, kad remiantis BVP, tenkančiu vienam gyventojui Somalyje, piratavimas yra kur kas labiau apsimokantis pasirinkimas (piratų pajamos gali 67-157 kartus viršyti vidutinės somaliečio pajamas). Pabrėžiama būtinybė susekti neoficialią Hawala pinigų pervedimo sistemą ir nurodoma, kad metinė piratavimo kaina siekia nuo 4,9 iki 8,3 mlrd. JAV dolerių.

3. ES veiksmai

3.1 Europos institucijos

3.1.1 Europos Sąjunga ir Tarptautinė jūrų organizacija savo Bendroje Deklaracijoje dėl partnerystės kovojant su piratavimu ir ginkluotu plėšimu jūroje vakarinėje Indijos vandenyno dalyje (2012 m. gegužės 15 d., Londonas) pakartojo savo pasiryžimą didinti kovos su piratavimu ir ginkluotu plėšimu jūroje pajėgumus ir gerinti jūrų valdymą vakarinėje Indijos vandenyno dalyje. „Džibučio elgesio kodeksas“ tapo pagrindine priemone, sudarantią galimybę 18 Rytų Afrikos šalių bendrai spręsti problemą. Be to, ES trejus metus teikė finansinę paramą Pranešimų apie piratavimą centrai prie Tarptautinio jūrininkystės biuro (IMB), kurio veikla skirta sustabdyti piratavimą ir ginkluotus išpuolius prieš laivus.

3.1.2 Tarptautinė kontaktinė darbo grupė piratavimo klausimais tiria būdus, kaip pažaboti pasipelnytojus, kadangi 300-500 milijonų eurų išpirkos atitenka Somalio tinklo vadeivoms, kurie šiuos pinigų laiko, galimas dalykas, net ir ES bankuose. EESRK primygtinai reikalauja atsekti ir konfiskuoti tokias išpirkas, kad piratavimas nustotų būti patraukliu verslu.

3.1.3 Priėmus Somalio pusiasaliui skirtą strateginę programą, specialiojo atstovo paskyrimas ES veiksams koordinuoti regione yra žingsnis teisinga linkme.

3.1.4 EESRK palankiai vertina Europos Parlamento rezoliuciją dėl piratavimo jūroje (2012 m. gegužės 10 d.), kurios tikslas – geriau koordinuoti ES institucijų veiksmus, kad būtų dedama daugiau pastangų stiprinti kovą su piratavimu ir atkurti Somalį kaip nepriklausomą valstybę.

3.1.5 Nuo 2008 m. priimtose nuomonėse EESRK reiškė susirūpinimą dėl prekybinių laivų užpuolimų plitimo ir gausėjančių ginkluotų plėšimų ir piratavimo jūroje atvejų, visų pirma pietryčių Azijoje ir Afrikoje⁽¹⁾. Komitetas ragino Komisiją skatinti nustatyti atitinkamą jurisdikciją ir priimti reikiamus teisės aktus, kad būtų galima kovoti su šiuo metu nebaudžiamais piratais, ir kategoriškai pasisakė prieš jūrininkų apginklavimą. EESRK paragino Komisiją ir valstybes nares išnagrinėti jūrininkų rengimo klausimą kovos su piratavimu srityje.

3.1.6 2010 m. kovo 11 d. savo surengtoje konferencijoje „Su jūrininkyste susijusių profesijų patrauklumas“ EESRK nurodė piratavimą kaip vieną iš jūrininko profesijos nepatrauklumo priežasčių. Kita priežastis – kampanijų, skirtų jūrininko profesijos patrauklumui didinti, nepripažinimas.

3.2 Europos socialiniai partneriai (Europos bendrijos laivų savininkų asociacijos (ESCA) ir Europos transporto darbuotojų federacijos)

3.2.1 Europos bendrijos laivų savininkų asociacijos (ESCA) ir Europos transporto darbuotojų federacijos savo bendroje deklaracijoje (2012 m. liepos 31 d.) reiškia susirūpinimą nesibaigiančiais išpuoliais nepaisant sėkmingų tarptautinių ir Europos

pastangų. Piratavimo likvidavimas, jų manymu, turėtų būti prioritetinis Sektorinio socialinio dialogo komiteto, atsakingo už jūrų transportą (SSDC), darbotvarkės klausimas.

4. Geriau koordinuojamos ES kovos su piratavimu priemonės

4.1 Piratavimo problema, kuri yra sudėtinga ir daugialypė, gali būti išspręsta tik holistinėmis, suderintomis priemonėmis krante ir jūroje. ES turi išskirtinę galimybę taikyti holistines priemones: ji aukštai vertinama regione diplomatijos, prekybos, transporto, kariniu ir humanitariniu požiūriais.

4.2 Jūrininkai ir toliau moka didelę kainą. Visos pastangos turėtų padėti išvengti pavojaus jūrininkų fiziniams, protiniams ir psichologiniams neliečiamumui. Tarptautiniai laivybos rūmai (ICS) sudarė gerosios praktikos rekomendacijas laivybos bendrovėms, siekiant padėti teikti paramą nukentėjusiems jūrininkams ir jų šeimoms.

4.3 Kadangi pagrindinės piratavimo priežastys reikalauja ilgalaikių sprendimų krante, pajėgumų stiprinimas Somalyje yra gyvybiškai svarbus nebaudžiamumui panaikinti ir teisei valstybei atkurti. ES vėliavos valstybės turi prisiimti daugiau atsakomybės, kad būtų užtikrintas geresnis karinių jūrų pajėgų koordinavimas ir piratų baudžiamasis persekiojimas.

4.4 Kadangi 2007 m. piratavimas vėl atgijo, dabar būtina pademonstruoti politinę valią ir pasiekti, kad ši problema taptų pirmaeilium ES politinės darbotvarkės klausimu ir būtų padidinti karinių jūrų pajėgų ir laivų ištekliai. Europos išorės veiksmų tarnyba (EEAS) ir Europos Komisija turėtų bendradarbiauti su Europos Vadovų Taryba siekiant nustatyti, kuriems sektoriams suteikti kovos su piratavimu ir gebėjimų stiprinimo Somalyje įgaliojimus. Pasaulio Bankas ir Interpolas gali padėti sekti išpirkų judėjimą.

4.5 Reikia atnaujinti ES valstybių narių kovai su piratavimu skirtus teisės aktus:

⁽¹⁾ EESRK nuomonė „Integruota jūrų politika Europos Sąjungai“, OL C 211, 2008 8 19, p. 31.

EESRK nuomonė „Europos Sąjungos jūrų transporto politikos strateginiai tikslai ir rekomendacijos iki 2018 m.“, OL C 255, 2010 9 22, p. 103.

EESRK nuomonė „Jūrų priežiūros integravimas. ES jūrų sričiai skirta bendra dalijimosi informacija aplinka“, OL C 44, 2011 2 11, p. 173. EESRK nuomonė „Europos Sąjungos ir Afrikos partnerystės tikslas – susieti Afriką ir Europą sustiprinant bendradarbiavimą transporto srityje“, OL C 18, 2011 1 19, p. 69.

EESRK nuomonė „Minimalus jūrininkų rengimas“, OL C 43, 2012 2 15, p. 69.

EESRK nuomonė „Konvencijos dėl darbo jūrų laivyboje. Vėliavos ir uosto valstybės įsipareigojimai“ (OL C 299, 2012 10 4, p. 153).

— kadangi kai kuriose šalyse piratavimas nelaikomas baudžiamuoju nusikaltimu, turėtų būti sukurtas aiškesnis teisinis pagrindas, skirtas jurisdikcijoms, atsakingoms už piratų baudžiamąjį persekiojimą;

— kalbant apie pasiūlymus uždrausti išpirkas, šis draudimas gali turėti nepageidaujamą poveikį ir kelti dar didesnę grėsmę jūrininkų gyvybei. Atsižvelgus į visa tai, Europos Sąjungoje turėtų būti leidžiama mokėti išpirkas;

- valstybėse narėse turėtų būti leidžiama pasinaudoti tinkamai akredituota privačia ginkluota apsauga tuo atveju, jeigu jose yra numatyta griežta teisinė sistema, kurioje be kita ko nustatyta, kad už šios apsaugos mokymą atsako valstybė narė, kurioje yra įsteigta ši apsauga ir reglamentuojama laivo kapitono atsakomybė, ypač tuo atveju, kai paleidžiama ugnis;
- kartu su regiono pakrančių valstybėmis ES turėtų išnagrinėti problemas, kurias kelia ginkluotą apsaugą turinčių laivų tranzitas.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos socialinio ženklo taikymo (tiriamoji nuomonė)

(2013/C 76/04)

Pranešėja **Ariane RODERT**

Europos Parlamentas, vadovaudamasis SESV 304 straipsniu, 2012 m. liepos 3 d. nusprendė prašyti Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę dėl

Europos socialinio ženklo taikymo

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gruodžio 20 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 9 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK džiaugiasi jam suteikta galimybe parengti nuomonę dėl Europos Parlamento Užimtumo ir socialinių reikalų komiteto siūlymo 2013 m. vykdyti bandomąjį Europos socialinio ženklo projektą. Tačiau nuo to laiko, kai buvo paprašyta parengti nuomonę, padėtis pasikeitė, kadangi Europos Parlamento Biudžeto komiteto 2012 m. spalio 4 d. dokumente šis bandomasis projektas neminimas.

1.2 Iš esmės EESRK pritaria, kad Europoje reikia stiprinti socialinę sritį ir pripažinti bei skatinti įmonių socialinę atsakomybę (ĮSA). Tačiau svarbu pabrėžti, kad jokiais aplinkybėmis ĮSA negalima prilyginti socialinėms teisėms, garantuotoms teisės aktais ar tarptautiniais susitarimais, kuriuose pagrindinis vaidmuo tenka socialiniam dialogui.

1.3 Todėl pirmiausia reikia nuodugniau išsiaiškinti šio pasiūlymo pridėtinę vertę, įgyvendinimo grafiką bei pagrindinius klausimus, atsižvelgiant į politinius tikslus. Tie tikslai svarbūs, tačiau dabartinėmis aplinkybėmis juos būtų galima sėkmingiau įgyvendinti, jei, visų pirma, būtų griežtinami ir geriau įgyvendami esami socialinės srities teisės aktai.

1.4 EESRK norėtų pabrėžti ir tai, kad nors ši iniciatyva svarbi, ją gali būti pernelyg sudėtinga įgyvendinti šiuo metu, kai ES tebėra apimta krizės, lėmusios didelį nedarbą ir augantį bankrotų skaičių. ĮSA žymintis socialinis ženklas atspindi tik savanorišką įmonės socialinės veiklos dalį, o ji dėl skirtingos įstatyminės bazės valstybėse narėse skiriasi, nes Europos teisės aktais nustatomi tik būtiniausi standartai. Kol kas nereikėtų nustatyti įmonėms naujų įpareigojimų, kurie šiuo metu, užuot didinę sanglaudą, gali dar labiau padidinti atotrūkį tarp įvairių dydžių įmonių ir ES šalių.

1.5 Be to, siekiant išvengti painiavos, reikia atsižvelgti ir į kitas vykdomas iniciatyvas, pavyzdžiui, socialinio ženklinimo socialinio verslumo srityje (pagal Socialinio verslo iniciatyvą) iniciatyvą. Todėl EESRK rekomenduoja pirma sulaukti Komisijos planuojamos priemonės – socialinį ženklą turinčių socialinio

verslo įmonių žemėlapiu sudarymo – rezultatų ir iš jų pasimokyti. Svarstant šį pasiūlymą reikėtų atsižvelgti ir į kitas panašias iniciatyvas – naujus apdovanojimus už ĮSA, viešųjų pirkimų lengvatas už socialinius aspektus ir t. t.

1.6 EESRK mano, kad reikia geriau pagrįsti savanoriško socialinio ženklo patikimumą, legitimumą ir įgyvendinamumą. Norint užsitikrinti pasitikėjimą nauja europine ženklinimo sistema ir apie ją informuoti, reikia visa apimančios akreditavimo ir stebėsenos sistemos, tačiau pirma reikėtų palyginti jos diegimo sąnaudas ir naudą. Todėl Komitetas rekomenduoja prieš svarstant galimybę įvesti naują Europos socialinį ženklą surinkti išsamios informacijos apie skirtingose valstybėse narėse veikiančias ženklinimo sistemas, nustatyti geriausią praktiką ir pasimokyti iš nesėkmingų pavyzdžių. Visgi Komitetas rekomenduoja tobulinti ir plėsti esamas ženklinimo sistemas, kad jos apimtų ir socialinę atsakomybę (jei taip dar nėra).

1.7 Be to, užuot kūrus naują vartotojams ir įmonėms skirtą sistemą, reikėtų skleisti informaciją apie jau esamas sistemas ir apie jas taikančias įmones bei skatinti kitas įmones pasekti jų pavyzdžiu. Taip pat reikėtų svarstyti galimybę bent jau vidutinės trukmės laikotarpiu surengti Europos masto komunikacijos kampaniją, skirtą informuoti vartotojus ir visuomenę apie Europos ženklus.

1.8 Tačiau jei kada nors toks Europos socialinis ženklas ir būtų pradėtas taikyti, siekiant išvengti iškraipymų, jis neturėtų labai nukrypti nuo tarptautiniu mastu pripažintų standartų ir kartu turėtų išlaikyti tik Europai būdingą savybę: pagarbą socialinėms teisėms.

2. Įžanga

2.1 Europos Parlamento Užimtumo ir socialinių reikalų komitetas pasiūlė 2013 m. vykdyti Europos socialinio ženklo taikymo bandomąjį projektą, tačiau spalio mėn. buvo priimtas Europos Parlamento Biudžeto komiteto dokumentas dėl

2013 m. bandomųjų projektų ⁽¹⁾, kuriame šis pasiūlymas neminimas. Atsižvelgiant į naujai susidariusią padėtį, šioje nuomonėje visų pirma stengiamasi pateikti pastabų dėl pasiūlymo dėl bandomojo projekto.

2.2 Pasiūlymo motyvas – padėti kurti socialiai atsakingesnę Europą, kurioje būtų veiksmingiau užtikrinamas galiojančių minimalių socialinių ir darbo teisės normų vykdymas. Tikslas – įvedus progresinę pasiekimų vertinimo sistemą „Europos socialinis ženklas“, skatinti kurti darbo vietas, didinti jaunimo užimtumą ir kovoti su skurdu.

2.3 Europos Parlamento prašyme EESRK keliami šie konkretūs klausimai: a) koks būtų šio ženklo poveikis ir nauda įvairiose politikos srityse, b) kokios įmonės būtų savanoriškai suinteresuotos šiuo ženklu, c) kokie galimi progresinio ženklo įvedimo variantai, d) kokius kriterijus reikėtų tenkinti, ir e) kaip reikėtų skleisti apie tai informaciją.

2.4 Užimtumo komiteto siūlymu dalyvavimas socialinio ženklo sistemoje būtų grindžiamas savanoriškumo principu ir nemokamas. Ši sistema būtų skirta visoms ES įmonėms, tačiau pirmiausia MVĮ ⁽²⁾ ir LMĮ ⁽³⁾. Ja siekiama kurti socialiai atsakingesnę Europą, kurioje visose įmonėse būtų laikomasi aukštų socialinių standartų. Pasiūlymu taip pat siekiama suderinti esamas ženklinimo sistemas ir naudoti vertinimo skalę, pagal kurią būtų nustatomi galimi patobulinimai. Būtų parengtas sąrašas socialinių kriterijų, pagal kuriuos būtų vertinama kiekvienos įmonės vidinė socialinė atsakomybė ir suteikiamas atitinkamo lygmens socialinis ženklas.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK nuomone, tai, kad Europoje stengiamasi stiprinti socialinę sritį ir socialines vertybes, yra svarbu, tačiau **reikėtų apsvarstyti šio projekto pridėtinę vertę, įgyvendinimo grafiką ir dėmesio centrą** ir atsižvelgti į kitas su tuo susijusias srityse vykdomas iniciatyvas. Todėl EESRK norėtų išgirsti aiškesnių argumentų, kokia šios iniciatyvos pridėtinė vertė ir kas ją pajus, ir kaip ja bus prisidėta prie Bendrijos teisės.

3.2 Neseniai savo nuomonėje dėl įmonių socialinės atsakomybės (ĮSA) ⁽⁴⁾ Komitetas pažymėjo, kad ĮSA – tai tvaraus vystymosi prielaida. Toje pačioje nuomonėje Komitetas pabrėžė, kad reikia patikslinti tokias sąvokas kaip „socialinė atsakomybė“ (tik darbo vietoje) ir „visuomeninė atsakomybė“ (veikla už darbo vietas ribų).

3.3 Vertinant pagal šių sąvokų apibrėžtis, Užimtumo komiteto siūlomas socialinis ženklas, regis, siejasi su „socialine atsakomybe“, kadangi jis skirtas visoms ES įmonėms, reikia atsi-

žvelgti į Komisijos šiuo metu vykdomą darbą dėl 2011 m. ES įmonių socialinės atsakomybės strategijos ⁽⁵⁾, kurioje jau aptarti panašūs klausimai.

3.4 Svarbu pažymėti, kaip EESRK jau anksčiau yra pabrėžęs, kad **jokiomis aplinkybėmis ĮSA negalima prilyginti socialinėms teisėms, garantuotoms teisės aktais ar tarptautiniais susitarimais**, už kuriuos visų pirma atsako valstybės ir vyriausybės. Be to, daugelis įmonių savo noru prisiima daugiau atsakomybės, todėl svarbu pabrėžti, kad tie, kurie prisiima daugiau socialinės atsakomybės negu nustatyta įstatymuose, turi būti pripažinti ir skatinami. EESRK mano, kad kiekviena įmonė turi rasti savo būdą prisiimti daugiau socialinės atsakomybės – ne tik tos, kuri numatyta teisės aktuose. ĮSA žymintis ženklas kelia pavojų, kad užuot visą dėmesį skyrus socialinėms inovacijoms bus stengiamasi įvykdyti sertifikavimo reikalavimus.

3.5 Socialinio ženklinimo idėja jau buvo iškelta Komisijai rengiant pasiūlymą dėl socialinių įmonių, prie kurio rengimo Komitetas aktyviai prisidėjo parengdamas keletą nuomonių ⁽⁶⁾. Apie socialinio verslumo ir socialinių įmonių socialinį ženklinimą užsimenama ir komunikate „Kuriamas Bendrosios rinkos aktas“ ⁽⁷⁾. Vėliau ši mintis pratęsta ir vienu pagrindinių veiksmų įvardyta Komisijos komunikate dėl socialinio verslo iniciatyvos ⁽⁸⁾, kuria siekiama gerinti galimybes socialinėms įmonėms vykdyti veiklą, konkuruoti ir augti tokiomis pačiomis sąlygomis, kokios sudarytos kitoms įmonėms. Vienas iš siūlymų pagal šią iniciatyvą buvo sukurti viešą ženklių ir sertifikatų duomenų bazę, kad būtų galima suteikti daugiau informacijos suinteresuotiems subjektams ir palyginti įvairius ES taikomus socialinių įmonių ženklus. Artimiausioje ateityje Komisija dar ketina pradėti tyrimą apie socialines įmones – parengti žemėlapi, kuriame būtų nurodyta, kur ir kokie socialinių įmonių socialiniai ženklai taikomi, taip pat pateikiama informacija apie kitas specifines šio tipo įmonių savybes, taisykles ir modelius.

3.6 Todėl Komitetas mano, kad platesnė įmonių socialinio ženklinimo apibrėžtis turi būti rengiama **tik po to, kai bus sudarytas šis, pagal socialinio verslo iniciatyvą numatytas žemėlapis, ir atskirai nuo šio darbo**. EESRK nuomone, tik po to galima galvoti apie platesnę ženklinimo sistemą, nes sudarius esamų socialinių įmonių ženklinimo sistemų žemėlapi bus gauta vertingos informacijos, padėsiančios įvertinti platesnės sistemos sukūrimo galimybes ir naudą. Be to, prieš imantis naujų iniciatyvų reikėtų leisti subręsti kitoms su tuo susijusioms iniciatyvoms, tokioms kaip viešųjų pirkimų lengvatos už socialinius aspektus, nauji apdovanojimai už ĮSA ir sektorinės platformos socialinių įmonių ženklinimo srityje.

⁽¹⁾ Europos Parlamento Biudžeto komitetas, 2012 m. spalio 4 d.

⁽²⁾ Mažosios ir vidutinės įmonės.

⁽³⁾ Labai mažos įmonės.

⁽⁴⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 77.

⁽⁵⁾ COM(2011) 681 final.

⁽⁶⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 1 ir OL C 229, 2012 7 31, p. 44.

⁽⁷⁾ COM(2010) 608 final.

⁽⁸⁾ COM(2011) 682 final.

3.7 Komitetas norėtų parėžti, kad svarbu aiškiai atskirti Užimtumo komiteto pasiūlymą (susijusį su įmonių socialine atsakomybe) ir socialinio verslo iniciatyvą – jų tikslai skirtingi, todėl ir vertinami jie turi būti skirtingai. Todėl EESRK ragina Užimtumo komitetą apsvarstyti, ar jam nevertėtų savo pasiūlyme vartoti kitokią sąvoką, kad **nekiltų dar didesnės painiavos dėl terminijos**. Apie tai reiktų pagalvoti dar ir dėl to, kad kai kurios pripažintos socialinės įmonės jau turi joms patvirtintą teisę naudoti šią sąvoką, t. y. „Social Enterprise Mark“, kaip socialinės įmonės ženklą ⁽⁹⁾.

4. Konkrečios pastabos atsakant į Užimtumo komiteto klausimus

4.1 Siūlomu socialinio ženklo bandomuoju projektu siekiama skatinti įmones būti labiau socialiai atsakingomis negu privaloma pagal įstatymus. Ši iniciatyva labai svarbi, tačiau abejojame, ar **dabartinėmis ekonominėmis aplinkybėmis** Europos socialinis ženklas **nesukels per daug sunkumų palyginti su jo pridėtine verte**. Šio pasiūlymo strateginiai tikslai – skatinti darbo vietų kūrimą, didinti jaunimo užimtumą ir kovoti su skurdu. Visi šie tikslai labai svarbūs Europai, tačiau EESRK mano, kad savanoriškas socialinis ženklas per mažai su jais siejasi, kad būtų veiksmingas. Komiteto nuomone, šiuos tikslus būtų galima daug veiksmingiau įgyvendinti visų pirma tobulinant šią sritį reglamentuojančius teisės aktus ir užtikrinant geresnį jų vykdymą, taip pat atnaujinant ir sustiprinant atvirąjį koordinavimo metodą socialinėje srityje.

4.2 Be to, EESRK mano, kad svarbu pabrėžti, jog šioje srityje pasiūlymai turi prasidėti nuo prielaidos, kad ekonomikos augimas ir galimybės taikyti aukštesnius socialinius standartus yra neįmanomas be stiprių ir konkurencingų įmonių.

4.3 Pasiūlyme taip pat numatoma kelių pakopų, progresinė „laipsniško vertinimo sistema“, pagal kurią vertinama, kaip įmonė tenkina įvairius socialinius kriterijus, pavyzdžiui, deramo užmokesčio, socialinio draudimo, sveikatos priežiūros, lyčių lygybės, vaiko priežiūros, nuotolinio darbo ir kt. Atsižvelgdamas į tai, kad ekonomikos krizė tebesitęsia, o kai kurios šalys patiria itin didelių sunkumų, Komitetas nuogaštuoja, kad šiuo metu įvedus progresinę vertinimo sistemą, ji, **užuot didinusi sanglaudą, gali dar labiau padidinti atotrūkį tarp įvairių dydžių įmonių ir ES šalių**. Progresinė vertinimo sistema neatitiktų savo paskirties, nebent būtų parengta taip, kad tiktų ne tik didelėms daugiašalėms bendrovėms, bet pirmiausia MVĮ bei LMĮ.

4.4 Be to, ženklas naudingas tik tuomet, jei yra žinomas ir pripažintas. Ženklą turinčios MVĮ ir LMĮ ir jų pastangos turėtų būti komunikacijos kampanijų objektas. Tad tai, kas vertinama kaip socialinė pažanga, turi būti išsamiai aptariama laikantis subsidiarumo principo šioje srityje, taip pat paisant skirtingų

tradicijų ir nacionalinių socialinio draudimo ir rūpybos sistemų modelių. **Toks dialogas turi būti vedamas su socialiniais partneriais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais**, pavyzdžiui, vartotojų asociacijomis, tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu.

4.5 Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas įmonėms steigti ir vykdyti veiklą, ES buvo įdiegta nemažai augimą skatinti skirtų supaprastinimo priemonių, kuriomis buvo siekiama užtikrinti, kad nemažėtų įmonių socialinė atsakomybė, darbuotojų socialinės teisės ir galimybės įmonėms augti ir konkuruoti. Nors dar daug ką reikia nuveikti teisių klausimu, EESRK abejoja, ar savanoriška sistema būtų efektyvi socialinės atsakomybės didinimo prasme. Taip pat reiktų atkreipti dėmesį į tai, kad nors ženklinimo sistema ir būtų nemokama, jai vis tiek **reikės išteklių**, kuriuos geriau būtų galima panaudoti įmonių veiklai, nes joms ir taip sunku krizės metu.

4.6 Norint didinti socialinę atsakomybę būtina įvertinti, keliais lygmenimis įmonė atsakinga už socialines teises, pavyzdžiui, dėl bendradarbiavimo su tiekėjais ne iš ES. Jei nebus aiškumo dėl šios atsakomybės, nebus galima užsitikrinti pasitikėjimo šiuo ženklu. Reiktų įvertinti ir **galimą poveikį prekybai ir importuotojams**.

4.7 Dar vienas svarbus klausimas – bet kokio **standartizuoto ženklo legitimumas**. Patirtis rodo, kad paprastai tokios „iš viršaus į apačią nuleidžiamos“, gana įsaktmios iniciatyvos daro nedaug poveikio vartotojų judėjimams ar kitiems suinteresuotiesiems subjektams, o tai būtina sąlyga norint, kad ženklas pasiteisintų. Geras ši teiginį pagrindžiantis ir sektinas pavyzdys – ženklas „Fairtrade“ ⁽¹⁰⁾, kurį savo iniciatyva įvedė patys vartotojai. Reiktų nuodugniau paanalizuoti ir tas ženklinimo sistemas, kurios laikomos nepasiteisinusiomis ⁽¹¹⁾.

4.8 Svarbu pagalvoti, kaip užsitikrinti pasitikėjimą naujuoju ženklu. Žiūrint vartotojų akimis, jau dabar sunku susigaudyti: esama nemažai įvairių ženklinimo sistemų, daugumą jų sunku suprasti ir neįmanoma spėti su visomis susipažinti. Ko gero būtų per drąsu įvesti dar vieną naują sistemą ir tikėtis, kad ji padės vartotojams priimti teisingus sprendimus renkantis produktą. Užtuot įvedus naują socialinį ženklą vertėtų **apsvarstyti galimybę išplėsti esamas ženklinimo sistemas, kad jos apimtų ir socialinę atsakomybę** (jei taip nėra). Tas pats pasakytina apie ženklo naudą didinant investuotojų pasitikėjimą. Komisija, pavyzdžiui, pasinaudodama su socialinėmis investicijomis susijusiomis iniciatyvomis, parengs gaires, kaip tobulinti ataskaitas apie socialinėmis investicijomis pasiektus socialinius rezultatus; Komitetas ši ketinimą įvardijo kaip labai svarbų investicijoms į socialines įmones ⁽¹²⁾, ir šioje iniciatyvoje reiktų į tai atsižvelgti.

⁽¹⁰⁾ <http://www.fairtrade.net>.

⁽¹¹⁾ Pavyzdžiui, Belgijos socialinis ženklas ir Prancūzijos socialinis ir aplinkosaugos ženklas.

⁽¹²⁾ OL C 229, 2012 7 31, p. 55.

⁽⁹⁾ <http://www.socialenterprisemark.org.uk>.

4.9 Dėmesį reikėtų atkreipti ir į tai, kad sukurti šią sudėtingą Europos lygmens sistemą bus sunku, visų pirma socialiniu, techniniu ir praktiniu požiūriais. Jau esama įvairių sertifikavimo sistemų, pagal kurias teikiami įvairūs socialiniai ženklai; dauguma jų jau pasiteisino: atkreiptas įmonių dėmesys į socialinius aspektus ir įmonėse padidėjo jiems teikiama svarba⁽¹³⁾. Rengdamas savo pasiūlymą Europos Parlamentas pirmiausia turėtų atkreipti dėmesį į ISO 26000⁽¹⁴⁾, kuriame išvardyta dauguma EP pasiūlyme nurodytų kriterijų ir kurio daugelis įmonių jau laikosi. Esama nemažai ir kitų nusistovėjusių tarptautinių standartų⁽¹⁵⁾. Todėl prieš įgyvendinant bandomąjį projektą reikėtų įvertinti, ar verta kurti dar vieną, naują ženklinimo sistemą, ar verčiau reikėtų **didinti informuotumą ir skatinti įmones naudoti esamas sistemas** ir jas stiprinti, pavyzdžiui, nustatyti rodiklius pažangai vertinti.

4.10 Kad būtų išvengta iškraipymų, Europos socialinis ženklas neturėtų labai nukrypti nuo tarptautiniu mastu pripažintų standartų ir kartu turėtų išlaikyti tik Europai būdingą savybę: pagarbą socialinėms teisėms.

4.11 Daugelio siūlomų socialinio ženklo kriterijų jau laikomasi vykdam **socialinį dialogą**, taip pat srityse, kuriose vyksta derybos ir sprendimus priima socialiniai partneriai, arba galiojančiuose nacionalinės teisės aktuose, o tai reiškia, kad nėra tikslinga šiuos kriterijus skirstyti pagal laipsnį. Komitetas pažymi, kad ir socialiniu dialogu buvo paskatinta geroji praktika ir parengtos gairės šioje srityje, kaip ir įmonių socialinė atsakomybė prisideda prie socialinio dialogo ir jį papildo.

4.12 Būtų sunku ir sudėtinga sudaryti visų tipų įmonėms, nacionalinei specifikai ir nacionalinėms aplinkybėms tinkančių socialinių kriterijų sąrašą. Šiuo metu be Bendrijos teisės aktų esama ir daugybės nacionalinių sistemų ir tradicijų, užtikrinančių daugelį šių teigiamų socialinių aspektų, pavyzdžiui, vaiko priežiūros sistemos, tėvystės atostogos, sveikatos priežiūra,

minimalus darbo užmokestis ir kt. Todėl imantis šio bandomojo projekto ir vertinant siūlomo ženklo tikslingumą reikėtų **pagalvoti apie subsidiarumo klausimą** ir siūlomus kriterijus.

4.13 Norint užtikrinti pasitikėjimą šiuo ženklu, būtina ne tik skleisti informaciją įmonėms, investuotojams ir vartotojams, bet ir sukurti veiksmingą **stebėsenos sistemą**. Jei būtų apsiribojama tik ženklo suteikimu, būtų vertinama, kaip įmonė tenkina nustatytus kriterijus, tačiau tik tuo metu, kai ji pateikia prašymą. Jei nebus nepriklausomos struktūros, atsakingos už sertifikavimą, stebėseną ir ženklo galiojimą, bus neįmanoma užtikrinti norimo pasitikėjimo ar socialinės pažangos. Šiuo klausimu reikėtų įvertinti piktnaudžiavimo ir pažeidimų riziką ir numatyti ženklo atėmimo iš įmonės procedūrą. Tinkamai stebėsenos tvarkai parengti reikės išteklių ir biurokratinio darbo, todėl svarbu pasverti laukiamą pridėtinę socialinę naudą ir palyginti ją su biurokratijos ir sudėtingumo padidėjimu.

4.14 EESRK abejoja, ar protinga sukurti ženklinimo sistemą, kuri galiotų visiems Europos sektoriams ir visoms valstybėms narėms. Įmonių gebėjimas siekti siūlomų tikslų labai skiriasi, todėl neįmanoma parinkti tokios vertinimo struktūros, kuri būtų joms visoms teisinga. Todėl siūlome verčiau **papildyti ĮSA koncepciją** ir nustatyti, kad ženklas būtų suteikiamas už įvairią veiklą ir procesus, o ne pačiai įmonei.

4.15 Tad Komitetas norėtų pabrėžti, kad jei kada nors šioje srityje būtų vykdomas koks nors bandomasis projektas, į jo rengimą reikėtų įtraukti **tikslinę ženklo grupę**. Būtų naudinga atlikti tyrimą, kuriuo būtų išaiškinti pagrindiniai socialinio ženklo aspektai, pavyzdžiui, stebėsenos, galiojimo laikas, ženklo atėmimas, vertinimo periodiškumas, pažangos vertinimo rodikliai ir kt. Prieš imantis bandomojo projekto reikėtų nustatyti, ar Europos socialinis ženklas būtų perspektyvus ir naudingas siekiant norimų rezultatų.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹³⁾ Pavyzdžiui, Pasaulinis susitarimas, Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistema (EMAS), Verslo socialinio suderinamumo iniciatyva, Globali atsiskaitymo iniciatyva.

⁽¹⁴⁾ <http://www.iso.org/iso/home/standards/iso26000.htm>.

⁽¹⁵⁾ EBPO rekomendacijos daugiašalėms įmonėms, TDO trišalė deklaracija, JT pasaulinis susitarimas.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

486-OJI PLENARINĖ SESIJA, 2013 M. SAUSIO 16, 17 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „II bendrosios rinkos aktas. Drauge už naująjį augimą“

(COM(2012) 573 final)

(2013/C 76/05)

Pranešėjas **Martin SIECKER**

Bendrapranešėjai **Benedicte FEDERSPIEL** ir **Ivan VOLEŠ**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. gruodžio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „II bendrosios rinkos aktas. Drauge už naująjį augimą“

COM(2012) 573 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 8 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 162 nariams balsavus už, 24 – prieš ir 18 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas primena, kad bendroji rinka yra vienas pagrindinių Europos integracijos variklių, galintis atnešti tiesiogiai juntamos naudos Europos suinteresuotiesiems subjektams ir skatinti tvarų Europos ekonomikos augimą. Todėl veikianti, į ateitį nukreipta bendroji rinka dabartinėmis ekonomikos krizės sąlygomis yra ne tik pageidautina, bet ir iš esmės būtina kuriant politinę ir ekonominę Europos Sąjungos ateitį.

1.2 Besitęsiančios ekonomikos krizės sąlygomis ir atsižvelgiant į finansinių rinkų nereguliavimo poveikį valstybių narių biudžetams, realiajai ekonomikai, skurdui ir užimtumui ES ⁽¹⁾, optimistinis Komisijos tonas komunikate dėl bendrosios rinkos įgyvendinimo yra nederamas. EESRK manymu, Komisija per

mažai dėmesio skyrė neplanuotam neigiamam šalutiniam bendrosios rinkos poveikiui. PES piliečiai gali neigiamai vertinti pernelyg atvirą ir demonstratyvų išankstinių sėkmės deklaravimą. Todėl užuot suteikus naują postūmį bendrajai rinkai, ji ir toliau gali būti nepakankamai vertinama. Komisijos požiūris turėtų būti realistiškesnis, o komunikavimo tonas nuosaikesnis.

1.3 Geresniam bendrosios rinkos veikimui pagal ankstesnes ir naujas gaires kelia pavojų milžiniškas nedarbo lygio padidėjimas iki 28 milijonų bedarbių, ypač palietęs ES jaunimą. Bankrutavo šimtai tūkstančių MVĮ, o 120 milijonų piliečių, t. y. 25 proc. ES gyventojų gresia skurdas ir atskirtis. Tai turėjo didžiulį poveikį paklausai ir vartojimui ES. Be pagrindinių veiksmų, ES ir valstybės narės turi dėti daugiau pastangų finansų, ekonomikos ir biudžetų krizei įveikti ir išlaisvinti bendrosios rinkos potencialą.

⁽¹⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-03122012-AP/EN/3-03122012-AP-EN.PDF

1.4 EESRK ragina Parlamentą, Komisiją ir Tarybą veikti greitai, tačiau nepakenkiant kokybei, jei norima užtikrinti, jog šie pasiūlymai dėl teisės aktų būtų priimti iki Parlamento ir Komisijos kadencijos pabaigos 2014 m. pavasarį. EESRK labai pageidautų, kad būtų skubiai įgyvendintos komunikate siūlomos bendrosios rinkos valdymo priemonės, užtikrinančios geresnį ES taisyklių įgyvendinimą apskritai.

2. Bendrosios pastabos dėl „Siekiant labai konkurencingos socialinės rinkos ekonomikos“

2.1 Komisija apibrėžė antrąjį Bendrosios rinkos akto (toliau - BRA) etapą, nurodydama 12 naujų pagrindinių priemonių bendrosios rinkos veikimui pagerinti. EESRK palankiai vertina tai, kad su juo buvo konsultuojamasi dar viešai nepaskelbus komunikato ir kad Komisija atsižvelgė į kai kurias Komiteto rekomendacijas dėl II BRA. Tačiau apgailestauja, kad šiuo atveju nebuvo oficialių viešų konsultacijų, o neoficialios konsultacijos su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais buvo netolygios.

2.2 Nepaisant teigiamo bendrosios rinkos poveikio ekonomikos augimui ir naujų darbo vietų kūrimui nuo jos sukūrimo pradžios, iki šiol rinkos dalyviai, ar tai būtų verslininkai, darbuotojai, vartotojai ar piliečiai, negali pasinaudoti visomis jos teikiama galimybėmis. Komisija mini papildomus 2,77 mln. naujų darbo vietų, tačiau nieko nesako apie abejotina dalies šių darbo vietų kokybę⁽²⁾. Vienok žinome, kad nuo 2008 m. pavasario, kai ekonomikos krizės padariniai buvo jaučiami visoje Europoje, prarasta apie 10 mln. darbo vietų ir panašu, kad ši tendencija tęsiasi iki šiol⁽³⁾.

2.3 Nors Komisija nurodo pagrindinius principus (geresnio reglamentavimo darbotvarkė, Europos nebuvimo kaina ir kt.), tačiau ne visada aišku, kurių veiksmų visose Europos institucijose reikėtų imtis pirmiausia. Pavyzdžiui, kalbant apie darbuotojų judumą, Komisija skelbia su EURES portalu susijusių iniciatyvą, tačiau kitos pagrindinės šios srities priemonės, pavyzdžiui, tarpvalstybinis profesinių kvalifikacijų pripažinimas arba Europos įgūdžių pasas, iki šiol laukia Tarybos sprendimo.

2.4 EESRK nuomone, Komisija per mažai dėmesio skyrė neplanuotam neigiamam šalutiniam bendrosios rinkos poveikiui. ES finansinių rinkų reguliavimas yra per silpnas gerai priežiūrai užtikrinti ir užkirsti kelią verslo praktikai, kurios tikslas -

tenkinti trumpalaikius privileijuotos investuotojų grupės interesus. Įmonių valdymo tobulinimui būtina skirti daugiau dėmesio. Pirmąjį svarba turėtų būti teikiama skaidrumui ir atskaitomybei gerinti, jei norima užtikrinti, kad bendroji rinka skatintų plėtoti tokią teisinę terpę, kurioje būtų paisoma teisėtų visų investuotojų interesų.

2.5 Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad Komisija tvirtai įsitikinusi, jog šie naujieji 12 svertų paskatins augimą, užimtumo lygio kilimą ir didesnę pasitikėjimą bendrąja rinka. EESRK nuomone, bendrosios rinkos kūrimo istorija rodo, kad kai kurios praityje įgyvendintos priemonės buvo labai veiksmingos trumpuoju laikotarpiu. Pernelyg atviras ir demonstratyvus išankstinis sėkmės deklarasavimas ES piliečių gali būti vertinamas neigiamai, ypač jei nėra tvirtų poveikio vertinimu pagrįstų įrodymų. Todėl užuot suteikus naują postūmį bendrajai rinkai, ji ir toliau gali būti nepakankamai vertinama⁽⁴⁾. Komisijos požiūris turėtų būti realistiškesnis, o komunikavimo tonas nuosaikesnis.

2.6 Kalbant apie žalos atlyginimą ir vykdymo užtikrinimą, BRA I ir II, deja, neakcentuojama pasitikėjimo vykdymo užtikrinimo teisių atžvilgiu svarba. EESRK ir toliau nekantraudamas laukia, kol bus galima pasinaudoti veiksmingu Europos vartotojų kolektyvinio žalos atlyginimo mechanizmu. Nors rinkų liberalizavimas ir konkurencijos didinimas yra pagrindiniai bendrosios rinkos politikos tikslai ir atlieka svarbų vaidmenį sudarant vartotojams laisvo pasirinkimo galimybę, jiems taip pat būtinas tvirtas, su prekių ir paslaugų pirkimu susijusių apsaugomųjų teisių pagrindas ir veiksmingas šių teisių įgyvendinimo užtikrinimas. Atsižvelgiant į tai, kad kelete studijų padaryta išvada, jog stringa kai kurių ES priemonių įgyvendinimas, o vykdymo užtikrinimas yra palyginti silpnas, EK turi pagalvoti apie naujas privalomas vykdymo užtikrinimo priemones, ypač tarpvalstybinių situacijų atvejais.

2.7 Gaila, kad iš 12 iniciatyvų tik viena priskiriama prie vartotojams skirtų priemonių, nepaisant to, kad keletas svertų daro didelį poveikį Europos vartotojų kasdieniam gyvenimui⁽⁵⁾. Tikimės, jog tai neatspindi Komisijos bendro požiūrio į vartotojų politiką. Svarbu, kad požiūris būtų platus ir kad į vartotojus būtų žiūrima ne kaip į verslo politikos priedą, bet kaip į savarankiškus dalyvius, siekiant sukurti tokią bendrąją rinką, kuri būtų naudinga visiems (plg. M. Monti ir L. Grech pranešimus). EESRK sutinka su Komisijos nuomone, kad dar neišnaudotas visas bendrosios rinkos potencialas, nors jau buvo pateikta 50 pasiūlymų ir pirmųjų 12 svertų. Tačiau vartotojų atžvilgiu Komisija galėtų ir turėtų daugiau akcentuoti, jog vartotojams

⁽²⁾ FLASH-IT, Policy Research Alert 5 – Employment, 2012 m. spalio mėn.

⁽³⁾ Eurostat naujienų biuletenis, 2012 m. spalio 31 d.

⁽⁴⁾ 2010 m. Mario Monti: „Būtų paplautas visos ES ekonominės integracijos, augimo ir užimtumo pamatas tuo metu, kai kylant naujoms galingsoms valstybėms ir dideliems aplinkos apsaugos uždaviniams darni ES, kuriai rūpi piliečių interesai ir veiksmingas pasaulinis valdymas tampa kaip niekad reikalinga“.

⁽⁵⁾ 2012 m. birželio 14 d. Europos Parlamento rezoliucija „Bendrosios rinkos aktas. Tolesni augimo skatinimo veiksmai“

palankios iniciatyvos yra pirmosios svarbos, kaip EESRK jau yra nurodęs savo ankstesnėje nuomonėje ⁽⁶⁾.

2.8 EESRK taip pat stebina tai, jog šiame komunikate nepakankamai suvokiama socialinė partnerystės svarba. Nepavyks atkurti pasitikėjimo, jei socialiniai partneriai bus įtraukti tik į Užimtumo generalinio direktorato politikos sritį. Su socialiniais partneriais taip pat reikia konsultuotis ir Rinkos generalinio direktorato veiklos srityje.

2.9 Kaip EESRK nurodė savo ankstesnėse nuomonėse, bet kokius pasiūlymus dėl vartotojų tarpvalstybinių sandorių reikėtų rengti laipsniškai, pradedant tarptautinėmis įmonių tarpusavyje pasirašomomis pirkimo-pardavimo sutartimis (verslas verslui (B2B)), kurios būtų bandomosios. Kol bus priimtas koks nors pasiūlymas dėl įmonių sandorių su vartotojais (verslas vartotojui (B2C)), nereikėtų vykdyti jokių kitų neprivalomo pobūdžio iniciatyvų tarptautinių pirkimo-pardavimo sutarčių srityje.

3. Pirmieji dvylika svertų ir jų trūkumai. Dabartinė padėtis

3.1 Komisija jau pateikė 11 iš 12 pasiūlymų dėl teisės aktų dėl svarbiausių priemonių, ir EESRK dėl šių pasiūlymų jau yra priėmusi nuomones ⁽⁷⁾. EESRK ragina Parlamentą, Komisiją ir Tarybą veikti greitai, tačiau nepakenkiant kokybei, kad užtikrintų, jog šie pasiūlymai dėl teisės aktų būtų priimti iki Parlamento ir Komisijos kadencijos pabaigos 2014 m. pavasarį. Valstybės narės turėtų tinkamai įgyvendinti ir vykdyti priimtus teisės aktus, taip užtikrinamos vienodos veiklos sąlygas, o nepagrįstos ir diskriminuojančios kliūtys turi būti panaikintos, jei norima, kad bendroji rinka deramai veiktų.

3.2 M.Mončio II reglamento atšaukimas neišsprendžia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimais dėl darbuotojų komandiravimo sukurtų problemų. Būtina rasti išeitį iš dabartinės padėties, kadangi tai trukdo darbuotojams įgyvendinti visas savo teises. Komisija turėtų užtikrinti, kad ekonominės laisvės neapribotų pagrindinių socialinių teisių. Komisija turėtų svarstyti pasiūlymą prie ES steigimo sutarčių pridėti socialinės pažangos protokolą. Toks protokolai išaiškintų santykį tarp pagrindinių socialinių teisių ir ekonominių laisvių, patvirtindamas, kad bendroji rinka nėra savaiminis tikslas ir buvo kuriama, kaip priemonė visų ES gyventojų socialinei pažangai užtikrinti (veiksmingai įgyvendinant Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos 3.3 straipsnis). Taip pat būtų aišku, jog ekonominės laisvės ir konkurencijos taisyklės negali būti svarbesnės už pagrindines socialines teises ir socialinę pažangą ir negali būti aiškinama, kad jos suteikia įmonėms

teisę išvengti valstybių narių socialinių ir darbo teisės įstatymų ir praktikos ar juos apeiti, ar jomis naudotis nesąžiningos atlyginimų ir darbo sąlygų konkurencijos tikslais.

3.3 EESRK nustatė nemažai priemonių, kurios nebuvo įtrauktos į I BRA ir kurios, jo nuomone, padėtų padidinti piliečių pasitikėjimą. Tarp tokių iki šiol neįtrauktų priemonių yra autorių teisių direktyvos peržiūra, autorių teisių mokesčiai, tinklo neutralumas, socialinės pažangos protokolai, mikroįmonės ir šeimos įmonės, priemonės naujų bendrovių steigimui ir esamų įmonių plėtimui paremti, pernelyg didelis išsiskolinimas, tarpbankiniai lėšų pervedimai, siekiant pagerinti Bendros mokėjimų eurais erdvės (SEPA) veikimą.

4. Dvylika naujų svertų

4.1 Transportas

EESRK pritaria priemonėms, skirtoms gerinti bendrosios rinkos jungtis geležinkelio, jūrų ir oro transporto srityse, tačiau mano, jog trūksta holistinio požiūrio, kadangi Komisijos pasiūlyme nėra numatyta priemonių prekių vežimo geležinkeliais paslaugų, kelių transporto, kuris yra didžiausias prekių ir keleivių vežimo segmentas, ir daugiarūšio transporto, kaip būdo vežimo efektyvumui optimizuoti, srityse.

4.1.1 Geležinkelio transportas

Taip kaip apibūdinamas ir ginamas geležinkelio transporto privatizavimas neatspindi būtinumo svarbiuose Europos regionuose atsižvelgti ne tik į grynai ekonomines priežastis, bet ir į kitas priežastis, būtinas viešajam transportui išsilaikyti. Siekiamas vien pelno, geležinkelių transporto sistemos gali visiškai prarasti savo viešąją funkciją. Nepakanka privatizavimo sėkmę ar nesėkmę vertinti tik pagal sutaupytas lėšas. Pirmiausia turėtų būti galvojama apie kokybę ir darbuotojų bei keleivių saugumą.

4.1.2 Vandens transportas

Norint sukurti tikrą laivybos bendrąją rinką turi būti sudarytos tokios pačios sąlygos kaip ir kitoms transporto rūšims. O tai reiškia, kad reikia ryžtingai eiti prie administracinių, t.y. muitinės, taisyklių supaprastinimo, bet tik laivybai ES viduje. Bendrijos prekėms turėtų būti taikomos kitos taisyklės nei trečiųjų šalių prekėms (ypač elektroninių deklaracijų naudojimas), kad būtų sumažinta biurokratija, o atsakomybė tektų vežėjams. Iš esmės, nereikėtų pakartotinai tikrinti prekių kitame paskirties uoste, jei jos jau patikrintos jų įvežimo į ES uoste.

⁽⁶⁾ OL C 299, 2012 10 4, p. 165.

⁽⁷⁾ OL C 24, 2012 1 28, p. 99.

Tai taip pat padėtų, pirma, sukurti jūrų transportą be kliūčių ES teritorijoje ir, antra, sukurti jūrų greitkelius - pagrindinius jūrų kelius tarp ES uostų, kartu naudojant kitas transporto rūšis. EESRK dabartiniu metu rengia nuomonę dėl „Mėlynojo augimo“ ir pateiks savo pragmatiškus pasiūlymus 2013 m. pradžioje.

4.1.3 Oro transportas

Pripažindamas priemonių, skirtų spręsti dabartinę Europos oro erdvės susiskaidymo problemą, svarbą, EESRK apgailestauja, kad dar nepersvarstytas reglamentas, nustatantis bendras kompensavimo ir pagalbos keleiviams taisyklės atsisakymo vežti ir skrydžių atšaukimo arba atidėjimo ilgam laikui atveju. Ši ES teisės aktų reikia aiškiau išdėstyti ir atnaujinti jo taikymo sritis ir kai kurių bendrųjų nuostatų aiškinimo atžvilgiais. EESRK taip pat ragina Komisiją pateikti pasiūlymą dėl teisės akto, kuriuo būtų reikalaujama, kad oro bendrovės garantuotų visų keleivių apsaugą oro bendrovių bankroto atveju ir kad būtų imamasi priemonių prieš nesąžiningų sutarčių plitimą, bilietų kainodaros skaidrumo trūkumą ir sunkumus, su kuriais susiduria keleiviai, norėdami gauti žalos atlyginimą, įpareigodamas oro bendroves dalyvauti AGS (alternatyvaus ginčų sprendimo) sistemose ir laikytis kompetentingų nacionalinių kelionių lėktuvu institucijų sprendimų.

4.2 Energetika

Daugelyje valstybių narių dėl konkurencijos nebuvimo kol kas nėra galimybių pasirinkti energijos tiekėjo. Europoje dar reikia užtikrinti paslaugų prieinamumą, kokybišką skundų nagrinėjimą, galimybę palyginti pasiūlymus ir kainas, lengvai pakeisti tiekėjus, taip pat tarifų ir sutarčių sąlygų skaidrumą. EESRK ragina Komisiją ir Tarybą atidžiai prižiūrėti nacionalines mažmenines energijos rinkas ir prireikus imtis skubių priemonių, kad būtų užtikrintas piliečiams naudingo trečiojo energetikos dokumentų rinkinio efektyvus įgyvendinimas. Svarbu, kad valstybės narės perkeltų atitinkamas šių dokumentų rinkinio nuostatas į savo nacionalinę teisę tokiu būdu, kad būtų apsaugoti pažeidžiami piliečiai ir užkirstas kelias energijos nepritekliui. Vartotojų dalyvavimas yra būtina sąlyga, kad pažangusis skaitiklis būtų sėkmingai įgyvendintas, nes tai gali padėti užtikrinti energijos naudojimo efektyvumą. Tačiau dar lieka daug neišspręstų klausimų, pavyzdžiui, ar galima nauda svarbesnė už vartotojams tenkančias sąnaudas ir duomenų apsaugos klausimus. Šios problemos turėtų būti sprendžiamos kuo greičiau, nes tai svarbu visiems energijos vartotojams.

4.3 Piliečių judumas

Komisija tvirtai remia judumą. Tačiau judumas nėra savaiminis tikslas. Apsispręsti palikti gimtuosius namus žmonėms sunku, ir ne visada galima palyginti su JAV. Samdomi darbuotojai ir

savarankiškai dirbantys asmenys, kurie vis tik ryžtasi vykti į kitą šalį, dažnai susiduria su tokiomis problemomis kaip jų kvalifikacijos nepripažinimas, ilgos darbo valandos, prastos darbo sąlygos, diskriminacija, nesąžiningas elgesys su jais ir kalbos barjeras. Europos aktyvi darbo rinkos politika turėtų, be kita ko, skatinti gerinti darbo sąlygas ir visiems taikyti vienodas sąlygas. EESRK ypač apgailestauja, kad per daugiau kaip 20 metų nepadaryta jokios pažangos sprendžiant svarbų profesinių kvalifikacijų pripažinimo klausimą⁽⁸⁾. Europoje turėtų būti skatinamas stažuotojų, praktikantų ir jaunųjų verslininkų judumas.

4.4 Galimybė gauti finansavimą

Siūlomos priemonės, skirtos palengvinti galimybes pasinaudoti ilgalaikiais investiciniais fondais, yra teigiamas žingsnis. Nepaisant to, tai neišspręs problemų, su kuriomis susiduria MVĮ dėl veiklos kapitalo trūkumo. MVĮ, kaip ES ekonomikos pagrindinė jėga, dėl griežtų banko rezervo taisyklių neturėtų būti diskriminuojamos teikiant joms finansavimą⁽⁹⁾. Komitetas pažymi anksčiau savo nuomonės dėl MVĮ galimybių gauti finansavimą⁽¹⁰⁾. Šiuo atveju rekomenduojame sukurti atnaujinamąsias priemones kreditams teikti, kurios sudarytų MVĮ galimybę lengvai apsirūpinti finansavimu neįkeičiant itin didelio turto⁽¹¹⁾. Šiems kreditams garantijos būtų teikiamos iš nacionalinių ar Europos išteklių. Valstybės narės taip pat turėtų pagalvoti apie kitas galimybes ir paskatas, pavyzdžiui, privačius asmenis ar šeimas, investuojančias į naujai įsteigtas MVĮ ar į jų plėtrą, tam tikrą metų skaičių atleisti nuo mokesčių. Šios priemonės turėtų papildyti pasiūlymą įvesti laisvą Europos rizikos kapitalo judėjimą per sieną, kai jis skiriamas inovacijas diegiančioms įmonėms, kaip kad siūloma I bendrosios rinkos akte, tačiau tai MVĮ finansavimo trūkumo neišspręstų.

4.5 Verslo aplinka

Siūlymas modernizuoti bankroto teisės aktus, siekiant gerinti verslo aplinką ir suteikti verslininkams antrą galimybę, yra žingsnis teisinga linkme. Vis dar liko per daug biurokratijos, kuri MVĮ, ypač mikroįmonėms dar yra neįveikiama problema. Raginame Komisiją toliau dėti pastangas mažinti administracinę naštą ir nustatyti kiekybinius ir kokybinius tikslus. Atsižvelgiant į tai, poveikio vertinimas turėtų būti nuolat gerinamas. Iki šiol vertinant administracinę naštą per daug dėmesio skiriama pačioms taisyklėms, ir iš dalies dėl šios priežasties jos yra per daug „technokratiško“ pobūdžio. Valstybės narės reglamentavimą gali labai gerai motyvuoti pageidavimu išlaikyti teikiamos

⁽⁸⁾ OL C 191, 2012 6 29, p. 103.

⁽⁹⁾ Žr. CDR IV.

⁽¹⁰⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 45.

⁽¹¹⁾ Sczenyeni kortelė Vengrijoje – žr.: http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.iapmei.pt%2Fconferencia%2F1_Laslo_Krisan.ppt&ei=DM29UKvHJNGRhQeHsoGwDA&usq=AFQjCNHWIFTA7fbjHyT1ShycR1qL7tKRQ

paslaugos kokybę ir taip pasitarnauti visuomenės gerovei ir todėl toks reglamentavimas nėra būtinas ⁽¹²⁾.

4.6 Paslaugos

EESRK palankiai vertina tai, kad II bendrosios rinkos aktas numato mokėjimo paslaugų direktyvos peržiūrą, ir pažymi, kad svarbiausias peržiūros tikslas turėtų būti vartotojams ir įmonėms naudingos konkurencingos ir gerai veikiančios Europos mokėjimų rinkos plėtojimas. Ypač svarbu, kad mokėjimų paslaugomis galėtų naudotis vartotojai, tačiau taip pat turi būti užtikrinta, kad šios paslaugos būtų teikiamos saugiai, efektyviai ir pigiai. Vartotojams turėtų būti suteikta stipri apsauga neatsižvelgiant į jų naudojamą mokėjimo būdą pagal esamas griežtas vartotojų apsaugos taisykles kai kuriose valstybėse narėse. EESRK teigiamai vertina Komisijos ketinimą pateikti pasiūlymą dėl teisės akto dėl daugiašalių tarpbankinių mokesčių, taikomų atsiskaitymui kortelėmis.

4.7 Bendroji skaitmeninė rinka

EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą mažinti sparčiojo ryšio infrastruktūros diegimo sąnaudas ir didinti jo veiksmingumą. EESRK pritaria pasiūlymui gerinti spartųjų plačiajuosčių interneto ryšių kaip techninę sąlygą elektroninei prekybai plėsti. Svarbu patvirtinti nuoseklų kainų metodologijos, naudojamos nacionalinių reguliavimo institucijų visoje ES, modelį, kad būtų užtikrintos sąžiningos, pagal tuos pačius reikalavimus nustatytos kainos. Deramai reguliuojamos elektroninių ryšių rinkos turi užtikrinti vartotojams pasirinkimo galimybę. Jei nauji operatoriai neturės prieigos prie naujos kartos prieigos tinklų, mažmeninių paslaugų vartotojams kokybės pasirinkimas bus iškreiptas ar ribotas. Visi konkurentai turėtų turėti vienodas galimybes naudotis infrastruktūra, o naujiems rinkos dalyviams ir jau įsitvirtinusiems rinkoje operatoriams turėtų būti užtikrinta prieiga prie tinklų už pagrįstą kainą (t.y. pagrįstą sąnaudomis).

4.8 Elektroninių sąskaitų faktūrų išrašymas viešojo pirkimo srityje

Įmonės jau seniai pageidauja, kad būtų plačiai taikomos elektroninės sąskaitos faktūros, įskaitant tarptautinėje veikloje. Todėl tvirtai remiame pasiūlymą įvesti elektroninių sąskaitų išrašymą kaip visuotinę taisyklę sudarant viešojo pirkimo sutartis. Be to, turėtų būti taikoma ir elektroninė pasiūlymų pateikimo forma. Tai, kad tokia forma netaikoma yra viena priežasčių, dėl kurios

nedidelis vienos valstybės narės MVĮ skaičius dalyvauja kitos valstybės narės viešuosiuose pirkimuose (taip pat žr. CWP 2013).

4.9 Vartotojai

4.9.1 ES rinkoje vis dar pasitaiko nesaugių vartojimo gaminių, įskaitant pažymėtus CE ženklu, kurie kelia neišvengiamą pavojų sveikatai ir saugai. Todėl EESRK džiaugiasi, kad Europos Komisija pasiūlys gaminių saugą reglamentuojančių dokumentų rinkinį, kurį sudarys bendrosios rinkos priežiūros priemonė, taikoma visiems ne maisto produktams, pasiūlymas dėl bendros gaminių saugos direktyvos ir daugiametis rinkos priežiūros pagrindų planas. BGSD peržiūra turėtų suteikti daugiau aiškumo, kaip įvairūs gaminių saugą reglamentuojantys ES teisės aktai dera tarpusavyje. Svarbiausia, turi būti didinama ir aiškiai nustatyta gamintojų atsakomybė. Visoje ES turi būti užtikrintas vienodas vykdymo užtikrinimo lygis ir veiksminga rinkos priežiūra.

4.9.2 Vaikams patrauklių gaminių saugos klausimas turi būti sprendžiamas atskirai ir turėtų išlikti draudimas gaminti maistą imituojančius produktus. ES politika privalo užtikrinti aukštesnį saugumo ir sveikatos lygį. Turėtų būti atkreiptas dėmesys į ES įmonių, kurios turi laikytis ES taisyklių, vykdomą nesąžiningą konkurenciją. Bendros gaminių saugos direktyvos peržiūra turėtų veiksmingai užkirsti kelią pavojingų gaminių patekimui į rinką, o tam reikia Europos masto rinkos priežiūros sistemos, įskaitant veiksmingas gaminių patikras prie ES išorės sienų.

4.10 Socialinė sanglauda ir socialinė verslininkystė

4.10.1 Pasiūlymai taip pavadintoje dalyje pateikiami gana dirbtinai. EESRK pripažįsta, jog šiais krizės laikais yra svarbu kovoti su socialine atskirtimi ir skurdu. Atsižvelgiant į tai, socialinė įmonė akcentuojama kaip svarbus krizės įveikimo strategijos veiksnys. Gaila, kad socialinės ekonomikos vystymui ir augimui nėra numatytos pagrindinės priemonės. Siūloma 12 pagrindinė priemonė neišspręs plintančios socialinės atskirties ir skurdo Europoje problemos. Todėl EESRK norėtų rekomenduoti aiškią socialinėms įmonėms skirtą pagrindinę priemonę, pagrįstą EESRK iniciatyva pateikiamomis rekomendacijomis, kurios, Komiteto nuomone, padės geriau spręsti socialinės sanglaudos klausimą ⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Žr. EESRK nuomonę OL C 318, 2011 10 29, p. 109, 3.2 punktą.

⁽¹³⁾ Ši sritis taip pat buvo pagrindine EESRK nuomonės tema: OL C 299, 2012 10 4, p. 165.

4.10.2 EESRK palankiai vertina pasiūlymą suteikti visiems ES piliečiams galimybę naudotis pagrindine mokėjimo sąskaita, užtikrinti skaidrius ir palyginamus sąskaitų tvarkymo mokesčius bei paprastesnę banko sąskaitų perkėlimo į kitą banką tvarką. EESRK tikisi, kad Komisija šį kartą pasiūlys privalomo pobūdžio teisės aktą, o ne savanoriško pobūdžio rekomendaciją, kokia buvo pateikta praeitų metų liepą ir labai kritikuojama. EESRK pažymi, kad skaidrumo ir mokėjimo sąskaitų tvarkymo mokesčių palyginamumo požiūriu buvo daug trūkumų arba apskritai nepavyko pasiekti nei skaidrumo, nei šių mokesčių vartotojams palyginamumo. Siūlomas ES teisės aktas turėtų užtikrinti, kad kiekvienas vartotojas turėtų teisę naudotis pagrindine mokėjimo sąskaita ir panaikinti kliūtis, trukdančias perkelti mokėjimo sąskaitas į kitą banką.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Toliau pateikiami diskusijų metu atmesti pakeitimai, už kuriuos buvo atiduota ne mažiau kaip 1/4 balsų (DTT 39 straipsnio 2 punktą):

3.2 punktas (5 pakeitimas)

M. Mončio II reglamento atšaukimas neišsprendžia Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimais dėl darbuotojų komandiravimo sukurtų problemų. Būtina rasti išeitį iš dabartinės padėties, kadangi tai trukdo darbuotojams įgyvendinti visas savo teises. Komisija turėtų užtikrinti, kad ekonominės laisvės neapribotų pagrindinių socialinių teisių. Komisija turėtų svarstyti pasiūlymą prie ES steigimo sutarčių pridėti socialinės pažangos protokolą. Toks protokolą išaiškintų santykį tarp pagrindinių socialinių teisių ir ekonominių laisvių, patvirtindamas, kad bendroji rinka nėra savaiminis tikslas ir buvo kuriama, kaip priemonė visų ES gyventojų socialinei pažangai užtikrinti (veiksmingai įgyvendinant Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos 3.3 straipsnis). Taip pat būtų aišku, jog ekonominės laisvės ir konkurencijos taisyklės negali būti svarbesnės už pagrindines socialines teises ir socialinę pažangą ir negali būti aiškinama, kad jos suteikia įmonėms teisę išvengti valstybių narių socialinių ir darbo teisės įstatymų ir praktikos ar juos apciti, ar jomis naudotis nesąžiningos atlyginimų ir darbo sąlygų konkurencijos tikslais. Komisija pateikė du pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriais siekiama pagerinti ir sugriežtinti Darbuotojų komandiravimo direktyvos perkėlimą į nacionalinę teisę, įgyvendinimą ir praktinį vykdymą. Pirmuoju pasiūlymu dėl Direktyvos 96/71/EB vykdymo siekiama sustiprinti darbuotojų, kurie laikinai siunčiami į užsienį, apsaugą – pagerinti informavimą, administracinį bendradarbiavimą ir kontrolę; šis pasiūlymas vis dar svarstomas. Antrasis pasiūlymas, teiktas dėl naudojimosi teise imtis kolektyvinių veiksmų atsižvelgiant į įsisteigimo ir paslaugų teikimo laisvės (M. Mončio II reglamentą), buvo atšauktas.

Dėl pagrindinių socialinių teisių lygiavertiškumo ekonominėms laisvėms principo EESRK laikosi nuomonės, kad šį požiūrį visų pirma būtina įtvirtinti pirminėje teisėje. EESRK pažymi, jog Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo preambulės 3 konstatuojamojo dalyje ir konkrečiai 151 straipsnyje, nurodoma, kad reikia skatinti kurti geresnes gyvenimo bei darbo sąlygas, kad „palaikant jų gerėjimą būtų galima siekti jų suderinimo“ ir ypač ragina įtraukti į sutartis socialinės pažangos protokolą, taip siekiant įtvirtinti socialinių teisių lygiavertiškumo ekonominėms laisvėms principą ir aiškiai nurodyti, kad nei ekonominės laisvės, nei konkurencijos taisyklės negali būti viršesnės už pagrindines socialines teises, taip pat aiškiai apibrėžti Sąjungos tikslo siekti socialinės pažangos poveikį ⁽¹⁾.

Paiškinimas

Bus pateiktas žodžiu.

Balsavimo rezultatai:

Už: 77

Prieš: 114

Susilaikė: 11

⁽¹⁾ OL C 376, 2011 12 22, p. 74.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Glaudesnė Europos mokslinių tyrimų erdvės partnerystė siekiant pažangos ir augimo“

(COM(2012) 392 final)

(2013/C 76/06)

Pranešėja **Daniela RONDINELLI**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. liepos 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Glaudesnė Europos mokslinių tyrimų erdvės partnerystė siekiant pažangos ir augimo“

COM(2012) 392 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 8 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 120 narių balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) nuomone, sukurti Europos mokslinių tyrimų erdvę (EMTE) yra prioritetas siekiant skatinti ekonomikos augimą ir ES ekonomikos, socialinių ir kultūrinių vystymąsi, mokslo pažangą ir valstybių narių, regionų ir visuomenių sanglaudą. Programoje „Horizontas 2020“ numatytas finansavimas turėtų padėti pasiekti šių tikslų.

1.2 EESRK yra pateikęs daug nuomonių⁽¹⁾, kuriose išreiškė savo požiūrį dėl EMTE, ir jau pradėjo išsamius debatus ir diskusiją šiuo klausimu su Komisija, Europos Parlamentu ir Taryba, todėl palankiai vertina komunikatą.

1.3 EESRK pritaria Komisijos teiginiui, kad ekonomikos augimas yra vienas svarbiausių EMTE prioritetų. Besitęsiant sudėtingai ekonomikos ir socialinei krizei, šis klausimas yra ypač svarbus Europos organizuotai pilietinei visuomenei.

1.4 EESRK mano, kad tyrėjų, mokslo žinių ir technologijų laisvas judėjimas turi tapti vidaus rinkos „penktąja laisve“.

1.5 EESRK nuomone, EMTE kūrimas yra nenutrūkstamas procesas ir baigti kurti šią erdvę 2014 m. yra pernelyg platus užmojo tikslas, be to, daugelyje Europos šalių taikomos griežtos taupymo priemonės, dėl kurių tenka riboti nacionalines investicijas moksliniams tyrimams ir inovacijoms.

1.6 EESRK pritaria pasiūlymui Europos mokslinių tyrimų erdvę kurti plėtojant glaudesnę, gerosios praktikos mainais grindžiamą partnerystę, o ne teisėkūros priemonėmis, tačiau reiškia susirūpinimą, kad susitarimo memorandumai, pasirašyti su suinteresuotosiomis organizacijomis, yra neoficialūs ir savanoriški, o ne teisiškai privalomi.

1.7 EESRK prašo parodyti tvirtą politinę valią ir padėti užtikrinti veiksmingas ir konkurencingas nacionalines mokslinių tyrimų sistemas, kurias būtų galima sustiprinti atliekant tarpusavio vertinimą, kurio tikslas įvertinti mokslinius tyrimus vykdančių grupių kokybę, tyrimuose dalyvaujančias struktūras ir pasiektus rezultatus.

1.8 Komitetas mano, kad viešosiomis lėšomis finansuojamų mokslinių tyrimų prioritetą turėtų būti Europos piliečių gerovei ypač svarbios sritys ir kad viešosiomis lėšomis ir toliau turi būti finansuojami projektai, kurie stiprina tarpusavio bendradarbiavimą Europoje.

1.9 EESRK primygtinai prašo Komisijos ir valstybių narių priimti visas būtinas priemones, kurios leistų panaikinti EMTE kurti trukdančias kliūtis, visų pirma susijusias su Europos mokslo darbuotojų darbo rinkos nebuvimu, jų darbo sąlygomis, judumo galimybėmis ir socialine apsauga.

1.10 EESRK primena, kad būtina skubiai keisti tarpvalstybiuose projektuose dalyvaujančių tyrėjų pensijų ir pensijų fondų sistemą ir sukurti papildomą Europos pensijų fondą ir jo lėšomis dengti ir (arba) kompensuoti nuostolius, kuriuos tyrėjai patiria persikeldami iš vienos šalies į kitą ir pereidami iš vienos socialinės apsaugos sistemos į kitą.

⁽¹⁾ OL C 95, 2003 04 23, p. 48; OL C 218, 2009 09 11, p. 8; OL C 306, 2009 12 16, p. 13; OL C 132, 2011 05 03, p. 39; OL C 318, 2011 10 29, p. 121; OL C 181, 2012 06 21, p. 111; OL C 299, 2012 10 04, p. 72; OL C 229, 2012 07 31, p. 60; OL C 44, 2013 2 15, EESRK nuomonė dėl didelio poveikio technologijų, EESRK nuomonė dėl tarptautinio bendradarbiavimo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje ir EESRK nuomonė dėl prieinamesnės mokslinės informacijos ir viešųjų investicijų. (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 43, 48).

1.11 Komitetas perspėja, kad dėl Komisijos siūlomų naujų iniciatyvų neturėtų būti dedama mažiau ar atsisakoma pastangų mažinti EMTE dirbančių tyrėjų administracines sąnaudas.

1.12 EESRK primena Europos Komisijai ir valstybėms narėms, kad būtina imtis visų priemonių, kurios leidžia veiksmingai spręsti diskriminacijos, nelygių galimybių ir lyčių lygybės problemas, su kuriomis vis dar susiduriama akademinėse, mokslo ir mokslinių tyrimų bendruomenėse. Todėl labai palankiai vertina sprendimą užtikrinti, kad visuose įdarbinimo, mokslinių tyrimų programų sudarymo ir vertinimo, universitetų, mokslo ir mokslinių tyrimų institutų darbo programų sudarymo komitetuose dalyvautų bent 40 proc. moterų.

1.13 EESRK teigiamai vertina Europos Komisijos pasiūlymą parengti e. infrastruktūros plėtros veiksmų planą, kuris padėtų vystyti e. mokslą, ir atkreipia dėmesį į savo nuomonę⁽²⁾ dėl Komisijos komunikato⁽³⁾ dėl prieigos prie mokslinių tyrimų rezultatų ir mokslinės informacijos, jų sklaidos ir išsaugojimo.

1.14 EESRK pritaria Europos tyrėjų ir mokslo bendruomenės kreipimuisi⁽⁴⁾ į valstybių ir vyriausybių, ES institucijų vadovus, kuriuo perspėjama, kad Europa negali sau leisti prarasti geriausių, visų pirma jaunų, talentų, mokslininkų ir dėstytojų. Būtinai europinis finansavimas, kuris leistų padidinti nacionalinio finansavimo veiksmingumą ir naudą ir sustiprinti konkurencingumą Europos ir tarptautiniu lygmeniu. Todėl EESRK prašo nesumažinti šiais sričiai skirtų lėšų 2014–2020 m. biudžete.

1.15 EESRK mano, kad su EMTE susijusi pilietinė visuomenė turi visapusiškai ir aktyviai dalyvauti sudarant numatytus veiklos planus prioritėtinėse srityse, mokslo ir tyrimų projektų rezultatų sklaidos ir perdavimo Forume ir komunikato poveikio galutiniam vertinime.

1.16 EESRK tikisi, kad atsižvelgiant į visas pirmiau nurodytas priežastis, Komitete gali būti sukurta grupė, kuri būtų Europos institucijų informacijos punktu visais būsimais EMTE sukūrimui svarbiais vertinimo, stebėsenos ir sprendimo priėmimo etapais.

2. Išanga

2.1 EESRK ne vienoje nuomonėje išreiškė savo požiūrį į EMTE, kurį patvirtina ir toliau jo laikosi. Teigiamai vertina komunikatą, kuriuo siekiama glaudesnės partnerystės ir nurodoma, kad ES ir valstybės narės neatidėliodamos privalo vykdyti priimtus išpareigojimus ir juos išplėsti. Tačiau valstybių narių pasiekta pažanga skiriasi ir kai kuriais atvejais ir toliau yra lėta.

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl prienamesnės mokslinės informacijos ir viešųjų investicijų.

⁽³⁾ COM(2012) 401 final.

⁽⁴⁾ 2012 m. spalio 23 d. 42 Nobelio premijos laureatų ir 5 *Fields* medalininkų atviras laiškas (<http://erc.europa.eu/>).

Komunikato naujovė yra ta, kad praplečiama Komisijos ir valstybių narių partnerystė į ją įtraukiant EMTE suinteresuotųjų šalių organizacijas⁽⁵⁾. EESRK pritaria, kad būtina siekti **glaudesnės, didesnio masto ir veiksmingesnės partnerystės**.

2.2 EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad EMTE turi padėti siekti ekonomikos augimo, mokslo pažangos, regionų, šalių ir visuomenių sanglaudos. Tačiau kartu būtina atsižvelgti į būtinybę plėtoti vis labiau tarpusavyje susijusių mokslo ir rinkos, inovacijų ir įmonių, naujų darbo organizavimo metodų ir mokslo bendruomenės būtiną sąveiką.

2.3 EESRK mano, kad dabartinės pasaulinės krizės laikotarpiu būtina imtis konkretnių ir ryžtingesnių priemonių siekiant panaikinti neigiamą poveikį, kurį daro nenuosekliai rengiama ir įgyvendinama nacionalinė mokslinių tyrimų politika, ir kuo aktyviau plėtoti šios politikos efektyvumą didinančią veiklą. Be to, šiomis priemonėmis turi būti siekiama stipresnės sveikos ir sąžiningos konkurencijos ir didesnės nacionalinių mokslinių tyrimų sistemų tarpvalstybinės sinergijos, didesnių tyrėjų karjeros ir judumo galimybių bei laisvo žinių judėjimo⁽⁶⁾.

2.4 Prieš pateikiant komunikatą surengtos viešosios konsultacijos parodė, kad:

— **tyrėjams** didžiausią susirūpinimą kelia nepatrauklios karjeros galimybės, ribota judėjimo laisvė ir galimybių keistis idėjomis trūkumas;

— **mokslinius tyrimus finansuojančios ir (arba) vykdančios organizacijos** turi būti aktyvesnės ir dėti didesnes ir labiau koordinuotas pastangas, kad būtų pasiekta pažanga ir būtų įveikti šiuo metu Europai ir pasauliui išskylantys sudėtingi uždaviniai. Būtina užtikrinti bendradarbiavimą tarpvalstybiniu ir Europos lygmeniu, tinkamą prieigos prie duomenų bazių, tyrimų rezultatų ir publikacijų infrastruktūrą. Pilietinės visuomenės organizacijos, kurių veikla susijusi su moksliniais tyrimais, turi aktyviau dalyvauti priimančioms EMTE svarbiems sprendimus;

— **privačiame sektoriuje** susirūpinimą kelia aukštos kvalifikacijos ir gerai parengtų tyrėjų trūkumas. Pramonės sektorius taip pat primygtinai prašo stiprinti švietimo sektorius, mokslo bendruomenės ir verslo sektoriaus bendradarbiavimą. Įmonės taip pat mano, kad mokslo bendruomenė, privatusis sektorius ir verslo sektorius nepakankamai bendradarbiauja;

⁽⁵⁾ 2012 m. liepos 17 d. Komisija pasirašė susitarimo memorandumus su Europos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros organizacijų asociacija (EARTO), Nordforsk, Europos mokslinius tyrimus vykdančių universitetų lyga (LERU), Europos universitetų asociacija (EUA) ir „Mokslo Europa“ (Science Europe).

⁽⁶⁾ COM(2010) 546 final.

— **valstybės narės ir šalys partnerės** laikosi bendros nuomonės, kad reikia konkretesnių veiksmų EMTE sukurti, ir apskritai norėtų, kad pirmenybė būtų teikiama gerosios praktikos mainams, o ne teisėkūros priemonėms.

3. Stiprinti nacionalines mokslinių tyrimų sistemas, kad jos taptų veiksmingesnės, atviresnės ir konkurencingesnės

3.1 EESRK pritaria Komisijos tvirtinimui, jog reikia stiprinti nacionalines mokslinių tyrimų sistemas taikant gerąją praktiką ir palankiai vertina tai, kad lėšos būtų skirstomos pagal atvirus kvietimus teikti pasiūlymus, kuriuos vertintų nacionalinių, kitų valstybių narių ir trečiųjų šalių ekspertų grupės (**tarpusavio vertinimas** ⁽⁷⁾). Viešosios institucijos sprendimus dėl finansavimo turėtų priimti remdamosi mokslinius tyrimus vykdančių grupių ir organizacijų ir jų darbo rezultatų **kokybišku vertinimu**. Daugeliu atveju vertinant tyrėjus, mokslinių tyrimų grupes, pasiūlymus ir programas nesivadovaujama palyginamais standartais, nors projektai ir moksliniai tyrimai finansuojami ir įgyvendinami vienoda tvarka. EESRK mano, kad dėl šios priežasties sumažėja nauda, kas yra netoleruotina ypač šiuo metu, kai daugelyje valstybių narių drastiškai mažinamas mokslinių tyrimų biudžetas.

3.2 EESRK supranta, kad Europos mokslinių tyrimų sektorius yra vienas geriausių pasaulyje. Universitetuose ir mokslinių tyrimų institutuose atlikti moksliniai tyrimai padėjo Europos įmonėms tapti technologijų diegimo pradininkėmis ir užimti šioje srityje pirmąją poziciją. Todėl EESRK reiškia susirūpinimą dėl Komisijos poveikio vertinime pateiktos išvados, kad atotrūkis tarp Europos, JAV, Japonijos ir kitų išsivysčiusiose ekonomikos šalių tampa vis akivaizdesnis ⁽⁸⁾. Taigi, atrodytų, kad ES praranda pozicijas „žinių gamybos“ srityje ir pagal kai kuriuos rodiklius šalys pasaulinės inovacijų lyderės lenkia ES 27. EESRK mano, kad besitęsiant pasaulinei krizei ir dėl jos besikeičiant jėgų pasiskirstymui, EMTE turi sustiprinti Europos mokslo pirmąją poziciją. Mokslo kokybė ir aukštas kompetencijos lygis turi tapti svarbiausiais privalumais konkuruojant su kitais tarptautiniais šio sektoriaus dalyviais.

3.3 2002 m. ES priėmė sprendimą, kad visų valstybių narių investicijos į MTTP turi siekti 3 proc. Europos BVP ⁽⁹⁾. Nuolatinės nesėkmės siekiant šio tikslo ir jo įgyvendinimo nukėlimas iki 2020 m. verčia EESRK abejoti, ar jis apskritai bus pasiektas. EESRK pritaria, kad vienas EMTE prioritetų turi būti ekonomikos augimas, ypač šiuo sudėtingos ekonomikos ir socialinės

krizės laikotarpiu, ir reiškia gilų susirūpinimą dėl griežtos taupymo politikos labai mažinamo mokslinių tyrimų biudžeto.

3.4 Vienas svarbiausių ir glaudžiai su EMTE kūrimu susijusių Europos aukštojo mokslo erdvės veiksnių – tai judumo skatinimas siekiant veiksmingai sustiprinti studentų, dėstytojų ir tyrėjų mokymą. Dėl biudžeto mažinimo daugeliui tyrėjų iškilus sunkumų visapusiškai dalyvauti EMTE ir ja pasinaudoti. EESRK reiškia savo susirūpinimą dėl priimtų sprendimų ⁽¹⁰⁾.

3.5 EESRK pakartoja savo įsitikinimą, kad būtina tvirta politinė valia siekiant užtikrinti veiksmingas ir konkurencingas nacionalines mokslinių tyrimų sistemas, ir prašo ES ir valstybių narių ryžtingiau ir skubiau vykdyti priimtus įsipareigojimus.

3.6 Pastaruoju metu viešosiomis lėšomis finansuojami moksliniai tyrimai vykdomi kituose, o ne Europos piliečių gerovei strategiškai svarbiuose sektoriuose, nors jie iš tiesų turėtų atverti novatoriškų mokslinių tyrimų EMTE galimybes, visų pirma turint omenyje bendradarbiavimą Europos lygmeniu.

3.7 EESRK, be kita ko, primena, kad siekiant optimizuoti ir (arba) persvarstyti finansavimą nacionalinėms mokslinių tyrimų sistemoms paremti, reikėtų vengti kai kurių valstybių, besisten-giančių mažinti biudžetą, pasirinkto klaidingo požiūrio, kad taikomieji ir fundamentalieji mokslai tarpusavyje nesusiję. Tai tampa didele kliūtimi pasinaudoti ištekliais ir finansavimo galimybėmis.

4. Tarptautinis bendradarbiavimas

4.1 Europos Sąjungoje bendradarbiavimas Europos masto mokslinių tyrimų srityje sutelktas į keletą didelių iniciatyvų ⁽¹¹⁾. Tačiau tik 0,8 proc. valstybės biudžeto asignavimų ⁽¹²⁾ moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai skiriama bendroms valstybių narių programoms, įskaitant Komisijos bendrai finansuojamas ir remiamas programas, nors yra įrodyta, kad tarptautinis bendradarbiavimas gali padėti pagerinti MTTV veiklos lygį, pradėti šią veiklą vykdyti naujuose sektoriuose ir gauti viešojo ir privataus sektorių paramą bendriems projektams. **Tai patvirtina, kad Europoje būtinas stiprus žinių tinklas.**

⁽⁷⁾ Pagrindiniai principai nustatyti „Savanoriškose bendro mokslinių tyrimų programavimo bendrųjų sąlygų gairėse“, ERAC – GPC, 2010 m.

⁽⁸⁾ 2011 m. ES inovacijų rezultatų suvestinė rodo, kad JAV, Japonijos ir Pietų Korėjos investicijų grąža yra didesnė negu ES 27. Besiformuojančios rinkos ekonomikos šalys – Brazilija, Kinija ir Indija – užima vis stipresnę poziciją ir jų indėlis į MTTP tampa vis reikšmingesnis.

⁽⁹⁾ 2008 m. šios investicijos siekė 1,92 proc. Europos BVP, tuo tarpu JAV investicijos sudarė 2,79 proc. šalies BVP (Eurostatas, 2008 m.)

⁽¹⁰⁾ Patrizio Fiorilli, Komisijos atstovas biudžeto klausimais, 2012 m. spalio mėn. pareiškė, kad ES ir valstybių narių biudžetuose bus mažiau skiriama lėšų Erasmus stipendijoms.

⁽¹¹⁾ Pavyzdžiui, Bendroji programa, Europos kosmoso agentūra, Europos molekulinės biologijos laboratorija, Europos branduolinių tyrimų organizacija ir pan.

⁽¹²⁾ GBAORD – tai kriterijus, kuriuo remiantis vertinami valstybės biudžeto asignavimai, išlaidos ir nacionalinių vyriausybių parama moksliniams tyrimams ir taikomajai veiklai.

4.2 Naujos mokslinių tyrimų finansavimo programos, pavyzdžiui, nuo 2012 m. **Europos mokslinių tyrimų tarybos (CER)** skiriamos **sinergijos dotacijos**, kuriomis remiamos nedidelės tarptautinės (ir paprastai tarpdalykinės) tyrėjų grupės, galėtų padėti įrodyti bendro darbo didesnę ir pridėtinę vertę, jei tokios grupės taikytų kūrybiškus valdymo metodus ir naujais būdais derintų papildomas žinias, įgūdžius ir išteklius.

4.3 Tačiau vis dar esama kliūčių ir sunkumų užsienio valstybių tyrėjams patekti į Europai svarbius nacionalinius mokslinių tyrimų institutus ir programose nedalyvaujančių valstybių narių mokslininkams naudotis Europos mokslinių tyrimų infrastruktūra. Abiem nurodytais atvejais pirmenybė teikiama šalies mokslininkams. EESRK mano, kad šios kliūtys trukdo sukurti EMTE.

4.4 EESRK mano, kad numatyti veiklos planai, kurie turėtų parodyti mokslinių tyrimų srityje vykdomo tarptautinio bendradarbiavimo silpnąsias ir stipriąsias puses, turėtų būti sudaromi remiantis ne tik valstybių narių pateikta informacija, bet ir užtikrinti, kad juos sudarant realiai ir veiksmingai dalyvaus su EMTE susijusi ir (arba) ja suinteresuota pilietinė visuomenė.

5. Atverti darbo rinką tyrėjams

5.1 Įdarbinimas

Nors dedama daug pastangų, išlieka kliūčių taikyti atvirą, skaidrią ir nuopelnais pagrįstą tyrėjų įdarbinimo tvarką. Atrankos kriterijai ne visada tinkamai formuluojami, nežinoma, kokiomis taisyklėmis remiantis sudaroma vertinimo komisija, be to, valstybėse narėse taikomas taisyklės labai sunku palyginti (pvz., EURAXESS tinklas). Komisija teigia, kad dalis tyrėjų (tikslus skaičius nežinomas) buvo įdarbinti ne pagal nuopelnus⁽¹³⁾. Pasiūlymas taikyti Europos mokslininkų chartiją, Mokslininkų priėmimo į tarnybą elgesio kodeksą⁽¹⁴⁾ davė teigiamų rezultatų nacionaliniu ir instituciniu lygmeniu. Vis dėlto, chartijos ir kodekso principai įgyvendinami pernelyg vangiai. EESRK baiminasi, kad jei nebus sukurta labiau integruota ir didesnes garantijas suteikianti mokslo darbuotojų darbo rinka, tai gali tapti didele kliūtimi iki 2014 m. baigti kurti EMTE.

⁽¹³⁾ Per metus yra apie 40 000 laisvų tyrėjų darbo vietų, 9 600 universitetų katedrų dėstytojų vietos (Technopolis, 2010 m.).

⁽¹⁴⁾ Siekdamas paskatinti praktiškai taikyti Chartiją ir Elgesio kodeksą, 2008 m. Komisija žmogiškųjų išteklių strategiją, apimančią chartiją ir kodeksą ir 2009 m. sukūrė institucinę žmogiškųjų išteklių strategijos grupę, tokiu būdu sudarydama sąlygas visos Europos suinteresuotųjų subjektų gerosios praktikos mainams.

5.2 Darbo sąlygos

Tyrėjų darbo sąlygos valstybėse narėse labai skiriasi, kai kur jos nepakankamai patrauklios jauniems tyrėjams, trukdo išlaikyti patyrusius specialistus ir pritraukti užsienio šalių tyrėjus. Paaugstinimo kriterijai, karjeros perspektyvos ir atlyginimo sistemos šalyse dar labiau skiriasi. Institutai ne visada tyrėjų judumą vertina kaip tam tikrą mokslo karjeros pasiekimą. Labiausiai nuo krizės nukentėjusiose šalyse pastebima, kad yra nemažai jaunų tyrėjų ir (arba) specialistų ieškančių alternatyvų kitose, taip pat ir ne Europos šalyse. Komisija turi atkreipti dėmesį į prarandamus žmogiškuosius išteklius mokslo ir mokslinių tyrimų srityje ir EESRK prašo bendradarbiauti su valstybėmis narėmis ir imtis skubių ir konkrečių priemonių šiam reiškinii sustabdyti.

5.3 Judumas

Su judumo sunkumais tyrėjai susiduria dėl dotacijų ir finansavimo prieinamumo ir perkeliavimo sąlygų. Jie ne visada gali naudotis nacionalinėmis dotacijomis kitose šalyse (13 valstybių narių), o tyrimų grupės į savo projektus negali įtraukti kitų šalių partnerių, kadangi kai kuriose valstybėse (11 valstybių narių) parama skiriama tik tos šalies institutams. Keturiuose valstybėse narėse stipendijos skiriamos tik tos šalies piliečiams.

5.4 Socialinė apsauga

EESRK primena nuomonėje dėl programos „Horizontas 2020“⁽¹⁵⁾ pateiktą pasiūlymą skubiai pagerinti tarptautiniuose projektuose dalyvaujančių tyrėjų pensijų ir pensijų fondų sistemą ir sukurti papildomą Europos pensijų fondą ir jo lėšomis dengti ir (arba) kompensuoti nuostolius, kuriuos tyrėjai patiria persikeldami iš vienos šalies į kitą ir pereinami iš vienos socialinės apsaugos sistemos į kitą. Socialinės apsaugos sistemoje dažnai vadovaujamas principu, kad tyrėjai visą per visą savo karjerą dirba toje pačioje institucijoje ir paprastai nepaiso ir į darbo stažo apskaitą neįtraukia tyrimų veiklos metų kitoje valstybėje. Dedamos nepakankamos pastangos šiai ypač skaudžiai jaunuosius tyrėjus palietusiai problemai išspręsti.

6. Moterų ir vyrų lygybės užtikrinimas. Lyčių aspekto integravimas į mokslinių tyrimų projektus

6.1 Nors per keletą pastarųjų metų beveik visuose sektoriuose gerokai išaugo moterų tyrėjų skaičius, vis dar yra palyginti nedaug tyrimo veiklą vykdančių moterų aukštesniuose akademiniuose postuose, pavyzdžiui, moterų mokslinių tyrimų

⁽¹⁵⁾ OL C 181, 2012 6 21, p. 111.

vadovių mokslo institutuose ir universitetuose⁽¹⁶⁾. Yra pakankamai duomenų, rodančių, kad mišriose tyrėjų grupėse pasiekiami geresni rezultatai, dalijamasi platesne patirtimi ir žiniomis, joms būdinga pozityvi įvairovė ir aukštesnis socialinis intelektas. Karjeros siekiančios moterys vis dar susiduria su didele vertikalia segregacija, taigi, „stiklo lubų“ reiškinys, kaip ir nevienodo požiūrio reiškinys darbo rinkoje, realiai egzistuoja⁽¹⁷⁾.

6.2 Kaip ir kituose ekonomikos sektoriuose, akademinėje bendruomenėje ir mokslinių tyrimų institutuose išlieka **vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumai**. Ši reiškinį, be kita ko, sustiprina ir tai, kad tariamai „neutraliame“ pareigybių aprašyme iš tiesų neskiriama dėmesio lyčių lygybei, taip pat, tebeegzistuoja nevienodo šeiminių užduočių pasiskirstymo problema, be to, moterys ir toliau patiria tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją⁽¹⁸⁾. Tai rodo, kad moterų mokslininkų potencialas yra nepakankamai vertinamas ir išnaudojamas, mokslinių tyrimų sektoriuje moterų yra mažai ir priimant mokslinių tyrimų ir inovacijų sprendimus nesilaikoma lyčių pusiausvyros principo.

6.3 Ne visos valstybės narės vykdo **lyčių aspekto integravimo į mokslinių tyrimų sritį** politiką, dėl ko nukenčia tyrimų kokybė ir aktualumas. Moterų dalyvavimas lygiomis teisėmis užtikrintų didesnę talentų, darbuotojų ir sprendimų priėmimo procesų įvairovę ir būtų naudingas tyrimų kokybei. Be to, sumažėtų išlaidos ir klaidos, kurių pasitaiko dėl nepakankamo lyčių aspekto integravimo į mokslinių tyrimų sritį. Jei mokslinių tyrimų srityje lyčių aspektui nebus skiriama daugiau dėmesio, tai turės neigiamų padarinių ir bus sunku siekti EMTE užsibrėžtų tikslų. Aktyvesnis moterų dalyvavimas prisidėtų prie Europos socialinio ir ekonomikos augimo, taip pat padėtų siekti didesnės mokslinių tyrimų pažangos, veiksmingumo ir rezultatų.

6.4 EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares sustiprinti pastangas ir imtis ryžtingų veiksmų, kurie padėtų visiškai panaikinti akademinėje, mokslo ir mokslinių tyrimų bendruomenėje

⁽¹⁶⁾ Moterys doktorantės sudaro 45 proc. visų doktorantų, tačiau tik 30 proc. moterų doktorančių vykdo aktyvią tyrimų veiklą ir tik 19 proc. užima aukštesniuosius akademinis postus. Vidutiniškai 13 proc. aukšto lygio mokslo ir mokslinių tyrimų įstaigoms ir tik 9 proc. universitetų vadovauja moterys. „Skaičiai apie moteris“, preliminarūs 2012 m. duomenys, „Gender in Research and Innovation: statistics and indicators“, Helsinkio grupė „Moterys ir mokslas“, Europos Komisija (<http://ec.europa.eu>).

⁽¹⁷⁾ Studentų (55 proc.) ir aukštąjį mokslą baigusių moterų (59 proc.) yra daugiau, negu vyrų, tačiau pastarųjų yra daugiau aukštesnėse pozicijose. Žemesniuose akademinuose postuose yra tik 44 proc. moterų, etatinėse pareigose – 36 proc., o dėstytojų – tik 18 proc.

⁽¹⁸⁾ 2012 m. kovo mėn. Europos Parlamento rezoliucijoje atkreipiamas dėmesys į didelį vyrų ir moterų darbo užmokesčio skirtumą. Vidutiniškai ES moterys uždirba 17,5 proc. mažiau negu vyrai, nors 60 proc. aukštąjį mokslą baigiančiųjų yra moterys.

vis dar pastebimą moterų ir vyrų nelygybės reiškinį. Visų pirma reikėtų tesėti pažadą ir užtikrinti, kad visuose įdarbinimo, mokslinių tyrimų programų sudarymo ir (arba) vertinimo, universitetų, mokslo ir mokslinių tyrimų institutų darbo programų sudarymo komitetuose dalyvautų bent 40 proc. moterų. EESRK mano, kad universitetuose ir mokslinių tyrimų institutuose rengti, įgyvendinti ir vertinti lyčių lygybės veiksmų planus yra taip pat tinkama priemonė, tačiau visuose procesuose turėtų aktyviai ir visapusiškai dalyvauti moterys.

6.5 Be to, Komitetas prašo Komisijos užtikrinti, kad rekomendaciją kartu su gairėmis dėl institucinių pokyčių, kurie padėtų užtikrinti lyčių lygybę universitetuose ir mokslinių tyrimų institutuose, rengimo procese dalyvautų organizuota pilietinė visuomenė.

7. Sklaidos, prieigos prie mokslo žinių ir jų perdavimo naudojantis skaitmeninėmis priemonėmis optimizavimas

7.1 2008 m. balandžio mėn. Komisija paskelbė rekomendaciją⁽¹⁹⁾ dėl intelektinės nuosavybės valdymo žinių perdavimo veikloje ir universitetų bei kitų viešųjų mokslinių tyrimų organizacijų praktikos kodekso⁽²⁰⁾. Vis dėlto mano, kad kodekso nepakanka rekomendacijoje nustatytiems tikslams pasiekti.

7.2 Prieiga prie mokslinės informacijos, įskaitant laisvą prieigą prie leidinių, yra pagrindinė sėkmingų mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimo, taigi ir Europos konkurencingumo, sąlyga. Tai apima mokslininkų, mokslinių tyrimų partnerysčių – ypač mokslinių tyrimų institutų ir įmonių – bei mokslininkų ir piliečių dalijimąsi žiniomis. EESRK teigiamai vertina atitinkamą Komisijos komunikatą⁽²¹⁾ ir atkreipia dėmesį į savo šiuo klausimu parengtą konkrečią nuomonę⁽²²⁾.

7.3 EESRK pritaria ketinimui pasiūlyti e. infrastruktūros plėtros veiksmų planą, kuris padėtų vystyti e. mokslą užtikrinant atvirą prieigą prie mokslinių tyrimų priemonių ir išteklių.

⁽¹⁹⁾ COM(2008) 1329.

⁽²⁰⁾ Šio dokumento tikslas – pasiūlyti valstybėms narėms ir kitiems suinteresuotiesiems subjektams bendrų žinių perdavimą skatinančių praktinių ir politinių priemonių. Tačiau šių priemonių nepakanka. Be to, palyginti su kitomis pasaulio šalimis, Europoje yra gerokai mažiau pramonės sektoriuje patirties turinčių darbuotojų (pvz., universitetuose atsakingų už žinių sklaidą ir perdavimą). Tik 5–6 proc. ES tyrėjų turi judumo tarp viešojo ir privataus sektorių patirties.

⁽²¹⁾ COM(2012) 401 final.

⁽²²⁾ EESRK nuomonė dėl prieinamesnės mokslinės informacijos ir viešųjų investicijų.

7.4 EESRK ragina Europos Komisiją pakviesti su mokslu ir moksliniais tyrimais susijusių organizuotą pilietinę visuomenę dalyvauti numatytame sukurti valstybių narių forume, kuriame bus reguliariai keičiamasi informacija ir kuris padės skleisti ir perduoti mokslo programų ir projektų rezultatus.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl komisijos Komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl saugumo pramonės politikos. Inovacinės ir konkurencingos saugumo pramonės veiksmų planas

(COM(2012) 417 final)

(2013/C 76/07)

Pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. liepos 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos Komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl saugumo pramonės politikos. Inovacinės ir konkurencingos saugumo pramonės veiksmų planas

COM(2012) 417 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 8 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 128 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 5 susilaukė.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) mano, kad labai svarbu parengti integruotą Europos saugumo pramonės politiką, grindžiamą suderintu požiūriu į šiam sektoriui kylančius iššūkius ir bendra konkurencingo šio sektoriaus vystymosi strategija ir vizija vieningoje Europos rinkoje.

1.2 EESRK mano, kad siekiant sukurti saugumo pramonės (kurią sudaro tradicinė saugumo pramonė, į saugumą orientuota gynybos pramonė ir nauji dalyviai, t. y. daugiausia bendrovės, turimas civilines technologijas pritaikančios saugumo taikomosios priemonės, ir informacinių technologijų bendrovės) konkurencingo atgaivinimo sąlygas ir šiame sektoriuje atverti plačias ir perspektyvias galimybes darbo vietų kūrimui ir naudotojams, būtina užtikrinti:

— **visišką bendrosios rinkos vidaus sąveikumą:** nustatyti teisinę, techninę, reguliavimo ir procedūrų sistemą, užtikrinti deramus finansinius išteklius, vieningą vystymo strategiją ir dideles investicijas į mokslinius tyrimus ir inovacijas;

— **prioritetinius veiksmus atskiriems produktų** ir paslaugų tipams atsižvelgiant į jų gebėjimą atitikti suderintas taisykles ir procedūras;

— **patikimą patekimą į tarptautines rinkas ir** kartu geresnę pramoninės nuosavybės teisių (INT) tarptautinę apsaugą, liberalizuoti patekimą į prekybos ir viešųjų pirkimų rinkas – ir parengti integruotą pramonės politikos strategiją;

— visiems Europos gamintojams vienodą prieigą prie laivybos kelių, kuriais šie galėtų eksportuoti savo produktus į tarptautines rinkas;

— **kompleksinius ir bendrus veiksmus įvairiuose saugumo ir civilinės saugos sektoriuose;**

— **visuomeninio ir etinio su saugumu susijusių technologinių taikomųjų programų aspektą** ankstyviausiame etape siekiant, kad visuomenė jas priimtų, taip pat visapusišką piliečių privatumo apsaugą;

— saugumo technologijas kuriančių, diegiančių, prižiūrinčių ir veikimą užtikrinančių žmogiškųjų išteklių **mokymą ir profesinį rengimą** pagrindinį dėmesį skiriant pagarbai žmogaus orumui ir laisvei ir teisei apsaugoti savo orumą.

1.3 EESRK pritaria veiksmų plane numatytiems iniciatyvoms, tačiau norėtų, kad jos būtų grindžiamos glaudesniu bendradarbiavimu ir koordinavimu ir dėmesys būtų sutelkiamas į produktų tipologiją bei remiamasi atitinkamais ir išsamiais statistiniais duomenimis ir atsižvelgiama į šio sektoriaus įmonių produktyvumą, užimtumo lygį ir jų dydį.

1.4 EESRK rekomenduoja užtikrinti koordinavimą, informacijos valdymo sistemų suderinimą ir bei sąveikumą.

1.5 EESRK tvirtai remia pasiūlymą sudaryti daugiau galimybių valdyti ir numatyti naujus konkurencingumo didinimo projektus ir gauti institucijų finansinių išteklių, įskaitant dalyvaujamojo prognozavimo metodą, taikomą ES lygmeniu.

1.6 Dėmesys **visuomeniniam ir etiniam aspektui** turi būti aiškus ir užtikrintas visais etapais, t. y. nuo projektavimo, standartizavimo iki technologijų įdiegimo. Kuriant naujas technologijas ir taisykles nuo pat pradžių turėtų būti siekiama apsaugoti pagrindines piliečių teises, visų pirma susijusias su privatumu ir asmens duomenų apsauga.

1.7 Būtina dėti pastangas ES lygmeniu ir koordinuoti valstybių narių priemones, kad būtų užtikrintas žmogiškųjų išteklių mokymas ir parama siekiant teikti profesionalias ir kokybiškas, pagarba asmeniui grindžiamas paslaugas naudojant pažangias technologijas visiškai sąveikioje sistemoje.

2. Įžanga

2.1 Saugumo pramonė yra strateginis sektorius, kuriame kuriamos glaudžiai tarpusavyje susijusios civilinės ir karinės taikomosios programos ir kuris yra puiki terpė susieti mokslinius tyrimus, technologines naujoves ir pažangias taikomąsias programas.

2.2 Dėl savo pobūdžio ši pramonė yra iš esmės grindžiama nuolat plačiai diegiamomis naujomis technologijomis. Šio sektoriaus produktai ir paslaugos yra labai įvairūs, jie greitai sensta ir reikalauja aukštų techninių ir mokslinės veiklos rezultatų.

2.3 ES saugumo pramonės rinkos vertė gali siekti 36,5 mlrd. eurų. Joje yra apie 180 000 darbo vietų. Pasaulio mastu per pastaruosius dešimt metų šio sektoriaus rinka išaugo nuo 10 mlrd. eurų iki 100 mlrd. eurų 2011 m. Ši pramonė apima: aviacijos, laivybos ir apskritai transporto saugumo sektorių, sienų, ypatingos svarbos infrastruktūros objektų apsaugą; antiteroristinę žvalgybą (įskaitant informacijos ir ryšių bei kibernetinį saugumą), fizinę apsaugą, krizių valdymą ir apsaugos drabužius.

2.4 Be šių sektorių reikėtų paminėti su kosmosu susijusią saugumo pramonę ir daugybę jos taikomųjų programų.

2.5 Europoje kosmoso saugumo produktų rinką iš esmės sudaro didelės tarptautinės įmonės, kurios veikia Europos lygmeniu ir valstybių narių civilinėje ir prekybos srityse ir kurios 40 proc. sudaro komercinė rinka ir 60 proc. – institucinė rinka.

2.6 Nors rinkos tendencijos rodo nuolatinį augimą ir šis sektorius nenukentėjo nuo tarptautinės krizės sukkelto ekonomikos sulėtėjimo, ES saugumo pramonei tenka susidurti su labai dideliu vidaus rinkos suskaidymu ir pramoninės bazės susilpnėjimu, kurį lėmė labai dideli nacionalinių reglamentavimo

sistemų, taip pat techninių ir teisinių normų skirtumai, o pastangos mokslinių tyrimų ir viešųjų pirkimų srityje (nepaisant ES veiksmų šioje srityje, pvz., pagal Septintąją bendrąją programą) iki šiol iš esmės dedamos tik atskirose valstybėse narėse.

2.7 ES privalo užtikrinti visapusišką savo piliečių, įmonių ir visuomenės saugumą įvairiose srityse: civilinės saugos gaivalinių nelaimių atveju, maisto grandinės saugos, terorizmo prevencijos ir kovos su juo srityje, apsaugos nuo cheminio, biologinio, radiologinio, branduolinio ir sprogimo pavojaus.

2.8 Saugumo pramonės sektorius yra labai svarbus ateičiai ir ypač gerai atspindi iššūkius ir galimybes, kurie laukia Europos. Daugelis Europos įmonių yra pasiekusios aukštą technologijų lygį ir daugelis šio sektoriaus segmentų yra tarp pirmaujančių pasaulyje, tačiau dalies joms priklausančios rinkos gali atitekti svarbiausiems jų prekybos partneriams.

2.8.1 Reikia atitinkamų išsamių ir patikimų statistinių duomenų, kuriuose taip pat būtų atsižvelgta į šio sektoriaus įmonių produktyvumą, užimtumo lygį ir jų dydį.

2.9 Saugumo sektoriaus įmonių valdymas yra ypač sudėtingas dėl daugelio kintančių veiksnių:

- rinkų vientisumas, skaidrumas ir prieinamumas;
- strategijos ir vizijos, galimybės gauti finansinių išteklių;
- reglamentavimo sistemos, techniniai standartai, suderintos procedūros ir apsauga pramoninės nuosavybės teisių (INT) srityje;
- technologiniai ir eksploataavimo pajėgumai;
- galimybės valdyti ir numatyti naujus konkurencijos veiksmų planus.

2.10 EESRK mano, kad siekiant sudaryti sąlygas konkurencingam šio Europos sektoriaus pramonės atgaivinimui būtina Europos vidaus rinkoje užtikrinti:

- visišką bendrosios rinkos vidaus sveikumą mažinant tiek nacionalinių rinkų, tiek investicijų į mokslinius tyrimus ir inovacijas susiskaidymą;

— patekimo į tarptautines rinkas išorės aspektą išsprendžiant nepakankamos pramoninės nuosavybės teisių (INT) tarptautinės apsaugos klausimą ir panaikinant kliūtis patekti į prekybos ir viešųjų pirkimų rinkas, taip pat šiame sektoriuje aktyviau įgyvendinant „kompleksinę pramonės politikos išorės matmens įgyvendinimo strategiją, kuri prekybos srityje Europos Sąjungai užtikrintų pirmąją poziciją ir bendrus dvišalių bei daugiašalių prekybos susitarimų sudarymo principus⁽¹⁾“;

— Europos gamintojams vienodas galimybes eksportuoti karinę įrangą į trečiąsias šalis. Bendrojoje rinkoje valstybių narių, neturinčių tiesioginės prieigos prie jūros, gamintojai neturėtų būti diskriminuojami iš jų reikalaujant savo produktams, kuriuos reikia nugabenti į kitos valstybės narės uostą, gauti vadinamąsias tranzito licencijas;

— visuomeninį ir etinį su saugumu susijusių technologinių taikomųjų programų aspektą integruoti ankstyviausiame etape siekiant, kad **visuomenė jas priimtų**, taip pat visapusišką piliečių privatumo, pagrindinių jų teisių ir konfidencialių duomenų apsaugą;

— produktų ir paslaugų teikimą nepažeidžiant privatumo ir sudarant galimybę sėkmingai plėtoti tiek žmogiškuosius išteklius, tiek tarptautinius projektus ir paremti dideles, besikuriančias ir mažas bei vidutines įmones, visų pirma įtraukiant į tinklą susivienijusius konsorciumus ir regionus siekiant sutelkti reikiamą konkurencingą kritinę masę.

2.11 Pasaulio lygmeniu **Jungtinės Amerikos Valstijos** yra didžiausias konkurentas. JAV galioja suderinta teisinė sistema, bendri standartai ir yra didelė viešoji paklausa federaliniu lygmeniu⁽²⁾, taip pat sukurta tvirta vidaus rinka, kuriai tenka daugiau nei 42 proc. pasaulinės apyvartos ir kurioje veikia pažangios saugumo įrangos srityje pirmąją įmonės. **Japonijoje ir Izraelyje** yra pirmąją įmonių gaminančių tam tikrą pažangią įrangą, visų pirma informacinių technologijų ir ryšių sektoriuje, o **Rusija ir Kinija** yra labai pažengusios tradiciniuose fizinio saugumo sektoriuose.

2.12 Atsižvelgiant į šią pasaulinę padėtį, EESRK pabrėžia, kad būtina iniciatyvi ES saugumo sektoriaus pramonės politika, geriau atspindinti šio sektoriaus pajėgumų ir su INT susijusios techninės reglamentavimo sistemos pusiausvyrą ir visų pirma įvairių tipų produktus, paslaugas ir sistemas, kurios gali atitikti bendrus standartus, suderintas taisykles ir procedūras, susijusias su:

— patekimo kontrolės sistemomis,

⁽¹⁾ Žr. OL C 218, 2011 7 23, p. 25.

⁽²⁾ Žr. *Homeland Security Act (2002 m.)* ir *US Safety Act (2002 m.)*

— skanavimo kompiuterine ir programine įranga,

— apsaugos sistemomis ir įranga,

— realią padėtį padedančiomis nustatyti ir suprasti sistemomis ir priemonėmis,

— stebėjimo ir sekimo sistemomis ir priemonėmis;

— signalizacijos sistemomis.

„jautrių“ produktų atveju reglamentavimo ir prieigos sąlygos vertinamos nagrinėjant kiekvieną atvejį atskirai ir dėl jų sudaromi susitarimai siekiant išlaikyti kokybės ir saugos lygį.

2.13 EESRK ne kartą pabrėžė, kad būtina nustatyti tinklų ir informacijos saugumo politiką, kadangi tai labai svarbu įgyvendinant Europos skaitmeninę darbotvarkę.

2.14 EESRK taip pat anksčiau pareiškė savo nuomonę dėl svarbiausių aviacijos⁽³⁾, laivybos⁽⁴⁾, sausumos transporto⁽⁵⁾ saugumo, taip pat dėl Europos operatyvaus bendradarbiavimo prie išorės sienų valdymo⁽⁶⁾ ir pabrėžė agentūros Frontex vaidmenį ir būtinybę laikytis bendro požiūrio į sienų apsaugą ir kovą su neteisėta imigracija.

2.15 Aplinkos ir saugumo stebėjimo iš kosmoso klausimu Komitetas pabrėžė palydovų *Sentinel*, Europos Žemės stebėsenos programos ir palydovinės navigacijos sistemos *Galileo* svarbą⁽⁷⁾.

2.16 Kelete tyrimų atkreiptas dėmesys į saugumo technologijų parodomųjų projektų svarbą sprendžiant cheminio, biologinio, radiologinio, branduolinio ir sprogstamojo pavojaus klausimą.

⁽³⁾ Žr. OL C 100, 2009 4 30, p. 39 ir OL C 128, 2010 5 18, p. 142.

⁽⁴⁾ Žr. OL C 44, 2011 2 11, p. 173.

⁽⁵⁾ Žr. OL C 65, 2006 3 17, p. 30.

⁽⁶⁾ Žr. OL C 44, 2011 2 11, p. 162. ir OL C 191, 2012 6 29, p. 134.

⁽⁷⁾ Žr. OL C 256, 2007 10 27, p. 47, OL C 256, 2007 10 27, p. 73 ir OL C 181, 2012 6 10, p. 175.

2.17 Septintoji bendroji programa (7BP) buvo pirmoji, kurioje numatyta specialių mokslinių tyrimų saugumo srities programa, kuriai skirtas 1,4 mlrd. eurų biudžetas. Ši programa skirta tik civilinių taikomųjų programų projektams ir technologijų plėtojimui bei žinioms, skirtoms užtikrinti ES piliečių apsaugą⁽⁸⁾, jų privatumą ir pagrindines teises.

2.18 EESRK mano, kad reikėtų sudaryti palankesnes sąlygas taikyti civilines ir karines mišriasias technologijas ir atitinkamus standartus bendradarbiaujant su Europos gynybos agentūra ir ryžtingiau ir didesniais ištekliais paremti su saugumu susijusias sritis pasitelkiant naujos bendros mokslinių tyrimų ir inovacijų programos didelio poveikio technologijas⁽⁹⁾ ir skatinant parodomuosius ir bandomuosius prototipinius projektus.

2.19 Strategijos „Europa 2020“ pavyzdinėje iniciatyvoje „Integruota globalizacijos eros pramonės politika“, dėl kurios Komitetas jau pateikė savo nuomonę⁽¹⁰⁾, saugumo pramonę Komisija laiko vienu iš esminių elementų

2.20 EESRK mano, kad svarbu pradėti įgyvendinti **bendrą Europos strategiją, kurioje būtų laikomasi integruoto požiūrio į saugumo pramonę**, kadangi saugumas yra viena pagrindinių šiandienos visuomenės problemų, taip pat augimo ir užimtumo pagrindas ir jam užtikrinti būtinos visų valstybių narių bendros pastangos ir vizija siekiant padidinti konkurencingumą.

3. Svarbiausios Komisijos dokumento nuostatos

3.1 Komunikate atkreipiamas dėmesys į strateginę ES saugumo pramonės svarbą ir nurodomi pagrindiniai veiksmai, kuriais siekiama užtikrinti inovacinę ir konkurencingą Europos saugumo pramonę ir kuriuos įgyvendindama Komisija ketina vykdyti ši procesą.

3.2 Pasiūlytame veikslių plane nurodomos šios pagrindinės veiklos kryptys:

— panaikinti ES saugumo vidaus rinkos susiskaldymą nustatant darnias saugumo technologijų sertifikavimo procedūras ir darnius techninius standartus, taip pat numatant abipusį sertifikavimo sistemų pripažinimą;

— aktyviau vykdyti mokslinius tyrimus ir diegti inovacijas juos

⁽⁸⁾ Įpusėjus įgyvendinti Septintąją bendrąją programą pagal ją jau buvo finansuota 130 saugumo srities mokslinių tyrimų projektų. Europos Komisija paskelbė sėkmingų pagal šią programą finansuotų projektų katalogą.

⁽⁹⁾ Žr. INT/651 Didelio poveikio technologijos.

⁽¹⁰⁾ OL C 218, 2011 7 23, p. 38.

susiejant su įmonėmis ir, pritarus Europos gynybos agentūrai (EGA), suteikti įgaliojimus parengti *techninius standartus*, visų pirma, mišriuosius standartus, kurie gali būti taikomi vykdant tiek su saugumu, tiek gynyba susijusius MTTP; laikytis naujų intelektinės nuosavybės teisių ir ikiprekybinių viešųjų pirkimų taisyklių, numatytų programoje „Horizontas 2020“, ir naudoti būsimo *Vidaus saugumo fondo* finansavimą greitam saugumo technologijų patvirtinimui;

— integruoti visuomeninį ir privatumo aspektus;

— pateikimas į rinkas: taikyti eksporto taisyklės siekiant atverti trečiųjų šalių viešųjų pirkimų rinkas ir panaikinti technines kliūtis, apsvaistyti ES saugumo ženklą produktams ir išnagrinėti trečiosios šalies atsakomybės ribojimo klausimą, kaip numatyta JAV saugumo įstatyme (angl. *US Safety Act*) (įgyvendinimas: 2012/2013 m.).

3.3 Komisija ketina įsteigti stebėsenos grupę, kuri stebės pasiūlytų priemonių įgyvendinimo pažangą atsižvelgiant į terminų grafiką.

4. Bendrosios pastabos

4.1 Komitetas mano, kad Europos Sąjungos piliečiams, įmonėms, dirbantiems, visai Europos visuomenei ir siekiant užtikrinti konkurencingą ir tvarią ekonomiką būtų labai svarbu ES lygmeniu nustatyti kompleksinį ir koordinuotą požiūrį siekiant įveikti saugumo ir su juo susijusios ES pramonės vystymui kylančius iššūkius ir šiuo tikslu parengti bendrą saugumo sistemų ES strategiją, kurioje didžiausias dėmesys būtų skiriamas asmeniui ir jo orumui ir taip vykdyti pagrindinius laisvės ir saugumo reikalavimus.

4.2 EESRK mano, kad būtina deramai įvertinti jau įsteigtų agentūrų pridėtinę vertę, tai visų pirma: Europos gynybos agentūra (EGA), Frontex (išorės sienos), Europolo (visuomenės saugumas), Europos tinklų ir informacijos apsaugos agentūra (ENISA, kibernetinis saugumas), Europos maisto saugos tarnyba (EFSA, maisto sauga), taip pat išankstinio perspėjimo sistemos, pavyzdžiui, RAPEX (skubaus keitimosi informacija apie pavojingus vartotojų sveikatai ir saugai gaminius), Helsinkio Europos cheminių medžiagų agentūra.

4.3 EESRK pritaria Komisijos teiginiui, kad reikia visiškai panaudoti daugelio šio sektoriaus Europos įmonių pažangias technologijas ir **veiksmingai užtikrinti** tikrai vieningą ir tvarią Europos vidaus rinką, kurioje būtų įveikta susiskaldymo problema, ir plėtoti sektorių, kuriame užimtumo požiūriu yra daug ir perspektyvių produktų ir paslaugų.

4.4 Vis dėlto EESRK mano, kad būtų tikslinga plačiau apibrėžti Europos veiksmų planą siekiant parengti tikrą, bendrą viziją grindžiamą, Europos saugumo pramonės bendrą strategiją, kuri taptų Europos platforma, apimančia įvairius saugumo aspektus ir sudaranti galimybes suvienodintą koordinavimą užtikrinančiam valdymui.

4.5 Tokia kompleksiniu požiūriu grindžiama strategija galėtų įgauti virtualios platformos formą ir apimti etikos ir valdymo klausimus, tarpsektorinius ir sąveikos aspektus.

4.6 EESRK mano, kad būtina sumažinti politikos formuotojų ir pramonės tarpusavio supratimo trūkumą be kita ko aktyviau remiant tokias iniciatyvas kaip Europos saugumo kongresas (*European Security Congress*) ir nuolatinio dialogo platformą Saugumo politikos forumą (*Security Policy Forum*).

4.7 Siekiant panaikinti Europos vidaus rinkos susiskaldymą reikėtų:

— plėtoti ES institucijų, įskaitant ES agentūras, horizontalų bendradarbiavimą ir veiklos koordinavimą saugumo srityje siekiant užtikrinti visišką produktų ir procedūrų sveikumą, kartu vykdyti vertikalųjį įvairių lygių veiksmų koordinavimą;

— užtikrinti dalyvaujамą prognozavimo veiklą siekiant apibrėžti bendrą viziją;

— nustatyti valdymo sistemą, kurioje dalyvautų viešasis ir privatusis sektorius.

4.8 Komitetas mano, kad reikia ne tik atsižvelgti į visuomeninį aspektą produktų, paslaugų ir sistemų kūrimo etape, bet ir sukurti mechanizmus, kurie sudarytų galimybes įtraukti socialinius partnerius ir organizuotą pilietinę visuomenę stebint, kaip plėtojant saugumo sektorių ir jame kuriant technologines ir gamybos taikomąsias programas atsižvelgiama į visuomeninį ir etinį aspektą.

4.8.1 Įgaliojimas parengti Europos gynybos agentūros reikalavimus atitinkančius techninius standartus turi būti vykdomas laikantis naujos standartizavimo politikos principų skaidriai paskelbiant metinę darbo programą, aktyviai dalyvaujant socialiniams partneriams ir organizuotos pilietinės visuomenės atstovams, parengiant specifikacijas, kuriomis vadovaujamosi viešuosiuose pirkimuose, kuriuose laikomasi atvirumo, konsensuso, skaidrumo, svarbumo, neutralumo ir kokybės principų⁽¹¹⁾.

4.8.2 EESR pritaria pasiūlymui dėl abipusio sertifikavimo sistemų pripažinimo, kadangi tai leidžia pasiekti vienodą akredituotų sertifikavimo įstaigų kompetencijos lygį, nustatyti griežtesnius atrankos kriterijus ir suderintas atrankos procedūras vertinant atitiktį⁽¹²⁾.

4.9 Komitetas mano, kad svarbu teisėkūros priemonėmis pripažinti dvejopo naudojimo technologijas siekiant skatinti mišriasias technologijas, kurios naudojamos tiek civilinėje, tiek karinėje srityse, tačiau dar ryžtingiau pritaria būtinybei finansiniu arba turinio požiūriu stiprinti programoje „Horizontas 2020“ numatytas didelio poveikio technologijas, ir būsimo Vidaus saugumo fondo veiksmams.

4.9.1 Intelektinės ir pramoninės nuosavybės klausimu nurodo, kad programoje „Horizontas 2020“ numatyti inovaciniai metodai yra tikrai svarbūs, tačiau reikia stiprinti INT apsaugą Pasaulio prekybos organizacijoje ir įgyvendinant dvišalius ir daugiašalius Europos asociacijos susitarimus ypatingą dėmesį skiriant sąlygoms dėl atsakomybės apribojimo ir galimybės dalyvauti tarptautiniuose viešuosiuose pirkimuose.

4.9.2 EESRK pritaria, kad naudinga visapusiškai pasinaudoti programoje „Horizontas 2020“ numatytos ikiprekybinių viešųjų pirkimų priemonės teikiama galimybėmis.

4.10 EESRK visiškai pritaria, kad būtina stiprinti visuomeninį ir etinį aspektą taisyklėse, kuriomis reguliuojamas saugumo technologijų pramonės sektorius.

5. Konkrečios pastabos

5.1 **Panaikinti rinkos susiskaldymą pagal produktų tipus.** EESRK rekomenduoja nustatyti veiksmų prioritetus ne pagal sektorius, bet pagal produktą, galinčio geriausiai atitikti bendrosios rinkos reikalavimus, tipą nustatant suderintas taisykles ir procedūras atsižvelgiant į didelį tokių produktų rinkos potencialą ir jų poveikį daugeliui piliečių ir darbuotojų, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ plėtojimo skatinimui finansinių išteklių, mokslinių tyrimų arba organizaciniu požiūriu.

5.2 **Moksliniai tyrimai ir inovacijos, INT ir viešieji pirkimai** EESRK ragina programoje „Horizontas 2020“ numatyti didesnę ES finansavimą saugumo technologijoms kartu didelį dėmesį skiriant didelio poveikio technologijoms; aktyviau įgyvendinti bendrus su saugumu susijusius sąveikos projektus pagal ISA programą⁽¹³⁾; šiam sektoriui daryti išimtis taikant valstybės pagalbos inovacijoms schemą; stebėti, ar veiksmingai

⁽¹¹⁾ Žr. OL C 68, 2012 3 6, p. 35.

⁽¹²⁾ Žr. OL C 120, 2008 5 16, p. 1.

⁽¹³⁾ ISA – Europos viešojo administravimo institucijų sąveikos sprendimų programa 2010–2015 m.

taikoma direktyva 2004/18/EB ir 2009/81/EB, taip pat ikiprekybinių viešųjų pirkimų priemonės saugumo pramonės srityje; užtikrinti didesnę viešojo ir privačiojo sektorių ir civilinės ir karinės sričių bendradarbiavimą ir skatinti tarpvalstybinio bendrovių susijungimo ir grupavimosi strategijas; suderinti taisykles dėl trečiosios šalies atsakomybės apribojimo (TŠAA), tobulinti intelektinės nuosavybės teisių (INT) vidaus taisyklės.

5.3 Patekimas į tarptautines rinkas EESRK mano, kad būtina aktyviau įgyvendinti kompleksinius ir bendrus užsienio politikos veiksmus saugumo pramonės sektoriuose ir stiprinti intelektinės nuosavybės teisių apsaugą PPO ir įgyvendinant dvišalius ir daugiašalius Europos asociacijos susitarimus užtikrinant vienodas galimybes patekti į tarptautines rinkas ir dalyvauti viešuosiuose pirkimuose vadovaujantis abipusiškumo pagrindu, taip pat didinti ES veiksmų poveikį nustatant tarptautinius standartus ir įvedant kokybės ženklą (angl. *Euro Security Label* – Europos saugumo ženklas).

5.4 Visuomeninis ir etinis aspektas. Visomis saugumo sistemomis, produktais ir paslaugomis turi būti siekiama užtikrinti pagrindines piliečių laisves ir teises, visų pirma teisę į privatų gyvenimą, taip pat turi būti skatinama ekonominė ir socialinė pažanga ir užtikrinama saugi prekyba bei žmonių gerovė ir saugumas. Technologijų plėtra turėtų padėti užtikrinti asmens duomenų ir privatumo apsaugą ir, pasitelkiant viešojo ir privačiojo sektorių dialogą, suteikti priemones skaidriai ir atsakingai taikyti įstatymus, kuriuose didžiausias dėmesys turi būti skiriamas žmogaus apsaugai.

5.5 Kvalifikuotų žmonių išteklių mokymo, paramos ir užimtumo aspektas: atitinka saugumo ir pažangių saugumo technologijų, kurios leidžia teikti aukštos kokybės profesionalias paslaugas visiškai sąveikoje sistemoje ir kurias naudojant gerbiamas asmuo ir saugomas jo orumas, taikymo reikalavimus.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES tarptautinio bendradarbiavimo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje stiprinimas ir koncentravimas. Strateginis požiūris“

(COM(2012) 497 final)

(2013/C 76/08)

Pranešėjas **Gerd WOLF**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. rugsėjo 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES tarptautinio bendradarbiavimo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje stiprinimas ir koncentravimas. Strateginis požiūris“

COM(2012) 497 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 8 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 2 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Nuo sėkmės mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje priklauso Europos konkurencingumas tarptautinėje arenoje, kuris yra darbo vietų, socialinių paslaugų ir gerovės pagrindas. Programa „Horizontas 2020“ apima šiuo tikslu numatytas ir skubiai reikalingas ES paramos priemones. Vienas iš aspektų yra tarptautinis bendradarbiavimas su partneriais ES nepriklausančiose šalyse.

1.2 Tarptautinis bendradarbiavimas daro platų teigiamą poveikį bendradarbiaujančių partnerių pažangai susijusioje srityje ir gerina tautų savitarpio supratimą.

1.3 Jo sėkmė labiausiai priklauso nuo Europos mokslinių tyrimų erdvės patrauklumo ir atitinkamų Europos universitetų ir mokslo tiriamųjų institucijų, įmonių, įskaitant MVĮ, prestižo ir pajėgumų. Vienas iš pagrindinių strategijos „Europa 2020“ tikslų – Europoje sukurti tam reikalingas išankstines sąlygas.

1.4 Todėl atsižvelgiant į dabartinę finansų ir ekonomikos krizę reikia kuo skubiau vykdyti anticiklinę Europos paramos politiką ir naudojantis visomis finansinėmis ir struktūrinėmis priemonėmis stiprinti Europos mokslinių tyrimų erdvę ir jos pagrindus, įskaitant tarptautinį matmenį, padaryti ją patrauklesnę ir apsaugoti nuo lėšų mažinimo. Negalima leisti, kad programos „Horizontas 2020“ biudžetas taptų žaisliuku siekiant kitų prieštaraujančių interesų.

1.5 Pagrindinis pamatinių susitarimų su valstybėmis partnerėmis tikslas – užtikrinti vienodas sąlygas su abipusėmis teisėmis ir pareigomis. Be to, Europos taisyklės neturi bendradarbiavimo partnerių riboti labiau, nei to būtina reikia ginant Europos interesus. Kūrybiškumui pasireikšti reikia erdvės!

1.6 Remiantis subsidarumo principu su projektais susijusius bendradarbiavimo susitarimus turi sudaryti tie suinteresuotieji subjektai, kurie patys dalyvauja tokiame bendradarbiavimo projekte arba kuriems kaip organizacijai už jį tenka atsakomybė.

1.7 Didelio masto mokslinių tyrimų infrastruktūra ir demonstraciniai projektai gali viršyti pavienės valstybės narės – gal net ir visos ES – pajėgumus ir panaudojimo galimybes, todėl gali prireikti tiesioginio Komisijos dalyvavimo.

1.8 Kad tarptautinio bendradarbiavimo projektai sulauktų sėkmės, visą įgyvendinimo laikotarpį reikia užtikrinti patikimumą, tęstinumą ir rezervus. Tam reikia imtis ypatingų apsaugos priemonių. Be to, reikia užtikrinti pakankamą specialistų judumą ir jį skatinti.

1.9 Bendradarbiavimas nėra savitiksliis, jis sutelkia darbo jėgą ir turi būti pagrįstas pridėtine verte, kurios kiekvienu atveju tikimasi. Jis neturėtų tapti politiniu Komisijos įrankiu išorės politikoje.

1.10 Visada reikia siekti ES interesų ir stiprinti Europos mokslinių tyrimų erdvę bei Europos inovacinius pajėgumus. Todėl Europos lėšomis remiamas bendradarbiavimas su partneriais iš dar besivystančių šalių, pirmiausia turėtų būti finansuojamas iš paramai vystymuisi numatyto biudžeto.

1.11 Tai, kad vis dar nėra intelektinę nuosavybę apsaugančio Europos Sąjungos patento, bendradarbiaujantiems partneriams iš Europos yra didelis ekonominis trūkumas. Komitetas ragina Parlamentą, Komisiją ir Tarybą paremti pastangas nustatyti *bendro galiojimo Europos patentą* ir tokiu būdu pagaliau pajudėti iš aklavietės. Europa taip pat turėtų nustatyti *lengvatinių laikotarpi naujovėms*.

1.12 Informacija apie strateginio požiūrio taikymą turi būti renkama ne naujomis priemonėmis, o naudojant, pavyzdžiui, *Europos semestro duomenis*.

2. Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

2.1 Komunikate išdėstomos tarptautinio bendradarbiavimo mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų srityje prielaidos, strateginiai tikslai ir keletas metodų. Tarptautinis bendradarbiavimas yra suprantamas kaip bendradarbiavimas su partneriais iš ES nepriklausančių šalių.

2.2 Įvardyti tikslai:

- a) **didinti Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų pažangumą ir patrauklumą, taip pat Sąjungos ekonomikos ir pramonės konkurencingumą** – pasinaudojant išoriniais žinių šaltiniais, pritraukiant į Sąjungą talentus ir kapitalą, palengvinant patekimą į naujas ir besiformuojančias rinkas ir sutariant dėl mokslinių tyrimų bei jų rezultatų panaudojimo bendrų taisyklių,
- b) **spręsti pasaulinius visuomenės uždavinius** – sparčiau plėtojant ir diegiant veiksmingus sprendimus ir gerinant mokslinių tyrimų infrastruktūrų naudojimą, ir
- c) **palaikyti Sąjungos išorės politiką** – vykdant glaudų koordinavimą su plėtros, kaimynystės, prekybos, bendros užsienio ir saugumo, humanitarinės pagalbos ir vystymosi politikos kryptimis, mokslinius tyrimus ir inovacijas integruojant į visapusišią išorės veiksmų kompleksą.

2.3 Naujo strateginio požiūrio į tarptautinį bendradarbiavimą mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje ypatybės:

- programa „Horizontas 2020“ visiškai atveriamą dalyviams iš trečiųjų šalių sudarant Europos tyrėjams sąlygas bendradarbiauti su šviesiausiais pasaulio protais,
- tikslinė tarptautinio bendradarbiavimo veikla, vykdoma tokiu mastu ir apimtimi, kad jos poveikis būtų didžiausias,
- rengiami daugiamečių bendradarbiavimo su pagrindinėmis valstybėmis ir regionais partneriais planai,
- stiprinama Komisijos, valstybių narių ir atitinkamų suinteresuotų šalių partnerystė,
- diegiami bendri tarptautinio bendradarbiavimo mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje įgyvendinimo principai,
- stiprinamas Sąjungos vaidmuo tarptautinėse organizacijose ir daugiašaliuose forumuose,
- tobulinamas įgyvendinimas, valdymas, stebėseną ir vertinimas.

3. Bendrosios Komiteto pastabos

3.1 Nuo sėkmės mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje priklauso Europos konkurencingumas tarptautinėje arenoje, kuris yra darbo vietų, socialinių paslaugų ir gerovės pagrindas. Programa „Horizontas 2020“ apima šiuo tikslu numatytas ir skubiai reikalingas Europos Komisijos paramos priemones. Tarptautinis bendradarbiavimas yra vienas iš programos „Horizontas 2020“ aspektų.

3.2 Tarptautinis bendradarbiavimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje daro platų teigiamą poveikį bendradarbiaujančių partnerių pažangai susijusioje srityje ir gerina tautų savitarpio supratimą. Tai taikytina ne tik Europos mokslinių tyrimų erdvei, bet ir pasauliniu mastu, taigi ir šiame dokumente nagrinėjami temai. Komitetas patvirtina savo ankstesnes rekomendacijas šiuo klausimu ⁽¹⁾.

(1) Žr. OL C 306, 2009 12 16, p. 13.

3.3 Todėl Komitetas palankiai vertina naują Komisijos komunikatą ir iš esmės remia jame išdėstytus tikslus ir argumentus.

3.4 Europos derybinė pozicija kuriant partnerystes ir tarptautinio bendradarbiavimo nauda ES labiausiai priklauso nuo Europos mokslinių tyrimų erdvės patrauklumo ir nuo susijusių Europos universitetų ir mokslo tiriamųjų institucijų prestižo ir pajėgumų, taip pat nuo įmonių, įskaitant MVĮ, inovacinių pajėgumų.

3.5 Vienas iš pagrindinių strategijos „Europa 2020“ tikslų – Europoje sukurti tam reikalingas išankstines sąlygas. Todėl atsižvelgiant į dabartinę finansų ir ekonomikos krizę reikia kuo skubiau vykdyti anticiklinę Europos paramos politiką, taigi šioje srityje nemažinti lėšų, ir naudojantis visomis finansinėmis ir struktūrinėmis priemonėmis stiprinti Europos mokslinių tyrimų erdvę, jos pagrindus ir tarptautinį matmenį, ir padaryti ją patrauklesnę. Kaip tik dėl šios priežasties programos „Horizontas 2020“ biudžetas turi būti bent jau tokios apimties, kokią siūlo Komisija. Todėl Komitetas dar kartą ragina Europos Parlamentą ir Tarybą neleisti, kad šioje srityje būtų mažinamos lėšos ir šis biudžetas taptų žaisliuku siekiant prieštaraujančių interesų.

3.6 Moksliniai tyrimai ir inovacijos ne visose valstybėse narėse vienodai klesti. Komitetas pakartotinai ragina tas Europos mokslinių tyrimų erdvėje esančias valstybes nares, kuriose dar trūksta pažangių mokslo tiriamųjų institucijų ir inovacinių kalvių, šį trūkumą kuo greičiau pašalinti pasinaudojant struktūrinių ir sanglaudos fondų lėšomis ir taikant sėkmingą paramos ir ekonomikos politiką sudaryti sąlygas atsirasti pakankamai dideliam skaičiui puikių tyrėjų ir novatoriškų verslininkų. Tik taip galima įgyvendinti tikslingą koncepciją „Teaming of Excellence“ (komandinis darbas siekiant pažangos) ⁽²⁾. Todėl Komitetas ragina visas valstybes nares (taip pat privatųjį sektorių, kiek jis su tuo susijęs) pagaliau įgyvendinti Lisabonos strategijos tikslus, kurie dabar įtraukti ir į strategiją „Europa 2020“, ir 3 proc. BNP panaudoti moksliniams tyrimams ir technologinei plėtrai.

3.7 Komisijos paskelbtas tikslas – programą „Horizontas 2020“ visiškai atverti „dalyviams iš trečiųjų šalių sudarant Europos tyrėjams sąlygas bendradarbiauti su šviesiausiais

pasaulio protais“. Žinoma, ši galimybė egzistuoja ⁽³⁾ jau ne vieną dešimtmetį ir ja aktyviai naudojamosi. Todėl Komisija turėtų aiškiau išdėstyti pradinę padėtį. Ji turėtų paaiškinti, kokius naujus išteklius naudodama ji sieks papildomų laisvių ir kokie nauji dalykai bus leidžiami ir remiami.

3.8 Kaip svarbias priemones sėkmingam tarptautiniam bendradarbiavimui remti Komisija siūlo su galimomis valstybėmis partnerėmis sudaryti pamatinius susitarimus. Komiteto nuomone, pirmiausia tai yra taikytina ypač novatoriškoms, sėkmingoms ir pajėgioms pramonėms valstybėms. Pamatiniai susitarimai, kaip ir laisvosios prekybos susitarimas, pirmiausia turėtų užtikrinti vienodas sąlygas su abipusėmis teisėmis ir pareigomis. Be to, Europos taisyklės neturėtų galimų partnerių riboti labiau, nei to būtinai reikia ginant Europos interesus.

3.9 Pamatiniuose susitarimuose reikėtų vengti bet kokių nesvarbių pozicijų ir įtakos ir numatyti pakankamai lankstumo ir veiksmų laisvės, kad būtų galima sudaryti sutartis, kurios būtų optimaliai pritaikytos kiekvienam atskiram atvejui ir atitiktų jo pradinę padėtį. Kūrybiškumui pasireikšti reikia erdvės!

3.10 Ypač svarbu visą įgyvendinimo laikotarpį užtikrinti deramą patikimumą, tęstinumą ir rezervus. Tai yra sudėtinga užduotis ir jai atlikti reikia ypatingų apsaugos priemonių.

3.11 Remiantis subsidiarumo principu susijusius bendradarbiavimo susitarimus turi sudaryti tie suinteresuotieji subjektai, kurie patys dalyvauja tokia bendradarbiavimo projekte arba kuriems kaip organizacijai už jį tenka atsakomybė.

3.12 Komisija turėtų tiesiogiai dalyvauti tik tokiais atvejais, kai vykdomi stambūs moksliniai ir techniniai projektai ir kai atskiros valstybės narės, pavienės įmonės ar mokslo tiriamosios institucijos potencialas yra nepakankamas, ir tokiais atvejais ji turi prisiimti atsakomybę. Komitetas primena ⁽⁴⁾, kad visų pirma didelio masto mokslinių tyrimų infrastruktūra ir demonstraciniai projektai gali viršyti pavienės valstybės narės – gal net ir visos ES – pajėgumus ir panaudojimo galimybes, todėl gali prireikti aktyvesnio Komisijos dalyvavimo.

⁽²⁾ Žr., pavyzdžiui, Peter Gruss, MaxPlanckForschung 3/12, 6 psl., ISSN 1616-4172.

⁽³⁾ Žr. OL C 306, 2009 12 16, p. 13, 3.2 punktą.

⁽⁴⁾ Žr. OL C 181, 2012 6 21, p. 111, 4.3.1 punktą.

3.13 Vis dėlto daugelis tarptautinio bendradarbiavimo formų atsiranda per asmeninius tyrėjų, tyrėjų grupių, įmonių, įskaitant MVĮ, ar mokslo tiriamųjų organizacijų ryšius, užsimezgančius tarptautinėse specialistų konferencijose arba mugėse, kurie ten pat ir puoselėjami. Šiuos saviorganizacijos procesus reikia suvokti, pripažinti, naudoti ir labiau remti. Komitetas apgailestauja, kad nepaisant jo ne kartą pateiktų rekomendacijų, Komisija į jas taip ir nesureagavo.

3.14 Kad projektai būtų sėkmingi, reikia užtikrinti pakankamą bendradarbiavimo projektuose dalyvaujančių specialistų judumą. Komisija turėtų šį aspektą išplėtoti, galbūt remdamasi judumui Europoje taikomomis taisyklėmis ir paramos modeliais.

3.15 Komitetas nuogaustauja (Komisijos komunikato 5 punktas), kad tarptautinis bendradarbiavimas gali tapti Komisijos politiniu savitiksliu ar įrankiu išorės politikos srityje. Vis dėlto bendradarbiavimas nėra savitiksliu, nes jam reikia papildomų pastangų, kurios turi būti pagrįstos žinių ir gebėjimų didinimu ir plėtimu, taip pat inovacijų duodama nauda. Todėl bendradarbiavimo projektuose neturi būti dalyvių daugiau, nei gali sukurti pridėtinę vertę.

3.16 Tai yra svarbu ne tik dėl prioritetų skirstant lėšas, bet ir dėl administracinės naštos. Nors programai „Horizontas 2020“ Europoje įgyvendinti reikalingą laiką ir pastangas galima sumažinti paskelbtomis priemonėmis⁽⁵⁾, tačiau vis tiek tai reikalauja daug mokslininkų ir tyrėjų darbo laiko. Jei tai papildysime bendradarbiavimu, kuriam taikomos galimai pernelyg formalios procedūros, gali kilti pavojus vėl padidinti biurokratinę naštą.

3.17 Be to, abejonių kelia ir programos „Horizontas 2020“ išteklių, kurie vis dar pernelyg maži, naudojimas. Kiek šių lėšų nuteka į ES nepriklausančias trečiąsias šalis, tiek jų automatiškai atimama iš Europos mokslinių tyrimų erdvės. Bet kokiu atveju reikia kruopščiai apsvaistyti prioritetus, atsižvelgiant taip pat į tai, kad ES valstybėms narėms reikia įveikti didelį atsilikimą. Todėl bendradarbiavimas, kurio svarbiausias tikslas – teikti paramą vystymuisi, pirmiausia turėtų būti remiamas iš paramai vystymuisi numatyto biudžeto.

3.18 Komisijos komunikate nagrinėjamas ir intelektualinės nuosavybės klausimas, kuriuo grindžiamas „europinis“ požiūris. Kai tai yra fundamentiniai tyrimai, pirmiausia svarbu pripažinti naujo atradimo arba išvadų pirmumą laiko atžvilgiu. Tačiau ir pereinamuoju laikotarpiu iki taikymo taip pat kyla klausimas dėl galimybės užpatentuoti galimą išradimą.

3.19 Tai – jau ne vieną dešimtmetį pūliuojanti Europos žaizda. Europos Sąjungos patentas nesukurtas iki šiol! Visoms ES įmonėms, ypač MVĮ, tai kainuoja keletą kartų daugiau nei bendradarbiavimo partneriams iš kitų šalių (pavyzdžiui, JAV) arba jos netgi turi atsisakyti patento, taigi ir praranda patento apsaugą. Komitetas ragina Parlamentą, Komisiją ir Tarybą⁽⁶⁾ paremti pastangas nustatyti *bendro galiojimo Europos patentą*, kurių netrukus bus imtasi, ir pagaliau pajudėti iš aklavietės. Komitetas palankiai vertina su tuo susijusius Europos Parlamento sprendimus⁽⁷⁾. Europa taip pat turėtų nustatyti *lengvatinį laikotarpį naujovėms*⁽⁸⁾.

3.19.1 Be to, reikėtų dar kartą aptarti ir peržiūrėti intelektinei nuosavybei taikomas taisykles, kai yra vykdomos tarptautinės jungtinės technologijų iniciatyvos.

4. Konkrečios Komiteto pastabos

4.1 Remiantis Komisijos pasiūlymu, šalių, automatiškai gaunančių teisę į finansavimą, sąrašas bus ribotas: dabartinis atrankos kriterijus, pagrįstas vien BNP vienam gyventojui, bus papildytas bendru BVP pagrįstu kriterijumi, ir nustatyta riba viršijančios šalys finansavimo gauti negalės.

4.1.1 Komiteto nuomone, tam reikėtų didesnio diferencijavimo. Svarbiausias kriterijus dalyvauti ES remiamame bendradarbiavime su atrinktais ES nepriklausančių valstybių atstovais, turėtų būti konkretus Europos organizacijų, įmonių ir MVĮ, mokslininkų ir tyrėjų interesas arba poreikis gauti su tuo susijusios papildomos praktinės patirties. Pirmiausia reikia remti Europos mokslinių tyrimų erdvę. Net jei projektui bus reikalingas puikus ekspertas iš šalies, kurios BVP yra aukštesnis, jį turėtų būti galima remti tais atvejais, kai nėra kitos galimybės panaudoti jo gebėjimų ir žinių Europos labui. Svarbiausia – atsižvelgti į ES interesus.

⁽⁶⁾ Europos Sąjungos Taryba, 2011 m. birželio 23 d. – 11328/11.

⁽⁷⁾ <http://www.europarl.europa.eu/news/lt/pressroom/content/20121210IPRO4506/html/EP-sprendimas-d%C4%97l-bendro-Europos-patento-suma%C5%BEins-%C4%AFmoni%C5%B3-ka%C5%A1tus>

⁽⁸⁾ Žr. EESRK nuomonę „Prieinamesnė mokslinė informacija. Naudingesnės viešosios investicijos į mokslinius tyrimus“, 3.4 punktą. (Žr. šio Oficialiojo leidinio p. 48).

⁽⁵⁾ Žr. OL C 48, 2011 2 15, p. 129, 1.2 punktą.

4.2 Komisijos nuomone, norint taikyti strateginį požiūrį, reikia kaupti objektyvią informaciją. Komitetas palankiai vertina Komisijos atstovo žodinį pareiškimą, kad dėl komunikate siūlomų statistinių tyrimų ir duomenų rinkimo nekils jokios papildomos administracinės naštos: šiuo tikslu Komisija planuoja naudotis esamais šaltiniais. Siekiant išvengti papildomos naštos verslininkams ir tyrėjams, Komitetas rekomenduoja naudotis, pavyzdžiui, Europos semestro ⁽⁹⁾ duomenimis.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_lt.htm

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prieinamesnė mokslinė informacija. Naudingesnės viešosios investicijos į mokslinius tyrimus“

(COM(2012) 401 final)

(2013/C 76/09)

Pranešėjas **Gerd WOLF**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. liepos 17 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Prieinamesnė mokslinė informacija. Naudingesnės viešosios investicijos į mokslinius tyrimus“

COM(2012) 401 final.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 8 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Prieiga prie mokslinės informacijos yra pagrindinė sėkmingų mokslinių tyrimų ir inovacijų skatinimo, taigi ir Europos konkurencingumo, sąlyga. Taip užtikrinamas mokslininkų, mokslinių tyrimų partnerysčių – ypač mokslinių tyrimų ir įmonių partnerysčių – bei mokslininkų ir piliečių dalijimasis žiniomis.

1.2 Atsižvelgdamas į toliau pateikiamus teiginius, Komitetas remia Komisijos suformuluotus tikslus ir pasiūlymus ir mano, kad pasitelkiant internetą jais galima palengvinti mokslinį darbą ir padidinti jo našumą.

1.3 Siekiant sėkmingai įgyvendinti šiuos tikslus, būtina ir toliau užtikrinti mokslininkų ir jų organizacijų autorystę ir intelektualinę nuosavybę, išsaugoti mokslo ir mokslininkų laisvę ir apsaugoti mokslininkus nuo jų našumą mažinančio papildomo darbo arba papildomos administracinės naštos.

1.4 Su šiuolaikinėmis techninėmis galimybėmis suderinta laisva prieiga (internetu) prie mokslinių leidinių praplečia arba papildo bibliotekų darbą. Tai labai naudinga, plačiai taikoma praktika ir ji turėtų būti toliau tęsiama ir galutinai išplėta. Reikia siekti užtikrinti visišką Europos ir ne Europos šalių praktikos suderinimą šioje srityje.

1.5 Mokslinės informacijos išsaugojimas (mokslinių tyrimų duomenų saugojimas) potencialiam panaudojimui ateityje yra būtinas ir tai yra neatsiejamas geros mokslinės praktikos

elementas. Komitetas palankiai vertina Komisijos ketinimą ir ateityje remti šiems tikslams pasiekti reikalingą infrastruktūrą. Tais atvejais, kai susitarimuose dėl projektų turi būti išsamiau aptariamasi duomenų saugojimas, reikėtų kiekvienu konkrečiu atveju kartu su atitinkamais mokslininkais išspręsti techninio pobūdžio klausimus dėl apimties, formato, išsamumo ir aprašymo (pasitelkiant metaduomenis).

1.6 Tai susiję su laisvos (t. y. bendros, visuotinės, nemokamos, nekontroliuojamos ir besąlygiškos) interneto prieigos prie saugojamų mokslinių tyrimų duomenų klausimu. Šis klausimas turi daugelį aspektų, jis susijęs su ligšioline mokslo kultūra ir turi būti nagrinėjamas labai diferencijuotai ir apdairiai. Įmanoma, kad laisva išorinė prieiga prie tam tikrų sričių mokslinių tyrimų duomenų galėtų būti naudinga ir nekelti pavojaus, tačiau daugelio kitų mokslinių tyrimų sričių atveju tam kliudo įtikinamos priežastys. Todėl bendro pobūdžio principo šiuo atveju taikyti negalima.

1.7 Todėl pasirinktais atvejais galimi sprendimai turėtų palaipsniui būti grindžiami įprastais savanoriškais savarankiškai organizuojamais duomenų keitimosi procesais (pavyzdžiui, CERN, internetas) ir bendradarbiaujant su mokslinių tyrimų procese dalyvaujančiais mokslininkais empirikai išbandyti bandomajame projekte. Tačiau su tuo susijęs administracinis darbas neturėtų žlugdyti ką tik pradėtų supaprastinimo pastangų ir nustatyti naujas taisykles arba papildomas procedūras.

1.8 Nepaisant to, laisva prieiga prie prasmingai atrinktų duomenų, kuriais remiantis rengiami laisvai prieinami moksliniai straipsniai, galėtų būti naudinga – ypač visiško Europos ir ne Europos šalių praktikos suderinimo šioje srityje atveju, – jei su tuo susijusi papildoma našta pasirodytų priimtina ir pagrįsta.

1.9 Visos šios priemonės dažnai susijusios su didelėmis papildomomis sąnaudomis, kurias patiria mokslininkai ir jų organizacijos. Sudarant ir paskirstant biudžetą į tai reikėtų visiškai atsižvelgti.

2. Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

2.1 Šis komunikatas skirtas Komisijos veiksams, kurių ji ketina imtis prieigai prie mokslinės informacijos gerinti ir viešųjų investicijų į mokslinius tyrimus naudai didinti.

2.2 Planuojamų veiksmų tikslai yra šie:

- prieiga prie mokslinių leidinių;
- mokslinės informacijos išsaugojimas;
- laisva prieiga prie mokslinių tyrimų duomenų.

2.3 Dėl prieigos prie mokslinių leidinių šiuo metu su dviem mokslinių leidinių leidyklomis svarstomos dvi galimybės:

- **Visiškai laisvos prieigos principas** – leidybos sąnaudas padengia ne skaitytojai (mokėdami už prenumeratą), o autoriai. Paprastai šios sąnaudos tenka universitetui ar mokslinių tyrimų institutui, su kuriuo susijęs konkretus mokslo darbuotojas, arba mokslinius tyrimus remiančiai finansavimo įstaigai.
- **Iš dalies laisvos prieigos principas** (kai autorius pats pateikia medžiagą archyvuoti) – paskelbtą straipsnį arba galutinį tarpusavyje įvertintą rankraščio variantą interneto talpykloje archyvuoja mokslo darbuotojas, prieš jį skelbdamas, po to arba tuo pat metu. Leidėjui paprašius, su tokiu straipsniu dažnai galima susipažinti tik po tam tikro laikotarpio (toliau – ribojamasis laikotarpis), kad prenumerata ir toliau turėtų tam tikrą privalumą.

2.4 Be to, pateikiamas tvarkaraštis, kaip galima laipsniškai įgyvendinti šiuos tikslus programos „Horizontas 2020“ metu.

3. Komiteto pastabos

Šioje nuomonėje nagrinėjamas laisvos, t. y. bendros, nemokamos, visuotinės ir visapusiškos interneto prieigos prie būsimų leidinių ir duomenų, kuriais remiantis jie ruošiami, ir kurie šiuo metu dažniausiai egzistuoja ir skaitmenine forma.

3.1 Ankstesni teiginiai

Šiame dokumente aptariamą temą Komitetas nagrinėjo ir savo nuomonėje „Mokslinių tyrimų organizacijų, pramonės ir MVĮ bendradarbiavimas ir žinių perdavimas – svarbios išankstinės inovacijų sąlygos“⁽¹⁾ ir pateikė esminių pastabų, kurios savo svarbos neprarado iki šiol. Jų tikslas buvo pagerinti mokslinių tyrimų partnerysčių (ypač mokslinių tyrimų ir įmonių) dalijimąsi žiniomis. Žinių perdavimas laikomas svarbiu naujovių skatinimo – o tuo pačiu ir Europos konkurencingumo – veiksmu. Komiteto pastabos buvo susijusios ir su mokslinių tyrimų ir inovacijų procese sukuriama intelektualine nuosavybės valdymu bei meno ir mokslo laisve⁽²⁾ ⁽³⁾.

3.2 Autorystė ir intelektualinė nuosavybė

Mokslininkų ir jų organizacijų autorystė ir intelektualinė nuosavybė, viena vertus, yra susijusi su pripažinimu, kad jie pirmieji padarė mokslinį atradimą arba priėjo prie naujų išvadų, – tai dažniausiai pagrindžia publikacijos autorystė. Kita vertus, tai susiję su kūrybinio proceso, kurio metu pasitelkiant naujas išvadas gali būti sukuriama naujovės ir atradimai, kuriuos dažnai prašoma apsaugoti patentu, pripažinimu ir, prirėkus, jų naudojimosi teise (arba jos dalimi). Todėl Komitetas pritaria Komisijos teiginiui (4.1 punktas), kad „Laisvos prieigos politika neturi įtakos autoriaus laisvei apsispręsti dėl darbo skelbimo. Ji taip pat netrukdo darbų patentuoti ar kitaip panaudoti komercinėms reikmėms.“

3.3 Lengvatinis laikotarpis

Priimant sprendimą dėl ankstyvo mokslinių rezultatų skelbimo – kartu prarandant visas teises į potencialius šiais rezultatais pagrįstus atradimus, arba, siekiant išvengti tokių pasekmių, nusprendžiant laikinai neskelbti rezultatų ir tokiu būdu rizikuojant prarasti prioritetinę teisę, pavyzdžiui, į išradimą – kyla sunki ir, kai kuriais atvejais su nuostoliais susijusi, dilema. Komitetas pakartoja savo rekomendaciją, įvedant reikalaujamą Bendrijos patentą⁽⁴⁾, nustatyti lengvatinį laikotarpį, siekiant sušvelninti šią dilemą.

3.4 Patentų teisės atvejis

Dešimtmečius trukusios tarptautinės raidos metu patentų teisės srityje buvo pasiekta ir įtvirtinta pusiausvyra tarp, viena vertus, pradinių intelektualinės nuosavybės teisių ir, kita vertus, laisvos prieigos prie tokiomis teisėmis grindžiamų produktų. Todėl dabar su patentų paraiškėmis galima susipažinti po 18 mėnesių ir jos yra visiems prieinamos internete.

3.5 Mokslinių tyrimų duomenys

Nors skirtingose srityse esama skirtumų, tačiau dabartinei praktikai būdinga tai, kad

⁽¹⁾ OL C 218, 2009 9 11, p. 8, 3 skyrius.

⁽²⁾ 2010 m. kovo 13 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, 13 straipsnis „Akademinei laisvė turi būti gerbiama.“

⁽³⁾ Pvz., Torsten Wilholt leidinyje „FORSCHUNG & LEHRE“ („Mokslas ir mokymas“), Nr. 19, 2012/12, p. 984, www.forschung-und-lehre.de

⁽⁴⁾ OL C 132, 2011 5 3, p. 39, 3.9 punktas.

- i. atliekant mokslinius tyrimus gauti duomenys, pagrįsti vadinamaisiais neapdorotais duomenimis, iš pradžių yra tikslinami ir patikrinami, kad nebūtų klaidingų matavimų, vidiniame nuomonės formavimo proceso metu užtikrinamas jų nuoseklumas, įvertinama jų reikšmė ir, prireikus, jie palyginami arba sujungiami su kitais matavimo duomenimis, prieš įtraukiant juos į patvirtintą, patikimą duomenų rinkinį ir paskelbiant; ir kad
- ii. tuo užsiimantys mokslininkai pirmieji paskelbia šiuos duomenis, paaiškina rezultatus ir daro išvadas.

3.6 Bendras pritarimas

Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus teiginius, Komitetas remia Komisijos suformuluotus tikslus. Komitetas mano, kad pasitelkiant internetą tokiu būdu galima palengvinti mokslinį darbą ir padidinti jo našumą. Komitetas rekomenduoja toliau laipsniškai vystyti šiuo tikslu pradėtus procesus arba koncepcijas, reguliariai bendradarbiaujant su mokslinių tyrimų procese aktyviai dalyvaujančiais mokslininkais. Būtina atsižvelgti į kiekvienos mokslinių tyrimų srities ypatumus ir apsaugoti mokslininkus nuo jų našumą mažinančio papildomo darbo arba papildomos administracinės naštos. Kitame skyriuje nagrinėjami tolesni su tuo susiję aspektai ir apribojimai.

4. Konkrečios Komiteto pastabos

4.1 Laisva prieiga prie leidinių

Su šiuolaikinėmis techninėmis galimybėmis suderinta laisva prieiga (internetu) prie mokslinių leidinių papildo bibliotekų darbą. Tai labai naudinga, plačiai taikoma ir turėtų būti toliau raginama naudotis ir galutinai išplėta.

4.1.1 Visiškai laisvos ar iš dalies laisvos prieigos principas?

Iš esmės, susitarimas su konkrečiomis leidyklomis dėl visiškai laisvos arba iš dalies laisvos prieigos yra labiau pragmatinio pobūdžio, kitaip sakant, tai yra su sąnaudomis susijęs klausimas. Svarbiausia yra bendra ir ne pernelyg vėlyva interneto prieiga prie mokslinių ir techninių leidinių.

4.1.2 Pernelyg didelės sąnaudos

Tačiau susidaro įspūdis, kad didžiosios leidyklos už tai ima pernelyg didelius mokesčius. Šią padėtį būtų galima ištaisyti didinant autorių, leidėjų ir leidyklų konkurenciją. Vis dėlto, vertinant mokslinio darbo pasiekimus, svarbus vaidmuo tenka ir leidinio, kuriame jis skelbiamas, prestižui. Todėl Komitetas ragina Komisiją kartu su mokslininkų organizacijomis apsvarstyti, kaip būtų galima pagerinti esamą padėtį. Tačiau jokių būdu negalima varžyti autorių pasirinkimo laisvės.

4.1.3 Mokslinių tekstų projektai

Komitetas atkreipia dėmesį į paplitusią praktiką, prieš paskelbiant naujus rezultatus, kuriuos išorės ekspertai dar vertina,

specialiuose leidiniuose, supažindinti su jais mokslo pasaulį, pateikiant – taip pat ir internetu – mokslinių tekstų projektus (angl. k. *preprints*). Tai pasakytina ir apie pranešimus, skaitomus simpoziumų ir dalykinių konferencijų metu, todėl jiems tenka svarbus vaidmuo sutelkiant mokslininkus.

4.1.4 Tarptautiniai susitarimai. Tolygumo užtikrinimas

Reikėtų siekti, kad tarptautiniu mastu tarp ES ir kitų valstybių šioje srityje neatsirastų labai didelio disbalanso. Viso pasaulio mokslininkams arba piliečiams suteikiant nemokamą interneto prieigą prie ES sukurtų mokslinių leidinių, būtina užtikrinti, kad ir ES mokslininkams arba piliečiams būtų suteikiama nemokama prieiga prie visų už ES ribų sukurtų mokslinių leidinių. Komitetas remia Komisijos pastangas su tarptautinių susitarimų pagalba užtikrinti tokią tolygumą. Mokslininkų darbas realiai taps lengvesniu tik sukūrus tarptautinį informacijos srautą.

4.1.5 Dalykinės konferencijos ir bibliotekos

Komitetas taip pat įspėja, jog nereikia manyti, kad suteikus laivą prieigą kitos informacijos ir nuomonių keitimosi formos taps nereikalingos arba nesvarbios. Darbas kompiuteriu nepakeičia stimuliuojančio diskusijų arba intelektualinės bibliotekos aplinkos poveikio.

4.2 Duomenų saugojimas

Dauguma didžiųjų mokslinių organizacijų duomenų saugojimą jau įtraukė į savo geros mokslinės praktikos taisykles. Atsižvelgiant į šiuo metu sukauptą milžinišką duomenų kiekį, šis klausimas dažniausiai susijęs su turimais ištekliais ir infrastruktūra, t. y. didelėmis personalo ir įrangos sąnaudomis patvirtinant duomenis, prireikus surūšiuoti, suspausti, sutrumpinti ir ištrinti neapdorotus duomenis arba aprašyti juos pasitelkiant metaduomenis, neprarandant svarbios informacijos. Kiekvienu atveju būtina įvertinti ekonominę naudą.

4.2.1 Komisijos parama

Komitetas palankiai vertina esamas ir planuojamas Komisijos pastangas remti mokslinių tyrimų duomenų saugojimą ir tam reikalingas infrastruktūras.

4.2.2 Atitinkami sprendimai

Komitetas pritaria Komisijai, kad šiuo tikslu nebūtina ieškoti bendro sprendimo, tačiau kiekvienos mokslinės srities darbuotojai turi patys nuspręsti, kokiu mastu ir kaip reikia saugoti duomenis ir priimti sprendimą dėl standartizavimo lygmenų. Siekiant užtikrinti sąveiką, reikėtų kiek įmanoma taikyti atvirus ir tarptautinius standartus.

4.3 Laisva išorinė prieiga prie duomenų

Komisiją ir kitus laisvos (internetinės) prieigos prie mokslinių tyrimų duomenų skatinimo šalininkus⁽⁵⁾ labiausiai vilioja šie tikslai:

- a) mokslinių diskusijų kokybės gerinimas, nes paskelbtų mokslinių tyrimų rezultatų supratimui ir išsamiam įvertinimui reikalinga prieiga prie analizuotų duomenų ir jų analizei naudotų įrankių;
- b) duomenų naudojimas, siekiant padidinti duomenų rinkimui skirtų viešųjų lėšų grąžą.

Komitetas iš esmės visiškai pritaria tokiems tikslams.

Tačiau kyla klausimas, kokiomis priemonėmis tai turėtų būti atliekama ir kokį mąstą bei diferencijavimą turėtų įgauti ši veikla, kokia papildoma – taip pat ir administracinė – našta yra su tuo susijusi, ar ši našta pateisina laukiamą naudą ir kokie prieštaravimai kyla.

4.3.1 Dabartinė praktika

Svarbus mokslinių tyrimų požymis yra tai, kad kiekvienas mokslinis atradimas, kartu su jo metu gautais duomenimis ir šaltiniais, turi būti suvokiamas ir įmanomas pakartoti, o jo metu padarytos išvados turi pasitvirtinti per bet kokias diskusijas ir debatus. Todėl mokslo bendruomenėje egzistuoja gerai parengtos ir sėkmingos procedūros, pavyzdžiui, seminarai, konferencijos, vertinimo procedūros, tarpusavio vertinimas, keitimasis informacija ir duomenimis, darbuotojų mainai ir kt., kurios vykdomos prieš paskelbiant rezultatus, jų skelbimo metu ir po paskelbimo. Dabar šiam tikslui jau naudojamos ir šiuolaikinės skaitmeninės darbotvarkės priemonės. CERN⁽⁶⁾ pasiūlė ir su partneriais išplėtojo internetą būtent kaip duomenų keitimosi priemonę.

4.3.2 Papildomos priemonės

Todėl Komisijos pasiūlymais galima tik bandyti nustatyti, kaip šias jau sukurtas savarankiškos organizacijos formas papildyti, supaprastinti ir padaryti veiksmingesnėmis. Komisijos komunikate konkrečios šiam tikslui skirtos papildomos priemonės nepakankamai aiškiai nurodomos; atrodo, kad, be kitų, yra numatoma rengti bandomuosius projektus.

4.3.3 Problemos – kliūtys

Su laisva prieiga susiję lūkesčiai jau išvardyti, tačiau reikėtų nurodyti ir laukiančias problemas, išimtis ar netgi neįmanomas pašalinti kliūtis. Pastarosios apima:

- konfidencialumą naujovių kūrimo srityje, ypač kartu su pramone (MVĮ), su patentais susijusius aspektus;

⁽⁵⁾ Pavyzdžiui, www.royalsociety.org/uploadedFiles/Royal_Society_Content/policy/projects/sape/2012-06-20-SAOE.pdf, www.wissenschaftsrat.de/download/archiv/2359-12.pdf

⁽⁶⁾ Europos branduolinių tyrimų organizacija (CERN).

— pacientų duomenų konfidencialumą vykdant medicininius tyrimus;

— (mokslininkų ir mokslininkų organizacijų) duomenų autortės užtikrinimą;

— su duomenų paieška ir aiškinimu susijusius nesusipratimus, įskaitant jų pasekmes;

— galimus teisinio pobūdžio technologijų perdavimo apribojimus, susijusius su ekspertų atliekama kontrole;

— visiško ES ir trečiųjų šalių praktikos suderinimo užtikrinimą;

— personalo ir įrangos sąnaudas, kurių prireiktų siekiant iš daugeliu atvejų, milžiniško kiekio neapdorotų duomenų atrinkti konkrečius duomenis ir padaryti juos suprantamais asmenims iš šalies.

Akivaizdu, kad šios problemos kliudo sukurti visa apimančią laisvą prieigą prie mokslinių tyrimų duomenų.

4.3.4 Diferencijuotas požiūris

Todėl reikalingas diferencijuotas požiūris. Komitetas pripažįsta, kad yra sričių, kuriose laisva interneto prieiga prie mokslinių tyrimų duomenų būtų naudinga, pavyzdžiui, meteorologiniai duomenys, genetiniai fondai, demografiniai duomenys arba kiti aiškiai apibrėžti ir statistiniu požiūriu svarbūs duomenys (nors ir šiuo atveju reiktų išsiaiškinti, kaip apibrėžti terminą „duomenys“).

Tačiau kai kuriais atvejais Komitetas rekomenduoja laikytis daug atsargesnį požiūrio, pavyzdžiui:

i. labai sudėtingų eksperimentų, pavyzdžiui, branduolių sintezės energijos mokslinių tyrimų greitintuvų arba tyrimo laboratorijų atvejais, ir

ii. visais bendradarbiavimo su pramoniniais moksliniais tyrimais, įskaitant MVĮ, atvejais.

4.3.5 Ypač pastarasis atvejis, Komiteto nuomone, yra susijęs su prieštaravimais, tarp viena vertus, siekio skatinti laisvą prieigą prie mokslinių tyrimų duomenų ir, kita vertus, tikslo skatinti inovacijas, daugiausia dėmesio skiriant viešojo ir privatačio sektorių partnerystėms ir kt., kurių atveju konfidencialumas yra nepaprastai svarbus. Tačiau gali būti rizikinga bandyti užtikrinti šių prieštarų tikslų interesų pusiausvyrą, t. y. atskiriant „nepavojingus“, pavyzdžiui, pagrindinių mokslinių tyrimų duomenis, ir novatoriškus, pavyzdžiui, taikomųjų mokslinių tyrimų duomenis. Taikant tokį *a priori* skirstymą, reikia

gebėti numatyti ateitį. Nes gali atsitikti taip, kad būtent nauji vadinamųjų pagrindinių mokslinių tyrimų atradimai gali būti ypatingai novatoriški ir ankstyvas rezultatų skelbimas lemtų patentinės apsaugos praradimą (taip pat žr. 3.3 punktą). Todėl ir čia reikėtų surasti panašų pragmatinį sprendimą, kaip ir „įprastinių“ leidinių atveju (žr. 3.2 punktą ir Komisijos komunikato 4.1 punktą).

4.3.6 Savanoriškumo principas

Todėl kiekviename moksliniame tyrime dalyvaujantiems mokslininkams turėtų būti suteikta teisė laisvai priimti sprendimą, ar projekto metus gautais duomenimis leisti laisvai naudotis konkrečiomis nurodytomis sąlygomis, ir, jei taip, tai kada ir kokio išsamumo duomenis skelbti. Būtent CERN atvejis rodo, kad savanoriški „iš apačios į viršų“ principais grindžiami procesai siekiant šioje diskusijoje aptariamo tikslo yra priimtinesni nei priverstinės taisyklės. Komitetas rekomenduoja suteikti daugiau pasitikėjimo mokslo bendruomenės gebėjimui organizuoti savarankiškai. Reikėtų vengti bet kokio priverstinio kišimosi (žr. 4.3.10 punktą) į jautrią mokslo kultūrą, kuri iki šiol sėkmingai dirbo.

4.3.7 Leidiniuose naudojami duomenys

Vertėtų apsvarstyti galimybę, skelbiant laisvai prieinamą straipsnį, kartu atrinkti duomenis, kuriais remiantis parengtas straipsnis, paruošti šių duomenų elektroninę versiją ir leisti ja laisvai naudotis (žr. 4.2 punktą). Tačiau ir šiuo atveju kyla abejonių ir turėtų kiekvienu atveju būti tikrinama, ar nauda, kurią tikimasi gauti trečiosioms šalims internetu naudojantis duomenimis, iš tikrųjų pateisins su tuo susijusį papildomą duomenų autorių darbą, kuris atitraukia juos nuo mokslinių tyrimų.

4.3.8 Bandomasis projektas

Komitetas remia Komisijos pastangas pirmiausia įgyvendinti nesudėtingos ir tam tinkamos mokslinių tyrimų srities bandomąjį projektą ir sukaupti patirties. Apie sukauptą papildomą vertę turėtų būti rengiamos ataskaitos.

4.3.9 Biurokratija ir pritarimas

Stiprus daugelio mokslininkų nepasitenkinimas dėl per didelio Komisijos nustatytų paraiškų teikimo ir viešųjų pirkimų procedūrų biurokratiškumo visiškai neseniai šiek tiek susilpnėjo dėl įdėtų pastangų supaprastinti paramos priemonę ir užtikrinti jos tęstinumą⁽⁷⁾. Šis nepasitenkinimas gali vėl sustiprėti, jei bus sukurta naujų neapgalvotų reikalavimų, kišamasi į mokslinį darbą ir kuriamos naujos biurokratinės kliūtys.

4.3.10 Finansuotojų interesai

Diskusijoje pirmiau nurodytais klausimais taip pat nagrinėjamas ir klausimas, ar ir kokių mastu „finansuotojas“ arba „mokesčių mokėtojas“, kuriam šioje situacijoje atstovauja Komisija, turėtų paprasčiausiai priversti suteikti laisvą prieigą internete prie visų

sukauptų mokslinių tyrimų duomenų, nurodydamas tai kaip finansavimo sąlygą. Nepaisant 3.1 ir 3.2 punktuose pateiktų teiginių, šis klausimas nenagrinėjamas šioje nuomonėje. Komitetui daug labiau rūpi klausimas, kokiais mokslinių tyrimų finansavimo ir mokslinių tyrimų valdymo metodais – visų pirma siekiant patenkinti „finansuotojo“ interesus – galima užtikrinti optimalų mokslinį ir ekonominį rezultatą.

4.4 Papildoma našta mokslinių tyrimų biudžetui

Visos Komisijos pasiūlytos priemonės atleidžia informacijos (straipsnių, duomenų) gavėją nuo prievolės už tai sumokėti. Visas šias sąnaudas turi padengti duomenų ir leidinių kūrėjai, t. y. mokslininkai ir jų organizacijos. Taigi šios sąnaudas turi būti įtrauktos į kiekvieną moksliniam tyrimams skirtą biudžetą, o jei kalbama apie ES finansavimą – į programos „Horizontas 2020“ biudžetą. Todėl šios sąnaudos turi būti įtrauktos į kiekvieną paramos sumą.

4.4.1 Numačius laisvą prieigą prie mokslinių leidinių, kiekvienas mokslinių tyrimų biudžetas turės ne tik padengti naujų mokslinių rezultatų kūrimo išlaidas, bet ir finansuoti visuotinę prieigą prie šių rezultatų.

4.4.2 Tas pat pasakytina ir apie padidėjusio duomenų saugojimo išlaidas ir su tuo susijusias darbuotojų ir infrastruktūros sąnaudas (be kita ko, tai yra sąlyga 4.4.3 punktu).

4.4.3 Be to, akivaizdu, kad tai taikoma ir papildomoms išlaidoms, kurios kils (prireikus) kuriant viešą prieigą prie visų arba atrinktų mokslinių tyrimų duomenų.

4.5 Galimi nesusipratimai

Komitetui susidaro įspūdis, kad kai kurie politinės diskusijos metu keliami reikalavimai dėl laisvos prieigos bei priežastys yra iš dalies pagrįstos tam tikrais nesusipratimais, susijusiais su mokslo ir mokslinių tyrimų veikla ir visuomenės gebėjimu suvokti mokslinius tyrimus. Moksliniai straipsniai dažniausiai yra suprantami tik konkrečioje mokslinėje srityje dirbančiam specialistui, todėl laisva prieiga ir suteikia informacijos tik specialistui. Tas pat pasakytina ir apie prieigą prie mokslinių tyrimų duomenų.

4.6 Piliečių ir politikų informavimas

Todėl dar svarbiau yra dėti pastangų, kad esminiai naujų atradimų faktai taptų suprantami ir ne specialistams. Komitetas jau ne kartą atkreipė dėmesį į tokių strategijų svarbą ir palankiai vertina su tuo susijusias Komisijos pastangas, įskaitant CORDIS⁽⁸⁾. Reikėtų pabrėžti ir įvertinti tų mokslininkų pastangas, kurie mokslinės srities rezultatus sugeba pristatyti kiek įmanoma suprantamiau. Galiausiai, politikams taip pat svarbu būti kuo geriau informuotiems apie mokslinių tyrimų rezultatus ir jų svarbą bei apie tolesnių mokslinių tyrimų potencialą, kad galėtų priimti pagrįstus sprendimus.

(7) OL C 48, 2011 2 15, p. 129.

(8) http://cordis.europa.eu/home_de.html

4.7 Prieiga prie ekspertų išvadų

Įmonės ir pilietinės visuomenės organizacijos dažnai skundžiasi prieigos prie konkrečių ekspertų išvadų stoka. Todėl labai svarbu, ypač MVĮ, turėti bent vieną vidaus ar išorės specialistą, galintį suprasti ir aiškinti mokslinius duomenis, arba palaikyti ryšius su atitinkama konsultacine organizacija. Be to, Komitetas nurodo, viena vertus, savo rekomendacijas (pateiktas vienoje ankstesnių nuomonių ⁽⁹⁾) Komisijai sukurti konkrečią šiam tikslui skirtą paieškos sistemą, kita vertus, Europos patentų biuro parengtą paieškos sistemą ⁽¹⁰⁾, kuria naudojantis jau

galima surasti didelę dalį pasaulyje esančių naujesnių patentų dokumentų.

4.8 Interneto prieiga prie anksčiau paskelbtų straipsnių

Peržengiant čia svarstomos temos ribas, reikia pasakyti, kad visų pirmahumanitarinių mokslų atstovus domina galimybė internete susipažinti ir su senesniais originaliais straipsniais. Komitetas palankiai vertina su tuo susijusias pastangas, tačiau tai nėra čia svarstomo dokumento tema.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ OL C 218, 2009 9 11, p. 3.2.

⁽¹⁰⁾ <http://worldwide.espacenet.com>

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 273/2004 dėl narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių)

(COM(2012) 548 final – 2012/0261(COD))

(2013/C 76/10)

Pranešėjas **David SEARS**

Taryba, 2012 m. spalio 15 d., ir Europos Parlamentas, 2012 m. spalio 22 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 273/2004 dėl narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių)

COM(2012) 548 final – 2012/0261 (COD).

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2013 m. sausio 8 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 130 narių balsavus už, 1 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Šis pasiūlymas parengtas siekiant ištaisyti nustatytus konkrečius dabartinių ES teisės aktų trūkumus, susijusius su verslo subjektų tarpusavio prekybos acto rūgšties anhidridu ES stebėseną ir kontrolę; ši plataus vartojimo cheminė medžiaga daugeliu atvejų naudojama teisėtoms ir svarbioms reikmėms, tačiau ji gali būti naudojama ir kaip narkotinių medžiagų pirmtakas (prekursorius) neteisėtai gaminant heroiną iš morfino – paprastai tai daroma Afganistane. EESRK pripažįsta, kad reikia iš dalies keisti šį reglamentą, ir tvirtai remia pasiūlymą.

1.2 EESRK taip pat remia pasiūlymą sukurti patvirtintų ūkio subjektų ir galutinių naudotojų Europos duomenų bazę ir modernizuoti valstybių narių ataskaitų apie konfiskuotus ir oficialų sąrašą įtrauktų ir neįtrauktų narkotinių medžiagų pirmtakus (prekursorius) ir sulaikytas neteisėtas jų siuntas rinkimą.

1.3 Išplėtus šiuo metu galiojančio teisės akto registracijos reikalavimų taikymą – pradėjus juos taikyti ne tik „ūkio subjektams“, bet ir „naudotojams“, reikės sukurti naujas arba peržiūrėti esamas apibrėžtis; nustatyta nedidelių problemų ir pateikiama rekomendacijų. Galutiniai naudotojai turi būti visapusiškai informuojami apie registracijos tikslus ir naudą. Kompetentingoms valdžios institucijoms turėtų būti suteiktos tokios pačios teisės pateikti ir galutinių naudotojų verslo patalpas, kokias jos turi ūkio subjektų patalpų atžvilgiu.

1.4 EESRK pripažįsta, kad nauji pasiūlymai bus veiksmingi tik jeigu apie juos bus tinkamai informuojama ir jie nesudarys jokių nereikalingų papildomų finansinių išlaidų visiems su tuo

susijusiems subjektams. Todėl Komitetas tvirtai remia pasiūlymą labai mažoms įmonėms netaikyti registracijos mokesčio.

1.5 Galiausiai EESRK pažymi, kad susijusios šalys Europoje visiškai laikosi atitinkamų 1988 m. Jungtinių Tautų konvencijos, visų pirma jos 12 straipsnio, reikalavimų dėl bendradarbiavimo siekiant pageidaujamo tikslo. Todėl buvo sėkmingai bendradarbiaujama su kitais subjektais Europoje ir už jos ribų kovojant su nusikalstamumu, užtikrinant piliečių sveikatos apsaugą, sudarant sąlygas tęsti teisėtą prekybą ir apsaugant atitinkamų organizacijų ir verslo subjektų reputaciją. Vyko įvairūs procesai, atsirado tarpusavio pagarba ir pasitikėjimas, patobulėjo suinteresuotosioms šalims siunčiamos informacijos stilius ir turinys – visa tai nusipelno būti pripažinti pavyzdžiu, kaip turi būti vykdomas reguliavimas ir užtikrinama atitiktis ES ar bet kuriuo kitu lygmeniu. Tikimasi, kad rengiami pasiūlymai dėl psichotropinių medžiagų ir naujai sukurtų sintetinių narkotikų (angl. *designer drugs*) kontrolės ES ir nacionaliniu lygmeniu vykdant tvirtą, koncentruotą ir įrodymais paremtą visuomenės sveikatos politiką, visų pirma prevencijos srityje, bus grindžiami šiuo pavyzdžiu. EESRK tikisi atėjus laikui prisidėti prie tų pasiūlymų rengimo.

2. Įžanga

2.1 Narkotinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai) yra visame pasaulyje įvairiausioms teisėtoms ir svarbioms reikmėms gaminamos, parduodamos, perkamos ir naudojamos cheminės medžiagos, kurios gali būti panaudotos ir neteisėtai narkotikų, tokių kaip kokainas, heroinas, ekstazis ar metamfetaminas, gamybai. Jau seniai pripažinta, kad būtina kontroliuoti šių cheminių medžiagų prekybą, nes jų fizinės savybės leidžia juos naudoti kaip ekstrahentus aktyviesiems medžiagoms iš augalų išskirti arba kaip cheminius agentus, kuriais keičiamas gaunamų narkotinių medžiagų pobūdis ir poveikis.

2.2 Pagrindas imtis veiksmų tarptautiniu lygmeniu buvo padėtas priėmus 1988 m. Jungtinių Tautų konvenciją dėl kovos su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. Jos 12 straipsnyje pabrėžiama, jog siekiant pageidaujimų rezultatų būtinas reguliavimą vykdančių valdžios institucijų ir verslo subjektų bendradarbiavimas.

2.3 Europos Sąjungos (ES) lygmeniu tiek ES kovos su narkotikais strategijoje (2005–2012 m.), tiek ES kovos su narkotikais veiksmų plane (2009–2012 m.) neteisėto narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) naudojimo mažinimas užima svarbią vietą. Vidaus prekyba šiuo metu teisiškai reglamentuojama Reglamentu (EB) Nr. 273/2004, kurio taikymą prižiūri ENTR GD (Įmonių ir pramonės generalinis direktoratas), o išorės prekyba – Tarybos reglamentu (EB) Nr. 111/2005, kurio taikymą prižiūri TAXUD GD (Mokesčių ir muitų sąjungos generalinis direktoratas). Komisijos reglamente Nr. 1277/2005/EB, iš dalies pakeistame reglamentais Nr. 297/2009/EB ir Nr. 225/2011/ES, nustatytos išsamios įgyvendinimo taisyklės, kurių turi laikytis kompetentingos valdžios institucijos ir ekonominės veiklos vykdytojai.

2.4 Pagal šiuos reglamentus valstybės narės nustato tam tikrų į oficialių sąrašą įtrauktų (t. y. privalomai stebimų ir kontroliuojamų) ir neįtrauktų (savanoriškai stebimų) medžiagų, kurių siuntos buvo sulaikytos (prieš pristatant siuntą) arba jos buvo konfiskuotos (siuntos gabenimo metu arba ją pristčius), kiekį ir apie tai praneša. Šis kiekis tada gali būti palygintas su visame pasaulyje sulaikytų ar konfiskuotų tokių medžiagų kiekiu. Netikėtas pranešamo kiekio padidėjimas ar sulaikymo ir konfiskavimo dažnumo ir geografinio pasiskirstymo pasikeitimas gali būti paaiškinamas geresne stebėseną, tačiau gali taip pat perspėti apie tai, jog neteisėta veikla sutelkiama į konkrečią rinką, galbūt dėl to, jog pastebėta tikrų ar tariamų spragų vietos kontrolės sistemoje.

2.5 Suvestiniais 2008 m. duomenimis per 2007 m. buvo pranešta apie septynis kartus didesnius vieno konkretaus narkotinių medžiagų pirmtako (prekursoriaus) – acto rūgšties anhidrido, kuris naudojamas iš morfino (išgaunamo iš opiumo) gaminti heroiną – kiekius. ES konfiskuota 241 tona šios medžiagos – tai sudaro daugiau kaip 75 proc. visame pasaulyje konfiskuoto kiekio. JT Tarptautinė narkotinių medžiagų kontrolės valdyba (INCB) ne kartą tai kritikavo. Komisijos ataskaitoje (COM(2009) 709) dėl atitinkamų teisės aktų stebėsenos ir kontrolės įgyvendinimo ir veikimo buvo konstatuota, kad, nors apskritai rezultatai patenkinami, vis dėlto esama spragų, ir pateikta rekomendacijų, visų pirma dėl acto rūgšties anhidrido prekybos ES stebėsenos ir kontrolės.

2.6 Šio proceso metu Komisija ir visos kitos suinteresuotos šalys pripažino, kad acto rūgšties anhidridas atlieka svarbų vaid-

menį kaip alkilimo agentas, naudojamas sintetinant daug įvairių dengtųjų medžiagų, plėvelių, plastikų, vaistų (pvz., aspiriną) ir kitas vartojimo prekes. Didžiąją dalį viso pasaulyje pagaminto šios medžiagos kiekio (šiuo metu tai sudaro apie 1 milijoną tonų per metus) sunaudoja gamintojai savo tikslais; mažesnė dalis – mažiau nei trečdalis viso kiekio – parduodama tretiesiems asmenims – galutiniams naudotojams. Paskaičiuota, kad neteisėtam naudojimui, daugiausia Afganistane, reikalingas kiekis sudaro 380–570 tonų per metus. Afganistane pagaminama apie 380 tonų heroino, iš kurių 70 tonų pateikiama narkotikų vartotojams Europoje. Vidutinė gatvėje paduodamų narkotikų kaina Europoje yra 40 eurų už gramą, tad metinė neteisėtos prekybos apyvarta sudaro maždaug 3 mlrd. eurų. Gamybai reikalingo acto rūgšties anhidrido rinkos vertė yra menka palyginti su šiais skaičiais – ir palyginti su teisėtos prekybos apyvarta ar su dėl tokio neteisėto naudojimo prarastos asmeninės ar įmonės reputacijos kaina. Chemijos pramonės pasaulinė *Atsakingos priežiūros* programa padeda užtikrinti, kad pirmą kartą į šią rinką įžengiantys teisėti ūkio subjektai išsiamonintų šiuos aspektus.

2.7 Taip pat pripažįstama, kad net jeigu Europoje mėginamams šias medžiagas panaudoti neteisėtiems tikslams bus sėkmingai užkirstas kelias, jos bus neteisėtai naudojamos kitose pasaulio vietose. Pirmiau paminėta finansinė nauda narkotinių medžiagų gamintojams yra pernelyg didelis masalas. Tačiau kontrolė ir toliau lieka visiškai pasiteisinęs veikimo būdas ir sektingas pavyzdys kitiems. Jeigu pramonės sektoriai, kuriuos šie procesai veikia, matys, kad kontrolė yra ekonomiškai naudinga, jie visokeriopai ją remia, kad galėtų tęsti teisėtą prekybą ES.

2.8 Atsižvelgdama į susiklosčiusią padėtį, Komisija išnagrinėjo keletą alternatyvių požiūrių, kurie išdėstyti poveikio vertinimo ataskaitoje, ir pasikonsultavo su sektorių, kuriuos šie procesai veikia, atstovaujamaisiais organais – visų pirma gamintojams („ūkio subjektams“) ir kai kuriems dideliems galutiniams naudotojams atstovaujanti Europos chemijos pramonės taryba (CEFIC) ir platintojams bei mažiems galutiniams naudotojams atstovaujanti Europos cheminių medžiagų platintojų asociacija (FECC), taip pat su valstybių narių atstovais, kuriems teks įgyvendinti šiuos pasiūlymus. Bendru sutarimu nuspręsta, kad pirmenybė teiktina dabartiniam pasiūlymui.

3. Komisijos pasiūlymo santrauka

3.1 Pagal Komisijos pasiūlymą dabartiniai registracijos reikalavimai imami taikyti ir ES acto rūgšties anhidrido gamintojams, platintojams ir ūkio subjektams, parduodantiems šią medžiagą pramoniniams galutiniams naudotojams, t. y. bendrovėms, perkančioms acto rūgšties anhidridą savo reikmėms ar gamybiniam procesams ES viduje.

3.2 Tuo siekiama dar labiau apriboti neteisėtą acto rūgšties anhidrido naudojimą ar bandymus neteisėtai jį naudoti ES, siekiant mažinti neteisėtą naudojimą už ES ribų ir sustiprinti ES teisėtai veikiančių verslo subjektų teisinį saugumą.

3.3 Todėl pagal Reglamentą (EB) Nr. 273/2004 į oficialių sąrašą įtrauktų medžiagų 2 kategorija dalijama į dvi dalis: 2a kategoriją, kuriai priskiriamas acto rūgšties anhidridas, ir 2b kategoriją, kuriai priskiriamos likusios keturios plataus vartojimo cheminės medžiagos, kurioms šis pasikeitimas neturi įtakos. 1 kategorijos – mažesniais kiekiais gaminamos specialiosios cheminės medžiagos, kurių kontrolė net griežtesnė, nes jos yra labiausiai jautrūs „pagrindiniai“ narkotinių medžiagų pirmtakai (prekursoriai), ir 3 kategorijos – daigafunkcinės žaliavinės cheminės medžiagos – apibrėžtys nesikeičia.

3.4 Pasiūlymu taip pat siekiama sukurti Europos narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) duomenų bazę, kad būtų užtikrintas veiksmingesnis informacijos apie konfiskuotus narkotinių medžiagų pirmtakus (prekursorius) ir sulauktytas jų siuntas rinkimas ir tvarkomas teisėtai narkotinių medžiagų pirmtakus (prekursorius) gaminančių, jais prekiaujančių ar juos naudojančių ES licencijuotų ar registruotų ūkio subjektų ir naudotojų sąrašas.

3.5 Pasiūlyme taip pat patikslinamos kelios esamos apibrėžtys, numatoma labai mažoms įmonėms netaikyti registracijos mokesčio, atsižvelgiant į Lisabonos sutartyje įtvirtintas naujas taisyklės iš dalies pakeičiamos nuostatos dėl komitologijos procedūrų ir panaikinamas reikalavimas taikyti oficialią priėmimo procedūrą rengiant gaires. Pasiūlymu taip pat patikslinamos valstybių narių teisės imtis papildomų priemonių informacijai gauti ir prirreikus patekti į ūkio subjektų verslo patalpas siekiant gauti įrodymų apie įtartinus sandorius dėl į oficialių sąrašą neįtrauktų medžiagų.

3.6 Pasiūlymo teisinis pagrindas yra SESV 114 straipsnis; jis, bent dabartiniu savo pavidalu, atitinka ES subsidarumo ir proporcingumo reikalavimus.

3.7 Reglamentas įsigaliojė dvidešimtą dieną nuo jo paskelbimo Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje dienos ir būtų privalomas visais ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse. Reglamente numatomas ne ilgesnis negu 18 mėnesių pereinamasis laikotarpis, kad kompetentingos valdžios institucijos galėtų parengti reikalingas priemones ir kad kai kurie galutiniai naudotojai įsiregistruotų pirmą kartą. Sugriežtinti visų naudotojų registracijos procesai ir numatyta, kad naudotojas gali būti

neregistruojamas, jei kompetentingoms valdžios institucijoms pateikta informacija bus laikoma nepakankama.

3.8 Drauge su pasiūlymu parengtas aiškinamasis memorandumas ir Komisijos tarnybų darbinis dokumentas (poveikio vertinimas). Taip pat pateikiama poveikio vertinimo ataskaitos santrauka. Atitinkamuose ENTR GD ir TAXUD GD tinklalapiuose trumpai apibendrinama informacija apie rengiamus Bendrijos teisės aktus dėl narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) stebėsenos ir kontrolės ES ir už jos ribų (trečiųjų šalių atžvilgiu) ir nurodomi visi susiję dokumentai suinteresuotieji subjektai ir suinteresuotosios organizacijos.

3.9 Tuose tinklalapiuose pateikiamos valstybių narių pateiktais 2006–2010 m. duomenimis paremtos Komisijos ataskaitos apie konfiskuotus narkotinių medžiagų pirmtakus (prekursorius) ir sulauktytas neteisėtai jų siuntas, kuriomis motyvuojami dabartiniai pasiūlymai. 2012 m. spalio 16 d. Tarybos darbo grupės dėl muitų sąjungos posėdyje ENTR DG padarytame pranešime buvo pateikta papildomos informacijos. Atskirai buvo pateiktas „Gairių ūkio subjektams“ egzempliorius; jas paskelbė kartu ENTR GD ir TAXUD GD, kad nacionalinės kompetingos valdžios institucijos platintų jas tik patikimoms bendrovėms, vykdančioms ilgalaikius teisėtus sandorius, susijusius su į oficialių sąrašą įtrauktomis ir neįtrauktomis medžiagomis.

3.10 Žvilgsnį iš išorės ir bendresnį požiūrį iliustruoja kitos ataskaitos, pavyzdžiui, INCB 2011 m. parengta „Ataskaita dėl prekursorių ir kitų cheminių medžiagų, kurios dažnai naudojamos neteisėtai gaminant narkotines ir psichotropines medžiagas“ ir JAV valstybės departamento 2012 m. parengta „Tarptautinės narkotikų kontrolės strategijos ataskaita dėl cheminių medžiagų kontrolės“. Pavyzdžiui, pripažinta, kad Afganistane nėra teisėtos acto rūgšties anhidrido paklausos, todėl bet koks jos importas yra neteisėtas. Koalicijos pajėgos pranešė, kad 2011 m. konfiskavo apie 20 tonų šios medžiagos, nors jos buvo įvežta daug daugiau. Teigiama, kad pagrindiniai neteisėti šaltiniai įsikūrę Kinijoje, Pietų Korėjoje, Europoje, Vidurinės Azijos valstybėse ir Indijoje. Akivaizdu, kad darbo liko dar nemažai, tad itin svarbu užtikrinti glaudų tarptautinį bendradarbiavimą ir išlaikyti sunkiai įgytą tarpusavio pasitikėjimą.

4. Bendrosios pastabos

4.1 2003 m. vasario 26 d. EESRK priėmė savo nuomonę dėl COM(2002) 494 final⁽¹⁾, kurioje visiškai parėmė Komisijos pasiūlymus dėl siūlomos narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kontrolės. Į ją buvo tinkamai atsižvelgta galutinėje teksto redakcijoje, 2004 m. vasario mėn. Reglamente (EB) 273/2004⁽²⁾.

⁽¹⁾ OL C 95, 2003 4 23, p. 6.

⁽²⁾ OL L 47, 2004 2 18, p. 1.

4.2 Be to, EESRK tvirtai remia pastangas mažinti narkotikų vartojimą ES ir už jos ribų – jis tuo klausimu aiškiai pasisakė savo 2012 m. gegužės mėn. nuomonėje dėl Komisijos komunikato „Ryžtingesnė Europos kova su narkotikais“⁽³⁾. Buvo pabrėžta, kad reikia išlaikyti pusiausvyrą ir spręsti tiek pasiūlos, tiek paklausos problemas. Pasiūlos mažinimą, kurios rezultatai gali būti laikini, reikia remti tvirtais, tikslingais ir efektyviais veiksmais visuomenės sveikatos politikoje, visų pirma prevencijos srityje, ES ir nacionaliniu lygmeniu (SESV 168 str. 1 dalis). Labai svarbu bus užtikrinti valstybių narių bendradarbiavimą ir pasikeitimą geriausios praktikos pavyzdžiais. Politika turi būti grindžiama duomenimis ir patirtimi, o ne atvirksčiai.

4.3 Todėl EESRK tvirtai remia dabartinį pasiūlymą griežtinti verslo subjektų prekybos acto rūgšties anhidridu ES stebėseną ir kontrolę ir įgyvendinti tolesnes plataus masto narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) stebėsenos ir kontrolės priemonės, visų pirma licenciją ar registracijos pažymėjimą turinčių ūkio subjektų ir galutinių naudotojų Europos registrą ir valstybių narių teikiamos informacijos apie konfiskuotus į oficialų sąrašą įtrauktų ir neįtrauktų narkotinių medžiagų pirmtakus (prekursorius) ir sulaikytas jų neteisėtas siuntas, visų pirma apie už ES ribų gaminamas narkotines ir psichotropines medžiagas, registrą. Ypač didelis dėmesys skirtinas nedidelio acto rūgšties anhidrido kiekio neteisėto naudojimo heroinui gaminti atvejams.

4.4 EESRK taip pat teigiamai vertina tai, kad Komisija ir visos susijusios šalys, įgyvendindamos galiojančius teisės aktus ir vykdydamos po to sekusias peržiūras ir konsultacijas, užtikrino glaudų ir pastovų bendradarbiavimą su valstybėmis narėmis, reguliuojančiomis valdžios institucijomis, teisėsaugos organais, gamintojais, vežėjais ir galutiniais naudotojais, kaip reikalaujama 1988 m. JT konvencijos 12 straipsnyje. Tai leido parengti tikslingus, gerai pagrįstus, gerai dokumentuotus ir ekonomiškai veiksmingus pasiūlymus, kuriuos aiškiai remia visi susiję subjektai ir kurie dėl to tikriausiai bus visapusiškai įgyvendinti.

4.5 Šis bendradarbiavimas jau leido labai sumažinti ES sulaikytų ar konfiskuotų narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) kiekį – galima tikėtis, jog tai reiškia, kad ES nebelaikoma lengvai pasiekiamu taikiniu. Yra duomenų, kad labai veiksminga yra neprivaloma į oficialų sąrašą neįtrauktų medžiagų stebėseną. Labai svarbu lanksčiai kovoti su šia išradinga, gyvybinga ir labai didelį pelną nešančia nusikalstamo forma. Bent jau šioje

sirtyje visų mūsų tikslas yra bendras. Tai visiškai pripažįsta visi susiję subjektai; toks susitelkimas galėtų būti ekonomiškai veiksmingos teisėkūros pavyzdžiu kitoms ES teisėkūros sritims ir darytų didesnę poveikį verslo subjektams, darbuotojams ir vartotojams.

4.6 Šie teisės aktai yra veiksmingi ir todėl, kad gamintojams, platintojams ir galutiniams naudotojams jau taikomi teisės aktai dėl panašios kontrolės radioaktyviųjų medžiagų, biologinių veiksmių, dvejopo naudojimo cheminių medžiagų, išankstinio sutikimo reikalaujančio eksporto ir pan. srityse ir sukaupia patirties juos įgyvendinant. Netrukus bus pradėti taikyti teisės aktai dėl sprogstamųjų medžiagų pirmtakų (prekursorių). Tačiau tokiu atveju būtina, kad bendras šių reikalavimų modelis išliktų toks pats, o į registruotinių ar licencijuotinių medžiagų sąrašą būtų įtrauktos tik būtiniausios medžiagos. Taigi tikėtina, kad dabartinis pasiūlymas sudarys sąlygas veiksmingam darbui, bent jau siekiant jo gana griežtai apibrėžto tikslo dar labiau sumažinti neteisėtą acto rūgšties anhidrido naudojimą vykstant legaliai prekybai ES; kitų, ne tokių koncentruotų ar sunkiau įgyvendinamų, alternatyvų tikriausiai nebūtų galima įgyvendinti.

4.7 EESRK taip pat pritaria Komisijai, kad šis pasiūlymas nedaro poveikio darbo sąlygoms šios pramonės srities įmonėse ar apskritai vartotojų teisėms, nebet tiek, kiek jie individualiai prisidėtų mažindami heroino ir susijusių produktų pasiūlą Europoje ar už jos ribų. Gaila, tačiau tokio mažinimo mastą bus sunku įvertinti. Tačiau šiam pasiūlymui neaktuali tokia sąnaudų ir naudos pusiausvyrą, todėl jis turėtų būti kuo skubiausiai įgyvendintas toks, koks yra dabar.

4.8 Galiausiai EESRK tikisi prisidėti prie tolesnių ES iniciatyvų šioje srityje ir ragina Komisiją kuo greičiau pateikti naujų pasiūlymų, ypač dėl psichotropinių medžiagų ir grynai sintetinių narkotikų, kurie dabar palaipsniui išstumia tradicinius narkotikus, tokius kaip heroinas, ir apskritai plečia savo rinką.

5. Konkrečios pastabos

5.1 EESRK pažymi, kad „ūkio subjekto“ ir „naudotojo“ apibrėžtys iš dalies sutampa (nes visi susiję „ūkio subjektai“ tam tikru momentu „turi į oficialų sąrašą įtrauktą medžiagą“). Visiškai aišku, kad būtina šias sąvokas atskirti, todėl reikėtų 2 straipsnio naujame h punkte po žodžių „juridinis asmuo“ įterpti „kuris nėra ūkio subjektas, tačiau“.

⁽³⁾ COM(2011) 689 final, EESRK nuomonė OL C 229, 2012 7 31, p. 85.

5.2 Taip pat svarbu nustatyti, kad nurodomi konkrečiai ES įsisteigę ir veikiantys naudotojai. Pardavimams ir (arba) pristatymams už ES ribų taikomi kiti teisės aktai. Siekiant užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą turėtų taip pat būti aiškiai nurodyta valstybėms narėms, kur reikia registruoti ūkio subjektą ir naudotoją – pavyzdžiui, ten, kur ūkio subjektas ar naudotojas yra įsisteigęs ar ten kur produktas (acto rūgšties anhidridas) pateikiamas rinkai.

5.3 Reikalavimas galutiniams naudotojams pirmą kartą registruotis gali kurį laiką trikdyti teisėtą prekybą. Tam, kad būtų galima kiek įmanoma išvengti trukdžių, ūkio subjektai ir platintojai turėtų 18 mėnesių pereinamuoju laikotarpiu vykdyti aktyvią informavimo kampaniją, pageidautina, paremtą valstybių narių kompetentingų valdžios institucijų parengtomis aiškiosiomis ir tinkamai suformuluotomis gairėmis. Dabartinės „Gairės ūkio subjektams“ yra puikus tokio informavimo pavyzdys. Registravimo metu turi būti išaiškintas tokios registracijos tikslas ir nauda, kad galutiniai naudotojai, taip pat ūkio subjektai suprastų, kokios yra neteisėto naudojimo galimybės ir rizika, ir galėtų geriau prisidėti prie pavojaus sumažinimo. Kompetentingos valdžios institucijos turėtų turėti tokias pačias teises pateikti tiek į galutinių naudotojų verslo patalpas, tiek į ūkio subjektų verslo patalpas.

5.4 EESRK remia Komisijos pasiūlymą netaikyti labai mažoms įmonėms registracijos mokesčio, nes labai svarbu ne tik tai, kad būtų tęsiama teisėta prekyba (labai mažų įmonių ir jų darbuotojų labui), bet ir tai, kad kontrolė būtų pripažinta reikalinga ir būtų įgyvendinama kaip galima platesniu mastu. Kadangi neteisėtam naudojimui reikalingas nedidelis kiekis medžiagos, gali būti, kad mažesniems naudotojams labiausiai grėsia pavojus gauti pasiūlymų, nuo kurių jie negalėtų atsisakyti.

Todėl labai svarbu informuoti (spausdintine ir elektronine forma, visomis atitinkamomis vietos kalbomis) apie teisės aktų laikymosi reikšmę.

5.5 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pranešimo ir kitokios informacijos apie į oficialų sąrašą neįtrauktas medžiagas reikalavimas yra neprivalomas, nes sakoma, jog valstybės narės ne „turi“, o „gali“ laikytis pasiūlytos tvarkos. Akivaizdu, kad tai ne pats geriausias vidaus rinkai apsaugos būdas, ir galbūt dar reikėtų į jau sudarytą narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) sąrašą įtraukti daugiau medžiagų. Taigi visi suinteresuotieji subjektai turėtų atidžiai stebėti padėtį.

5.6 Galiausiai EESRK palankiai vertina pasiūlymą dėl Europos duomenų bazės sukūrimo ir tvirtai ragina žengti pirmyn, tačiau su sąlyga, jog ji turi turėti pakankamai išteklių, kad visos suinteresuotosios šalys galėtų ilgesnį laikotarpį ją atnaujinti ir ja naudotis, taip pat ji turėtų ne tik kaupti duomenis (ar dalinius duomenis), bet ir duoti rezultatų. Be to, bus svarbi surinktų duomenų kokybė ir kiekybė. Labai svarbu, kad ją nuolatose remtų valstybių narių teisėsaugos organai.

5.7 Aišku, galimybę ja naudotis turėtų tik tie subjektai, kurie yra tvirtai ir nuolat įsipareigoję vykdyti teisėtą prekybą; tikėtina, kad tai bus tie, kurie patys yra įtraukti į šią bazę. Tam, kad būtų apsaugota vidaus rinka ir kiek galima sumažinti kaštai, turėtų būti kur tik galima suderinti informacijos teikimo reikalavimai, kurių turi laikytis ūkio subjektai, platintojai, prekyautojai ir galutiniai naudotojai, taip pat valstybės narės. Tačiau tai neturėtų prieštarauti pagrindiniam pasiūlymo tikslui – nustatyti ir apriboti narkotinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtą naudojimą ir galų gale sulaikyti tuos, kurie už tai atsakingi.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nuotolinės kompiuterijos galimybių naudojimas Europoje“

(COM(2012) 529 final)

(2013/C 76/11)

Pranešėjas **Eric PIGAL**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsniu, 2012 m. rugpjūčio 14 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Nuotolinės kompiuterijos galimybių naudojimas Europoje“

COM(2012) 529 final.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gruodžio 18 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (sausio 16 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 158 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 7 susilaukusių.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komiteto manymu, nuotolinė kompiuterija (toliau – „debesų“ kompiuterija) – tai augimo ir konkurencingumo galimybė Europai, tad šia nuomone EESRK norėtų pasiūlyti kitokią viziją, kuri papildytų komunikate pateiktą Komisijos viziją. Komitetas labai rekomenduoja Komisijai atidžiai išnagrinėti šį pasiūlymą ir atitinkamai pakoreguoti „debesų“ kompiuterijos strategiją.

1.2 Komitetas pritaria Komisijos požiūriui, kad būtina plėtoti naudojimąsi „debesų“ kompiuterija Europoje, kad ekonomika taptų lankstesnė, veiksmingesnė ir novatoriškesnė. Todėl pritaria trims Komisijos siūlomiems veiksams:

- sutvarkyti techninių standartų painingą ir paremti sertifikavimo sistemas;
- parengti „saugias ir sąžiningas“ pavyzdines „debesų“ kompiuterijos sutarčių nuostatas;
- sukurti Europos partnerystę, kurioje dalyvaudamos valstybės narės ir įmonės skatintų „debesų“ kompiuterijos naudojimą viešajame sektoriuje.

1.3 „Debesų“ kompiuterijos naudojimas didina būtinybę saugoti piliečius, jų duomenis ir privatumą. Todėl Komitetas ragina Komisiją ir toliau eiti šiuo keliu, visų pirma stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą ir reguliavimo sistemą siekiant:

- saugoti duomenis ir privatumą;
- valdžios institucijoms užtikrinti prieigą prie duomenų;

— kontroliuoti duomenis ir valdyti konfliktus tarp naudotojų ir tiekėjų;

— užtikrinti perkeliamumą ir sąveikumą.

Komitetas taip pat primena, kad šios duomenų apsaugos pastangos bus maksimaliai veiksmingos Europos teritorijoje „debesų“ kompiuterijos paslaugų teikėjų saugomiems duomenims.

1.4 Lygiagrečiai ir papildant **galimybes naudotis „debesų“ kompiuterija** bei remiantis sėkmingu „debesų“ kompiuterijos naudojimu JAV, Komitetas rekomenduoja Komisijai stengtis sudaryti palankesnes sąlygas skaitmeninės energijos **gamybai Europoje**, kitaip sakant, Europos „debesų“ kompiuterijos infrastruktūros paslaugų (IaaS: nuotolinės kompiuterijos paslauga (angl. *Infrastructure as a Service*)) teikėjų atsiradimui ir stiprinimui.

Šiam tikslui pasiekti yra kelios galimybės:

- skatinti Europos veiklos vykdytojus mobilizuotis ir investuoti į skaitmeninės energijos projektus. Tikslinės įmonės visų pirma galėtų būtų telekomunikacijų srities veiklos vykdytojai, programinės įrangos gamintojai ir kt.;
- didinti **struktūrinių fondų** išmokas **arba skatinti naudoti subsidijas**, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos „debesų“ kompiuterijos duomenų centrų, kuriuos valdo ir kuriais rūpinasi Europos veiklos vykdytojai, atsiradimui; plačiau juosčio ryšio finansavimas Europos lėšomis galėtų būti pavyzdys „debesų“ kompiuterijos finansavimui,

— pradėti įgyvendinti **Europos projektus**, kuriems Europos konsorciams galėtų pateikti konkurencingų pasiūlymų ir taip stiprinti jų veiklą, paslaugas ir produktus.

Pagrindinis tikslas – **pasinaudoti palankiomis sąlygomis** (griežta duomenų apsauga Europoje, naudotojų būgštavimai dėl pernelyg nutolusių teikėjų, rimtų saugumo garantijų poreikis ir t.t.) **„debesų“ kompiuterijos paslaugų teikėjų atsiradimui Europoje**, neatsižvelgiant į tai, ar jie būtų vietiniai, nacionaliniai (atskirų valstybių „debesų“ kompiuterija, angl. *Cloud Souverain*) ar tarpvalstybiniai paslaugų teikėjai (kelete valstybių narių veikiantys konsorciams).

1.5 Su IT paslaugų „nutolinimu“ susijęs **restruktūrizavimas (naikinamos darbo vietos, įmonių perkėlimai, virtualizacija ir naudotojų nutolimas nuo IT specialistų)** turi daug neigiamų aspektų, į kuriuos būtina atsižvelgti. Tačiau apie šį socialinį poveikį Komisijos komunikate nekalbama.

Atvirkščiai, Komisija remiasi atlikto tyrimo prognozėmis ir skelbia, kad „debesų“ kompiuterija turėtų padėti sukurti **2,5 mln. darbo vietų**. Komitetui įdomu, ar šiuos skaičius **įmanoma pasiekti, ar jie nenutolę nuo IT sektoriaus realybės**.

1.6 Kurdamą Europos „debesų“ kompiuterijos partnerystę, Komisija, remdamasi JAV ar Naujosios Zelandijos pavyzdžiais, kartu turėtų kuo greičiau pradėti rengti **dokumentą „Cloud First Policy“**, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos nuotolinės kompiuterijos naudojimui Europos ir valstybių narių valdžios institucijose. Svarbiausia – panaikinti kultūrinius barjerus ar asmeninius nuogąstavimus, ir, žinoma, pasinaudoti didesniu paslaugų lankstumu bei daug mažesnėmis „debesų“ kompiuterijos paslaugų sąnaudomis.

Suprantama, Komitetas ragina Komisiją *Cloud First Policy* dokumente numatyti apsaugos priemonių naudojantis „debesų“ kompiuterija valstybės institucijose ir kai kuriuose svarbiuose privačiuose sektoriuose, kad būtų galima kontroliuoti ir net užkirsti kelią duomenų patekimui į rizikingų nacionalinių teisės aktų reguliuojamų paslaugų teikėjų rankas; pavyzdžiui, **Patriot Act** yra taikomas Šiaurės Amerikos paslaugų teikėjams, net jeigu jie įsisteigę Europoje.

1.7 „Debesų“ kompiuterijos paslaugų naudotojams (atskiriems asmenims ar įmonėms) didžiausią nerimą kelia klausimas, kaip spręsti konfliktus su už šalies ribų esančiu paslaugų teikėju.

Komitetas, remdamasis e. prekybos, kuri kaip ir „debesų“ kompiuterija, yra globalizuota ir tarptautinė, pavyzdžiui

(parengęs nuomonių šia tema⁽¹⁾), Komisijai siūlo numatyti elektroninį ginčų sprendimą (Ginčų elektroninis sprendimas (angl. ODR, *Online Dispute Resolution*) kaip galimybę tarpininkavimo būdu spręsti daugelį konfliktų, visų pirma tuos konfliktus, į kuriuos įsitraukia kelios jurisdikcijos. Šis tarpininkavimas, kuris turi būti nešališkas ir nepriklausomas, galėtų būti patikėtas kokiai nors esamai ar naujai Europos agentūrai. Jai būtų pavesta tarpininkauti ir vesti derybas tarp „debesų“ kompiuterijos paslaugų teikėjų ir naudotojų. Be to, ši tarpininkavimo veikla padėtų nustatyti pagrindines konfliktų priežastis, besikartojančias problemas, praktikos ar taisyklių keitimo poreikius.

1.8 Nors įvairiais pranešimais (per konferencijas, spaudoje ir kt.) Komisijos atstovai patvirtino savo valią remti komunikatą, jame nepateikiama konkrečių priemonių ir skaičių, kaip gerinti potencialių „debesų“ kompiuterijos paslaugų naudotojų informuotumą ir mokymą.

Todėl Komitetas tikisi, kad Komisija papildys komunikatą iniciatyvomis, pirmiausia skirtomis mažiausiai apie „debesų“ kompiuteriją žinantiesiems naudotojams. Visų pirma tai:

— individualių naudotojų supažindinimas su apsauga ir atsargumo priemonėmis naudojantis „debesų“ kompiuterija; bendrosios sąlygos arba sutartys, privatumo apsauga ir kt.,

— MVI informavimas apie naudą, kurios jos gali tikėtis iš „debesų“ kompiuterijos; IT plėtojimo sąnaudų mažinimas, lankstumas ir kt.

1.9 Komitetas siūlo Komisijai į komunikatą įtraukti „debesų“ kompiuterijoje besispecializuojančių serverių parkų **suvartojamos energijos standartų** parengimą.

1.10 Kalbant apie veiksmus, kurių Komisija planuoja imtis, Komitetas siūlo sudaryti **tikslią darbotvarkę** ir suplanuoti bei aiškiai nurodyti kiekvieno numatomo veiksmo **datą ir parengti jo įgyvendinimo pažangos ataskaitą**.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 „Debesų“ kompiuteriją galima apibūdinti išanginiu komunikato sakiniu:

„Nuotolinę kompiuteriją (vadinamąją debesų kompiuteriją) supaprastintai galima suvokti kaip duomenų saugojimą, apdorojimą ir naudojimą toli esančiuose internetu pasiekiamuose kompiuteriuose [tiksliai nežinant, kur jie yra]“.

⁽¹⁾ EESRK nuomonės dėl vartotojų ginčų alternatyvaus sprendimo, OL C 181, 2012 6 21, p. 93 ir dėl vartotojų ginčų elektroninio sprendimo, OL C 181, 2012 6 21, p. 99.

2012 m. Komitetas parengė nuomonę išskirtinai „debesų“ kompiuterijos tema ⁽²⁾. Nacionalinio standartų ir technologijos instituto, Europos Parlamento ir Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno darbai taip pat yra labai įdomūs.

Komisija paskelbė du dokumentus (tačiau pateikė prašymą Komitetui parengti nuomonę tik dėl pirmojo dokumento):

- komunikatą („komunikatas“), kuriame pateikiama Europos Komisijos („Komisija“) nuotolinės („debesų“) kompiuterijos strategija,
- poveikio analizės dokumentą.

2.2 Komisija siūlo tris „strateginius veiksmus“ „debesų“ kompiuterijos naudojimui Europoje skatinti:

- sutvarkyti **techninių standartų** painiavą ir ES lygmeniu paremti sertifikavimo sistemas patikimiems „debesų“ kompiuterijos paslaugų teikėjams,
- parengti „saugias ir sąžiningas“ pavyzdines „debesų“ kompiuterijos sutarčių nuostatas, visų pirma susitarimams dėl paslaugų lygio,
- sukurti Europos „debesų“ kompiuterijos partnerystę, kurioje dalyvaudamos valstybės narės kartu vystytų „debesų“ kompiuterija paremtus viešuosius sektorius.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komitetas siūlo naują „debesų“ kompiuterijos viziją, grindžiamą **„skaitmeninės energijos“** sąvoka, vis plačiau naudojama kalbant apie IT pajėgumus (informacijos saugojimas, apdorojimas, perdavimas), kuriems sąlygas sudaro „debesų“ kompiuterija.

Skaitmeninė energija vartotojai gali naudotis neturėdami išmanyti apie jos gamybos būdus, duomenų centrą, jo lokalizaciją, naudojamas technologijas ir kt. Taip atsiranda **nauja rinkos segmentacija**: prie paslaugų naudotojų ir teikėjų dabar prisideda skaitmeninės energijos gamintojai, galintys investuoti didžiules lėšas (milijardus dolerių) „debesų“ kompiuterijos centrams kurti.

3.2 Skaitmeninė energija, kaip ir kitos energijos formos (išskastinis kuras, elektros energija ir kt.), tampa **ekonominiu ir strateginiu iššūkiu**.

Skaitmeninėje darbotvarkėje numatyto **augimo ir darbo vietų kūrimo** pagrindas visų pirma yra šios energijos valdymas (gamyba ar skirstymas). Be to, būtina imtis aktyvaus vaidmens skaitmeninės energijos gamybos srityje norint Europai ir jos valstybėms narėms užtikrinti (bent jau dalinę) **strateginę nepriklausomybę ir apsirūpinimo energija savarankiškumą**.

3.3 Taigi, „debesų“ kompiuterijos vystymui Europoje reikia užtikrinti visos skaitmeninės energijos vertės grandinės valdymą (naudojimą, paslaugas ir gamybą), kaip pateikiama šioje lentelėje:

Pažangos lygis	Apibūdinimas	Politikos tikslai	Apibūdinimas
Naudojimas	Individualiai, versle ir valstybės institucijose vis daugiau naudojamosi „debesų“ kompiuterijos sprendimais	Palankios sąlygos „debesų“ kompiuterijai	Europa tiesiog naudojami skaitmeninė energija, gaminama už Europos ribų
Paslaugos	Atsiranda naujų „debesų“ kompiuterijos ekosistemų, kuriose didžiausias dėmesys skiriamas „debesų“ kompiuterijos pagrindu sukurtos programinės įrangos infrastruktūrai	Aktyviai imamasi veiksmų „debesų“ kompiuterijos srityje (*)	Europa ne tik naudojami skaitmeninė energija, bet ir aktyviai imasi veiksmų šioje srityje diegdama inovacijas ir vystydama naujas paslaugas
Gamyba	IT pajėgumais gali naudotis paslaugų teikėjai ir naudotojai (pvz. didžiuliai „serverių parkai“ „debesų“ kompiuterijos infrastruktūrai)	Produktyvi „debesų“ kompiuterija (**)	Europa aktyviai imasi veiksmų ne tik paslaugų, bet ir skaitmeninės pramonės srityje, gamindama skaitmeninę energiją, kad būtų nepriklausoma ir galėtų savarankiškai apsirūpinti energija

(*) Už skaitmeninę darbotvarkę atsakinga Europos Komisijos Pirmininko pavaduotoja N. Kroes skaitydama keletą pranešimų rekomendavo siekti šio išsivystymo lygio

(**) Ankstesnėje nuomonėje dėl „debesų“ kompiuterijos (TEN/452) EESRK siūlė siekti platesnio užmojo politikos tikslų

⁽²⁾ EESRK nuomonė dėl Europos debesų kompiuterijos (angl. *cloud computing*), OL C 24, 2012 1 28, p. 40.

Pastaraisiais dešimtmečiais buvo galima įvertinti valstybių narių ar net Europos regiono priklausomybės nuo įvairių energijos šaltinių (naftos, dujų, elektros ir kt.) mastą. Jeigu ateityje piliečių, įmonių ir Europos valstybės institucijų informaciją talpins, valdys ir kontroliuos ne Europos „debesų“ kompiuterijos veiklos vykdytojai, pagrįstai kils klausimas dėl **šios priklausomybės padarinių** šiose srityse:

- slapčiausios informacijos apsauga, kai ta informacija svarbi vykstant strateginei konkurencijai tarp Europos ir ne Europos šalių, pavyzdžiui, aeronautikos, automobilių, farmacijos, mokslinių tyrimų ir kitose srityse,
- prieiga prie informacijos išaugus tarptautinei įtampai tarp informacijos „saugotojų“ ir valstybių narių,
- vienodas požiūris į skaitmeninės energijos vartotojus, neatšizvelgiant į tai, ar jie „draugiškos“ šalies piliečiai arba organizacijos, ar ne,
- informacijos „saugotojų“ šalyse gaminant skaitmeninę energiją ir apskritai visoje paslaugų vystymo ekosistemoje kuriamos darbo vietos ir gėrybės; tuo negali pasidžiaugti šalys, esančios tik „debesų“ kompiuterijai palankios (angl. *cloud-friendly*) vartotojos.

3.4 Europa jau dabar yra labai priklausoma nuo ne Europos tiekėjų tiekiamos įrangos, programinės įrangos ir kompiuterinių tinklų. Pagrindiniai socialiniai tinklai sukurti JAV. Populiariausias interneto paieškos sistemas kontroliuoja JAV arba Kinijoje įsisteigusios įmonės. IT plėtojimas vis dažniau užsakomųjų paslaugų forma vyksta Indijoje ar kitose šalyse, kuriose pigi darbo jėga.

Šiuo metu skaitmeninės energijos gamybą pasaulio mastu beveik visiškai kontroliuoja vienas gamintojų oligopolis. Remiantis kai kuriais tyrimais, didžiausias Europoje šios srities veiklos vykdytojas yra OVH („*On Vous Héberge*“ akronimas (www.ovh.com), nors ir nėra toks garsus ir galingas pasaulinėje rinkoje. Keleto iniciatyvų ėmėsi šie telekomunikacijų veiklos vykdytojai: *T-Systems*, *Telefonica Digital*, *Cloud Sigma*, *Numergy/SFR* arba *Cloudwatt/Orange*, nors ir negali konkuruoti su rinkos lyderiais *Amazon*, *Microsoft* ir *Google*.

3.5 Šiandien, net jeigu valstybių narių norminiai aktai yra šiek tiek skirtingi, jie vis dėlto panašūs į Europos dokumentus, standartus ir direktyvas, todėl vartotojai nuogaustauja (kartais pagrįstai), kad jų informacija gali būti perkelta už Europos ribų ir kad ginčo atveju jie gali susidurti su teisminio pobūdžio sunkumais ir trikdžiais.

Be to, didžiausią nerimą vartotojams kelia JAV „**Patriot Act**“. Šis aktas, atsiradęs kaip kovos su terorizmu išraiška (po išpuolio prieš Niujorko Pasaulio prekybos centrą), suteikia teisę JAV vyriausybei arba federaliniams teisėjams gauti bet kokią informaciją; informacijos savininkas gali būti amerikietis ir ne tik, ir vienintelė sąlyga, kuri yra keliamą, kad informaciją saugotų ir kontroliuotų Amerikos įmonė; įskaitant duomenis, kurie yra saugomi Europos teritorijoje esančiame centre. O svarbiausia, kad tokios informacijos savininko negalima informuoti, kad informacijos saugotojas atskleidė saugomus duomenis.

3.6 Remiantis komunikatu, ekonominiu požiūriu šis sektorius per aštuonerius ateinančius metus Europoje turėtų leisti sukurti 2,5 mln. naujų darbo vietų ir Europos Sąjungos BVP kasmet padidinti 160 milijardų eurų (apytiksliai 1 proc.).

Komitetas abejoja, ar tikrai reikia skaičiais išreikštų tikslų. Iš tikrųjų, vietos lygmeniu atlikus išsamią „debesų“ kompiuterijos analizę, paaiškėjo, kad:

- eksploatavimo paslaugomis „dalyvis“ „debesų“ kompiuterijos klientai ir dėl to, savaime suprantama, sumažės darbuotojų ir netgi bus perkeliama veikla,
- „debesų“ kompiuterija skatina naudoti standartinę programinę įrangą (plg. SaaS, angl. *Software as a Service*) ir dėl to nukenčia specifiskesnės įrangos vystymas, kuriai taip pat reikia daugiau vystytojų. Taigi atitinkamai gali sumažėti darbo vietų.

Taigi komunikate apie pirmiau minėtą socialinį poveikį neužsimenama ir į jį neatsizvelgiama; kaip, beje, neužsimenama ir apie kompiuterinių paslaugų (joms tampant nuotolinėms) restruktūrizavimą, darbo vietų mažinimą, veiklos perkėlimą, naudotojų ir kompiuterijos specialistų virtualizavimą ir atitolinimą.

3.7 Vien tik pats faktas, kad naudojamosi debesų kompiuterija, reiškia, kad kompiuterine įranga bus galima sutaupyti energijos. Lygiagrečiai didieji „debesų“ kompiuterijos paslaugų teikėjai (saugojimo sistemos ir susijusios paslaugos) turi serverių parkus, kuriuose daugumoje serverių yra įtaisyti procesoriai, suvartojantys apie po 100 W per valandą, ir šį kiekį artimiausiu laiku ar vidutinės trukmės laikotarpiu būtų galima sumažinti dešimtadaliu. Esama mikroprocesorių gamintojų, kurie siūlo pigius procesorius, išskiriančius mažiau šilumos (didelė problema patalpų, kuriose įrengta įranga, oro kondicionavimas) ir suvartojančius mažiau energijos.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Komisiją labiausiai domina viešasis „debesis“. Ji neskiria dėmesio viešojo „debesies“ rinkai. Tačiau toks požiūris laikomas patikimu ir kartais yra reikalingas svarbiai informacijai prieš pereinant prie „visiškai viešo debesies“.

Reikia atkreipti dėmesį, kad „viešasis debesies“ – tai „viešai prieinamas „debesis““, o ne viešosioms institucijoms skirtas „debesis“.

4.2 Vienoje įžanginėje pastraipoje užsimenama, kad naudojant „debesų“ kompiuterijos technologiją gali kilti *papildoma* rizika, o tai nebūtinai yra tiesa; dėl „debesų“ kompiuterijos iš tikrųjų kyla *naujų* rizikos rūšių, tačiau taip pat išnyksta kai kurios kitos.

4.3 Kai kurias anglų kalbos sąvokas (pavyzdžiui, „cloud-friendly“ arba „cloud-active“) sunku išversti į kitas kalbas; kai kuriais atvejais komunikatas išverstas labai nutolstant nuo originalo.

Pavyzdžiui, 3.1 ir 3.2 punktuose sąvokos „cloud-friendly“ ir „cloud-active“ verčiamos vienodai, nors atspindi skirtingus tikslus.

5. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto analizė

5.1 Komisijos pasiūlymuose populiarinti „debesų“ kompiuteriją numatoma:

- patbulinti skaitmeninės energijos vartotojų ir tiekėjų sutartis; tai reiškia, kad reikia įtraukti (arba panaikinti) tam tikras nuostatas, kad nuo kai kurių galingųjų gamintojų būtų galima geriau apsaugoti pavienius vartotojus arba mažas įmones,
- sukurti nuoseklius standartus, kurių visi laikytųsi ir kurie palengvintų dviejų „debesų“ kompiuterijos platformų suderinamumą ar net perkeliamumą,
- sukurti bendrąją Europos debesų kompiuterijos rinką, turinčią nuoseklią, galbūt visoms valstybėms narėms vienodą teisinę bazę.

Visi šie pasiūlymai yra konkretūs, realistiški ir reikalingi; taigi Komitetas visiškai jiems pritaria. Tačiau Komitetas pažymi, kad pirmi du pasiūlymai yra susiję su problemomis, kurios Europai neaktualios. Komitetas iš Komisijos tikėtusi, kad komunikatu būtų mėginama **visų pirma išspręsti Europai būdingas problemas**.

5.2 Komitetas ir toliau palaiko svarbiausius Skaitmeninės darbotvarkės tikslus, pavyzdžiui:

- užtikrinti, kad Europa, jos valstybės narės ir ekonominės veiklos vykdytojai pirmą kartą kompiuterijos ir telekomunikacijų sektoriuose,

— pasiekti tam tikro nepriklausomumo nuo kitų šiuo metu pirmaujančių ekonominių zonų,

— ir svarbiausia, Europoje sukurti darbo vietų ir gerovę.

5.3 Kai dėl „debesų“ kompiuterijos propagavimo, komunikato 3.1 punkte kaip siektinas tikslas du kartus vartojama sąvoka anglų kalba „**cloud-friendly**“. O už skaitmeninę darbotvarkę atsakinga Komisijos narė ne kartą savo kalbose, kuriose ji pasisakė už „debesų“ kompiuteriją, yra pabrėžusi tikslą Europoje aktyviai skatinti „debesų“ kompiuterijos plėtrą (anglų kalba vartojama sąvoka „**cloud-active**“).

Europos Komisijos Pirmininko pavaduotoja Neelie Kroes Davose (2011 m. sausio 27 d.) yra pareiškusi: „Norėčiau, kad Europa būtų ne tik palanki „debesų“ kompiuterijai (angl. *cloud-friendly*), bet ir aktyviai imtųsi veiksmų šioje srityje (angl. *cloud-active*)“, o komunikatą savo tinklaraštyje oficialiai anonsavo straipsnyje „Kad Europa aktyviai skatintų „debesų“ kompiuteriją“ (2012 m. rugsėjo 27 d.). Taigi savo kalbose ji pasisako už tai, kad reikėtų siekti kur kas daugiau nei tik „debesų“ kompiuterijai palankios (angl. *cloud-friendly*) aplinkos.

Todėl Komitetui kelia nuostaba tai, kad Komisijos Pirmininko pavaduotojos teisėtai ginami tikslai smarkiai skiriasi nuo komunikate realiai siūlomų veiksmų. Be to, Komitetas primena, kad ankstesnėje nuomonėje ⁽³⁾ jis ragino Komisiją būti ambicingesne ir užuot siūlius Europoje aktyviai skatinti „debesų“ kompiuteriją (t. y. būti *cloud-active*), padaryti ją produktyvia (angl. **cloud-productive**).

5.4 Komunikate nesiūloma sukurti Europos masto veiklos vykdytojo – „**Europos debesų kompiuterijos milžinės**“ skaitmeninei energijai gaminti. Turėdamas omenyje, kokia užduotis tenka Ryšių tinklų, turinio ir technologijų generaliniam direktoratui (DG Connect) ir kaip sunku sukurti tokę „milžinę“, Komitetas šią poziciją supranta ir jai pritaria. Be to, šiai pozicijai vieningai pritaria ir įvairūs šio sektoriaus subjektai, su kuriais Komitetui yra tekę bendrauti (telekomunikacijų srities veiklos vykdytojai, programinės įrangos gamintojai, sistemų integravimo bendrovės ir kt.).

Vis dėlto **Europoje reikėtų surasti aukso vidurį** tarp nerealistiškos Europos masto „milžinės“ ir tarp pasaulinių ir ne Europos subjektų rinkodaros, komercinių ir finansinių jėgų veikiančių ir į rinkos nišas išsprautų labai mažų Europos mikro „debesų“ kompiuterijos subjektų!

Komitetas siūlo kurti ir stiprinti didžiuosius Europos veiklos vykdytojus, atsakingus už „debesų“ kompiuterijos megacentrus – **būsimą Europos skaitmeninę pramonę!** Šie veiklos vykdytojai gali būti vietiniai, nacionaliniai (atskirų valstybių „debesų“ kompiuterijos veiklos vykdytojai) arba tarpvalstybiniai (keleto valstybių narių konsorciūmai).

⁽³⁾ EESRK nuomonė dėl Europos debesų kompiuterijos (angl. *cloud computing*) (nuomonė savo iniciatyva, OL C 24, 2012 1 28, p. 40.

5.5 Komitetas taip pat pažymi, kad Europos debesų kompiuterijos veiklos vykdytojai, nors ir nėra tokio dydžio, kad būtų rinkos lyderiais, **konkurenciniu požiūriu** turi keletą **privatumų**:

- „debesų“ kompiuterijos klientai vis dar yra pernelyg atsargūs ir linkę rinktis netoliese esantį „debesų“ kompiuterijos paslaugų teikėją (jei įmanoma, iš tos pačios šalies ar net regiono), net ir nepaisydami to, kad dėl šio atsargumo jie negali maksimaliai sumažinti „debesų“ kompiuterijos sąnaudų,
- duomenų apsaugos norminiai aktai Europoje ir valstybėse narėse vartotojams tebėra painūs, todėl mieliau pasirenkamas nacionalinis debesų kompiuterijos paslaugų teikėjas,
- tarptautiniai norminiai aktai, kurių laikosi kitų, Europai nepriklausančių šalių paslaugų teikėjai, kol kas „debesų“ kompiuterijai netinkami; geriausiai žinomas pavyzdys – JAV „Patriot Act“.

Tačiau Europos veiklos vykdytojams atsirasti palankios sąlygos yra neamžinos. Todėl **Komisija būtinai turi skubiai imtis veiksmų**, kad šiuo kol kas dar palankiu laikotarpiu galėtų steigti Europos veiklos vykdytojai.

5.6 Komunikato 2 skirsnyje Komisija teigia: „[...] mažai tikėtina, kad diegiant ją pavienių valstybių pastangomis bus pasiektas optimalus sąnaudų efektyvumas.“ Komitetas ragina Komisiją persvarstyti savo poziciją atskirų valstybių narių „debesų“ kompiuterijos veiklos vykdytojams.

Pirmiausia, niekur komunikate nei poveikio analizėje šis teiginys nepagrindžiamas nė menkiausiu faktu, o tai gana keista, nes teiginys labai kategoriškas.

Antra, komunikate nesiūlant jokių alternatyvių sprendimo būdų **atskirų valstybių narių ar vietos „debesų“ kompiuterijos modelio kritika yra per griežta** ir gali sukelti pavojų atsirasti bet kokiems patikimiems sprendimams, kaip būtų galima teikti patikimas, tvarias ir konkurencingas „debesų“ kompiuterijos paslaugas, galinčias konkuruoti su kitų geografinių teritorijų milžinėmis (Indija, Kinija arba JAV).

5.7 Komisijos siūloma taktika (per Europos „debesų“ kompiuterijos partnerystę) yra pernelyg orientuota į viešųjų paslaugų sektorių norint **„skatinti viešojo sektoriaus pirmavimą“** (plg. 3.5 punktą).

Komitetas palaiko ir remia Komisijos poziciją, kad viešųjų paslaugų sektorius atlieka svarbų vaidmenį Europos socialiniuose ir ekonominiuose modeliuose. Todėl joms tenka vaidmuo ir plėtojant „debesų“ kompiuteriją.

Nepaisant to, Komitetas sunkiai įsivaizduoja, kaip dabartiniu visuotinio taupymo laikotarpiu Europos viešosios paslaugos galėtų skatinti debesų kompiuterijos inovacijas. Be to, EESRK primena, kad **ryškiausių rezultatų Europoje** pasiekta **privačiame sektoriuje** (pavyzdžiui, judrusis ryšys, lustinės kortelės) arba **valstybės remiamame privačiame sektoriuje** (pavyzdžiui, „Airbus“, „Arianespace“ ir kt.).

Komitetas rekomenduoja Komisijai aiškiau suformuluoti, kokio „pirmavimo skatinimo“ ji tikisi iš šios partnerystės.

5.8 Komisijos siūlomus veiksmus galima apibūdinti kaip **„iš viršaus į apačią“ modelį**; kitaip tariant, sudaryti geresnes sąlygas vartojimui, kad galėtų atsirasti paslaugos ir galbūt būtų pradėta gaminti skaitmeninė energija.

Komitetas tokiai laipsniškai, paklausos diktuojamai sekai pritarė, jeigu nebūtų dominuojančių veiklos vykdytojų arba jeigu tarp Europos ir ne Europos veiklos vykdytojų būtų pusiausvyra. Deja, tokių sąlygų jau nėra ir pagrindiniai „debesų“ kompiuterijos veiklos vykdytojai yra ne iš Europos ir yra užėmę oligopolinę poziciją. Jeigu „debesų“ kompiuterijos paslaugomis bus naudojamos vis dažniau, tai gali duoti priešingus rezultatus ir dar labiau sustiprinti rinkos lyderių pozicijas.

Komitetas neprieštarauja tam, kad šios paslaugos būtų plėtojamos, tačiau reikalauja, kad Komisija numatytų saugiklius, kad jos veiksmams būtų naudingi Europos veiklos vykdytojams ir leistų jiems atsirasti nepaisant veiklos vykdytojų iš už Europos ribų dominavimo.

5.9 Lygiagrečiai ir kartu su anksčiau minėtu „iš viršaus į apačią“ modeliu, Komitetas norėtų paskatinti Komisiją pasiūlyti konkrečius veiksmus, kurių aiškiai būtų galima imtis laikantis **„iš apačios į viršų“ principo**. Kitaip tariant, reikėtų skatinti, kad „debesų“ kompiuterijos gamintojai steigtųsi regionų, nacionaliniu ir tarpvalstybiniu mastu, o vėliau sudaryti palankias sąlygas plėsti „debesų“ kompiuterijos paslaugas ir naudojimą.

Tai, kad stipri ir galinga Europos pramonės produkcija gali sukelti grandininę reakciją aukštesniuose lygiuose (paslaugos ir vartojimas), jau įrodė kiti sektoriai – automobilių ir judriojo ryšio. Šiems sektoriams taikytas paskatas būtų galima taikyti ir skaitmeninės energijos gamybai.

Kitas pavyzdys, į kurį vertėtų atkreipti dėmesį, yra JAV. Šioje šalyje „debesų“ kompiuterijos paslaugos iš karto pradėtos plėtoti „iš apačios“, o rezultatai mums žinomi!

Taigi Komitetas, remdamasis šiuo sėkmingo didelio masto „debesų“ kompiuterijos paslaugų plėtojimo pavyzdžiu, siūlo Komisijai pasisemti iš jo įkvėpimo ir panašią sėkmės istoriją sukurti ir Europoje.

5.10 Komisijoje, kaip ir kitos Europos institucijose, **masiškai naudojamasi informacinėmis technologijomis**. Tačiau ligšioliniai sprendimai tik labai retai buvo grindžiami „debesų“ kompiuterija. Palyginimui galima pasakyti, kad JAV priėmė aktą „Cloud First Act“, pagal kurį valdžios institucijos, kurioms jis taikomas, pirmiausia turi rinktis „debesų“ kompiuteriją.

Remdamasis šiuo sėkmės pavyzdžiu, Komitetas siūlo, kad Komisija pati sau ir kitoms institucijoms pradėtų taikyti analogišką pirmenybės „debesų“ kompiuterijos paslaugoms teikimo politiką (angl. „**Cloud First policy**“), kuri leistų plėtoti Europos „debesų“ kompiuterijos ekosistemą ir smarkiai sumažinti veiklos biudžetą.

5.11 Anksčiau Komisija yra parengusi ir įgyvendinusi veiksmus vietos lygmeniu; kaip pavyzdį galima paminėti plačiajuostį ryšį ir informacinių technologijų modernizavimą. Konkretūs pavyzdžiai:

- **informacinės ir komunikacijos programos**, skirtos atitinkamų vietos veiklos vykdytojų informuotumui didinti,
- **novatoriškų projektų vystymo programos**, skirtos vietos ekosistemoms plėtoti, įskaitant regionus, kurie laikomi atskirtais nuo inovacijų,

— **subsidijos viešųjų paslaugų** (pavyzdžiui, e. valdžios) **modernizavimui**.

Kadangi šios programos turėjo pasisekimą, Komitetas ragina Komisiją parengti panašios, išskirtinai „debesų“ kompiuterijai skirtos programos planą ir numatyti jai biudžetą.

EESRK siūlo laipsniškai, bet kuo greičiau į „debesų“ kompiuterijos aplinką įkelti institucines ir saugias duomenų bazines. Tai leistų piliečiams lengviau valdyti jiems svarbius duomenis (pagal Europos arba nacionalinę teisę) ir kartu didinti pasitikėjimą „debesų“ kompiuterija.

5.12 Komisija „debesų“ kompiuterijos paslaugoms plėtoti siūlo nemažai veiksmų. Komunikate nepateikiamas **tikslus ir griežtas šių veiksmų įgyvendinimo grafikas**.

Komitetas ragina Komisiją kuo skubiau viešai paskelbti šį grafiką. Nuotolinės kompiuterijos technologijos sparčiai tobulėja; todėl labai svarbu, kad visi **veiklos vykdytojai savo strategijas kuo skubiau suderintų su Komisijos veiksmis**.

2013 m. sausio 16 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Atnaujinama ES ir Ramiojo vandenyno valstybių vystymosi partnerystė“

(JOIN(2012) 6 final)

(2013/C 76/12)

Pranešėjas **Carmelo CEDRONE**

Europos Komisija ir Europos Sąjungos vyriausiasis įgaliotinis užsienio reikalams ir saugumo politikai, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2012 m. kovo 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Atnaujinama ES ir Ramiojo vandenyno valstybių vystymosi partnerystė“

JOIN(2012) 6 final.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. gruodžio 19 d. priėmė savo nuomonę.

486-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2013 m. sausio 16–17 d. (2013 m. sausio 17 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 139 nariams balsavus už, 13 – prieš ir 14 susilaikius.

1. Išvados ir pasiūlymai

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto (EESRK) nuomone, ES tikslai, susiję su atnaujinta ES ir Ramiojo vandenyno valstybių vystymosi partneryste, yra aukšti ir plataus užmojo, tačiau jų įgyvendinimo priemonės, kurios daugiausia susijusios su aplinkos apsauga ir biologinės įvairovės išsaugojimu regione, yra nepakankamai aiškios. Pritaria, kad būtina apjungti pastangas su kitomis organizacijomis kovojant su klimato kaita, kuri turi įtakos visoms nacionalinės ir daugiašalės vystymosi politikos sritims ir kurios padariniai juntami socialiniame ir ekonominiame gyvenime. Klimato kaitos poveikio problemų sprendimas turi būti visapusiškai trauktas į Ramiojo vandenyno regiono aplinkos politiką, kad būtų galima užtikrinti veiksmų ir veikimo būdų nuoseklumą.

1.2 EESRK, be kita ko, mano, kad siekiant šio tikslo būtina suderinti tvaraus vystymosi priemones ir veiksmus susijusiose šalyse ir tokiu būdu užtikrinti kuo didesnę paramos naudą, taip pat siekti visų veiksmų sinergijos skatinant aktyvų vietos suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą ir sudarant vidutinės ir ilgalaikės trukmės programas.

1.3 EESRK nuomone, labai svarbu, kad Komisijos komunikate pripažinta visiško teisių užtikrinimo ir stabilios demokratijos lemiamą reikšmę šalies ekonominiam vystymuisi. Tačiau apgailestauja, kad apie padėtį Fidžyje, kur tebevyrauja diktatoriškas režimas ir piliečiams toliau neužtikrinamos jų pagrindinės teisės, dokumente tik užsiminta, nors šiuo klausimu Europa turėtų pareikšti ryžtingesnę ir labiau suderintą poziciją.

1.4 Reikėtų taip pat pasinaudoti proga ir atnaujinant vystymosi partnerystę apibrėžti principus ir sąlygas, kurių ES turėtų laikytis jos paramą gaunančių šalių atžvilgiu, visų pirma siekti, kad būtų visiškai įgyvendinamos Kotonu susitarimo nuostatos. Be to, visose regiono šalyse turi būti veiksmingai įtvirtinama demokratija, t. y. visiems užtikrinamos pagrindinės ir darbo teisės bei teisė dalyvauti demokratiname šalies gyvenime.

1.5 Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas dramatiškai ir susirūpinimą keliančiai moterų, negalinčių naudotis pagrindinėmis savo teisėmis, padėčiai visose regiono šalyse. Moterų teisėms ir apsaugai turėtų tekti svarbus vaidmuo svarstant bet kokius klausimus, susijusius su ES ir Ramiojo vandenyno šalių santykiais. EESRK ir jo partneriams nerimą kelia aukštas smurto dėl lyties lygis ir tai, jog mažai moterų dalyvauja sprendimų priėmimo procesuose ir užima aukščiausias pareigas. Į šias problemas reikėtų labiau atsižvelgti Komisijos dokumentuose ir imantis veiksmų ateityje.

1.6 EESRK nuomone, labai svarbu ir toliau skatinti socialinių partnerių ir apskritai pilietinės visuomenės vystymą šio regiono ir kitose su ES susitarimus pasirašiusiuose šalyse. Todėl būtina pasiūlyti ir taikyti šį tikslą praktiškai įgyvendinti padedančias priemones. EESRK supranta, kad regione esama sunkumų dėl geografinės padėties, kurie taip pat trukdo plėtoti struktūruotus dvišalius santykius, ir mano, kad būtų ypač naudinga sukurti kiekvienos šalies ir, jei įmanoma, viso regiono teritorinį tinklą ir jungtinių komitetą. Šios dalyvavimo priemonės turėtų sudaryti geresnes galimybes socialiniams partneriams ir pilietinei visuomenei aktyviau dalyvauti visuose susitarimų rengimo, įgyvendinimo ir stebėsenos etapuose. Dalyvavimas turėtų tapti vienas

svarbiausių principų. Reikėtų skatinti iniciatyvą sukurti visateisę Ramiojo vandenyno regiono ekonomikos ir socialinių reikalų tarybą, kadangi ši struktūra taip pat galėtų padėti plėtoti socialinių ir pilietinį dialogą ir stiprinti visų vietos suinteresuotųjų subjektų gebėjimus šiam tikslui numatant specialų finansavimą.

1.7 EESRK mano, kad svarbiausia yra koordinuoti įvairius ES veiksmus, visų pirma Europos Komisijos generalinių direktoratų, kurių veikla susijusi su programomis, ir Europos išorės veikslių tarnybos (EIVT) pagalbą, taip pat PPO veiklą šiame regione. Koordinavimas yra labai svarbus, nes atitinkamų šalių administracinis aparatas yra nedidelis. Tokia kryptis sudarytų sąlygas EIVT imtis ryžtingų veikslių, viliantis, kad geriau koordinuojami ES valstybių narių veiksmai leis ES sustiprinti užsienio politiką.

1.8 Europos Komisijos komunikate dedelis dėmesys skiriamas klimatui. Tačiau Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad sprendžiant klimato kaitos problemą labai svarbus ekonomikos vystymasis. EESRK mano, kad siekiant integracinio, tvaraus, visapusiško ir regiono vystymąsi skatinančio augimo, labai svarbu užtikrinti vystymosi politikos ir aplinkos apsaugos priemonių nuoseklumą ir derinimą su kituose sektoriuose, pavyzdžiui, prekybos, žuvininkystės, žemės ūkio, aprūpinimo maistu, mokslinių tyrimų ir žmogaus teisių ir demokratijos srityse įgyvendinamais veiksmais. Kriterijai paramai skirti turi būti pagrįsti aiškiais ir išankstiniais rodikliais, kuriais taip pat reikėtų vadovautis ir vykdant tolesnę programų stebėseną, be to, turi būti koordinuojami įvairių paramos teikėjų veiksmai.

1.9 EESRK pritaria pasiūlymui siekiant užtikrinti kuo didesnes integracijos galimybes regione atskirti AKR valstybėms ir užjūrio šalims skirtus veiksmus atsižvelgiant į skirtingą šalių institucinę padėtį ir vystymosi raidą. Be to, reikėtų atsižvelgti į tai, kad užjūrio šalių teritorijos yra labiau pažengusios palyginti su kitomis šalimis, jau gauna Europos plėtros fondo paramą ir yra finansuojamos pagal dvišalės paramos programas. Šie veiksmai turėtų būti koordinuojami su kitoms regiono šalims skirtomis programomis. Užjūrio šalys ir teritorijos taip pat galėtų tapti pavyzdiniu regionu, kuriame sėkmingai propaguojamos pagrindinės teisės ir vertybės ir įgyvendinami ES integracinio augimo politikos geriausios praktikos pavyzdžiai.

1.10 Kalbant apie prekybos susitarimus, nepaisant dabartinių sunkumų turėtų būti sudaromi viso regiono, o ne dvišaliai susitarimai, juo labiau turint omenyje, kad šiame regione ekonominių subjektų vykdoma ekonominė veikla, išskyrus žuvininkystės sektorių, prekybos požiūriu yra mažos apimties.

1.11 Be to, EESRK mano, kad ES Sąjunga turėtų atidžiai stebėti atsakingo Jungtinių Tautų Organizacijos komiteto vedamas derybas dėl jūrų teisės, susijusios su ŽEMYNINIU ŠELFU, visų pirma su šioje nuomonėje nagrinėjama geografine zona.

2. Įžanga

2.1 ES yra sudariusi įvairius partnerystės susitarimus su Ramiojo vandenyno regiono šalimis. Atnaujinamoje ES ir Ramiojo vandenyno valstybių vystymosi partnerystėje dalyvauja 15 nepriklausomų salų valstybių ⁽¹⁾, 4 užjūrio šalys ir teritorijos (UŠT) ⁽²⁾, Ramiojo vandenyno salų forumas, taip pat Australija ir Naujoji Zelandija, kurios yra pagrindinės forumo narės ir bendramintės partnerės. Po 2006 m. strategijos ES siekiamas tikslas – sustiprinti savo vaidmenį regione, pirma, todėl, kad ji yra antroji paramos teikėja po Australijos, antra, ES nori prisidėti prie ekonominio ir socialinio regiono vystymosi, kartu pripažįsta būtinybę užtikrinti visas teises ir stiprinti demokratines institucijas.

2.2 Remdamasi Kotonu susitarimu (ES ir AKR), ES šiuo komunikatu siekia sutelkti veiksmus į Ramiojo vandenyno regioną, visų pirma siekti kai kurių svarbiausių tikslų, numatytų „Pokyčių darbotvarkėje“ ⁽³⁾:

- skatinti vystymosi, aplinkos apsaugos ir kitų ES politikos sričių, pavyzdžiui, prekybos, žuvininkystės, mokslinių tyrimų darną su pagarba visoms žmogaus teisėmis ir parama demokratijai;
- pritaikyti ir supaprastinti ES oficialios paramos vystymuisi (OPV) teikimo būdus ir numatyti didesnę finansavimą kovai su dėl klimato kaitos kylančiais pavojais Ramiojo vandenyno valstybėse siekiant didesnės bendros papildomos naudos, daugiau rezultatų, didesnio poveikio ir veiksmingumo;
- skatinti sėkmingą Ramiojo vandenyno užjūrio šalių ir teritorijų regioninę integraciją ir didinti jų gebėjimą skleisti ES vertybes ir tapti integracinio ir tvaraus augimo žmogaus socialinės raidos labui regione varomąja jėga;
- JT ir kituose tarptautiniuose forumuose su Ramiojo vandenyno valstybėmis nustatyti aiškią bendros svarbos klausimų darbotvarkę;
- sutelkti jėgas su bendraminčiais partneriais siekiant spręsti pagrindinius žmogaus teisių klausimus ir padėti sutvirtinti demokratinius procesus visame regione.

⁽¹⁾ Kuko salos (neturi balsavimo teisės JT), Mikronezijos Federacinės Valstijos, Fidžis, Kiribatis, Maršalo Salos, Nauru, Niujė (neturi balsavimo teisės JT), Palau, Papua Naujoji Gvinėja, Samoa, Saliamono salos, Rytų Timoras, Tonga, Tuvalu ir Vanuatu.

⁽²⁾ Prancūzijos Polinezija, Naujoji Kaledonija, Pitkernas ir Volisas ir Futūna.

⁽³⁾ Komisijos komunikatas „Vystymosi politikos poveikio didinimas. Pokyčių darbotvarkė“; COM(2011) 637, 2011 m. spalio 13 d.

ES, kurios pirmąją vaidmenį kovojant su klimato kaita ir jos padariniais pripažįsta vietos partneriai ir veikėjai, norėtų atsakingai stiprinti savo veiksmus regione.

2.3 Dauguma Ramiojo vandenyno salų šalių ir teritorijų pagal gyventojų skaičių yra maži regionai, tačiau dideli pagal užimamą plotą ir įvairovę, jiems išskyla daug problemų dėl ypatingos geografinės padėties, kuri lemia šio regiono trapumą ir pažeidžiamumą, tačiau jį vienija bendra ir unikalios vertės jūrų ekosistema, kuriai turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys ir apsauga.

2.4 Tai nėra lengvai įgyvendinamas tikslas ne tik dėl komunikate nurodytų priežasčių, bet ir dėl suvaržymų, neišvengiamų dėl ekonomikos krizės taip pat ir Sąjungos užsienio politikoje, ir galinčių turėti įtakos būsimam Kotonu susitarimui po 2020 m. Dėl Ramiojo vandenyno valstybių geografinės padėties šis regionas yra geostrategiškai svarbus ES, kadangi ribojasi su tokiomis valstybėmis kaip Kinija ir Japonija. Todėl būtų neginčijamai abipusiai naudinga sustiprinti UŠT dalyvavimą ir pasinaudoti jų galimybėmis skleidžiant ES politiką, įgyvendinant programas ir propaguojant teisingą kultūrą.

3. Teigiami aspektai

3.1 Didelis dėmesys skiriamas klimato kaitos poveikiui ir jo rimtiems padariniams visame regione, visų pirma ekosistemos stabilumui kylančiai grėsmei, dėl kurios ji gali ilgai visiškai sunykti, taip pat pavojui, kad vis labiau triks regiono šalių tvaraus vystymosi pusiausvyrą turint omenyje ne tik ekonomiką ir biudžetą, bet ir politinę ir socialinę padėtį, kas savo ruožtu galėtų paskatinti didinamąjį poveikį ir sutrukdyti siekti JT tūkstantmečio vystymosi tikslų (TVT).

3.2 Pabrėžiama, kad įvairūs tarptautiniai dvišalės ir daugiašalės paramos teikėjai turi derinti savo veiksmus, kadangi šiuo metu dėl pagalbos susiskaidymo ji yra nepakankamai veiksminga. Taip pat būtina išnaudoti turimų finansinių priemonių galimybes ir didinti paramos poveikį.

3.3 Komisijos komunikate nurodoma, kad būtina derinti veiksmus su tarptautinėmis institucijomis, visų pirma su Jungtinėmis Tautomis sprendžiant klimato kaitos poveikio klausimus.

3.4 Atkreipiamas dėmesys į regioninį bendradarbiavimą ir būtinybę lygiagrečiai regiono vystymosi strategijoms papildomai plėtoti (arba kurti) regioninių organizacijų remiamas sektorių

programas ir vystymosi planus siekiant skatinti kompleksinį požiūrį į paramą ir jos valdymą.

3.5 Komunikate pabrėžiama, kad sudarant paramos programas ir siekiant bendros atsakomybės už jų įgyvendinimą, svarbu palaikyti dialogą su instituciniais partneriais.

3.6 Komunikate taip pat iškeliamas klausimas dėl pagalbos veiksmingumo stiprinimo ir pabrėžiama, kad būtina kartu su paramą gaunančiomis šalimis sukurti bendrus paramos stebėsenos, valdymo ir įgyvendinimo mechanizmus. Šioje srityje reikėtų pateikti daugiau konkrečios informacijos.

3.7 Komisija nagrinėja dvišalių ir daugiašalių paramos teikėjų pagalbos teikimo būdus ir išpareigoja pagalbos teikimo sąlygas derinti atsižvelgiant į sunkumus, su kuriais susiduria Ramiojo vandenyno salų šalių ir teritorijų mažos administracinės įstaigos. Taip pat atkreipiamas dėmesys, kad paramą gaunančios šalys sunkiai integruoja gautas lėšas į nacionalines vystymosi programas, todėl būtina imtis veiksmų nacionalinių institucijų atitinkamiems gebėjimams stiprinti.

3.8 Komisija reiškia susirūpinimą dėl pagrindinių teisių pažeidinėjimo Fidžyje ir ketina atidžiai stebėti padėtį, tačiau konkrečiai nenurodo, kad pagrindinių teisių laikymasis bus viena iš sąlygų paramai skirti.

4. Kritisės pastabos

4.1 Apskritai, Komisijos komunikate aiškiai nenurodyta, kaip ES ketina nustatyti ir stiprinti pagalbos veiksmus, leidžiančius siekti ne tik trumpalaikių tikslų, kurie labai svarbūs, tačiau nepakankami, jei norime ateityje užtikrinti regiono tvarumą. Tai specifinis ir didelis regionas, kurį sudaro daug mažų ar labai mažų valstybių, jei vertinsime pagal gyventojų skaičių, tačiau geografiniu požiūriu jos užima didelį plotą. Šios šalys skirtingai suvokia ir vertina būtinybę taikyti ilgalaikio tvaraus vystymosi padedančias siekti priemones, skiriasi jų požiūris į taisykles, kurių reikia laikytis šalyse ir teritoriniuose ir tarptautiniuose vandenyse, kurie ribojasi su kitomis valstybėmis.

4.2 EESRK mano, kad būtina ilgalaikė ir kompleksiška strategija, už kurią bendrai atsakytų visi regione veikiančios subjektai: tarptautinės institucijos, kitos šalys ir vietos lygmens subjektai. Komisijos pasiūlyme dėl partnerystės turi būti atsižvelgta į derybas dėl naujojo ES biudžeto peržiūros, į naujus Tūkstantmečio tikslų po 2015 m. prioritetus ir į derybų dėl naujo Kotonu susitarimo procesą.

4.3 Reikėtų, kad nurodytuose tiksluose būtų daugiau dėmesio skiriama kompleksiniam Ramiojo vandenyno regiono vystymui, vystymosi politikai ir kitiems veiklos sektoriams. Pavyzdžiui, komunikate žemės ūkio ir aprūpinimo maistu klausimai minimi tik klimato kaitos poveikio regione kontekste. Kaimo vietovių gyvastis priklauso nuo žemės ūkio. Nors šio regiono žemės ūkio sektoriuje vyrauja natūrinis ūkininkavimas (eksporto požiūriu svarbi tik cukranendrių cukraus ir palmių aliejaus gamyba), esama gamtinių išteklių valdymo, tvaraus dirvožemio naudojimo ir tvaraus ūkininkavimo problemų. Reikia pažymėti, kad dėl 2006 m. įvykdytos Europos cukraus politikos reformos kai kurios su reforma susijusios šalys prarado savo preferencinį statusą ir atitinkamai neteko darbo vietų.

4.4 Komunikate pagrindinis dėmesys skiriamas klimato kaitos keliamai grėsmei, t. y. klausimui, kuris turi lemiamos reikšmės kai kurių šalių ir ekosistemų (vandens lygio kilimas, miškų nykimas, sūraus vandens skverbimasis į požeminius telkinius, kylanti vandens temperatūra ir pan.) išlikimui. Tuo remdamasi Komisija siūlo didžiąją dalį lėšų skirti būtent klimato kaitos problemoms spręsti, nors reikėtų veikiau kurti kompleksiską ir bendrą tvaraus vystymosi ir augimo programas, kuriose būtų numatyti konkretūs paramą gaunančių šalių įsipareigojimai. Būtų taip pat naudingas privačiojo sektoriaus, visų pirma MVĮ, dalyvavimas.

4.5 EESRK mano, kad būtina laikytis strateginio ir kompleksinio požiūrio teikiant pagalbą ir komunikatas yra pirmas žingsnis šia linkme. Reikėtų stiprinti Komisijos generalinių direktoratų – Vystymosi ir bendradarbiavimo, Jūrų reikalų ir žuvininkystės, Prekybos, Sveikatos ir vartotojų reikalų, Mokslinių tyrimų ir inovacijų – ir EIVT bendradarbiavimą. Nors jau pasiekta nemaža pažanga, jų veikla turėtų būti dar geriau koordinuojama⁽⁴⁾ ir užtikrinamas dar didesnis ES įvairių sričių politikos nuoseklumas.

4.6 Visam Ramiojo vandenyno regionui, taip pat ir ES ypač svarbus žuvininkystės sektorius (turint omenyje dideles šio regiono eksporto, visų pirma tuno, į ES valstybes nares apimtis), todėl teikiant paramą turėtų būti skiriamas ypatingas dėmesys šiam sektoriui, kadangi būtina išsaugoti tvarią gamybą ir ekosis-

⁽⁴⁾ Paramos vystymuisi ir kovai su klimato kaita Ramiojo vandenyno regiono šalims ir UŠT 2008–2013 m. suma yra 785 mln. eurų, iš kurių 730 mln. eurų skiriama iš 10-ojo EPF ir maždaug 56 mln. eurų iš ES biudžeto. Taip pat reikėtų paminėti nacionalines programas, Ramiojo vandenyno valstybių ir ES partnerystę, kurios pradinis biudžetas 2008–2013 m. sudarė apie 95 mln. eurų ir papildė pagal Vystymojo bendradarbiavimo priemonės temines programas skiriamą finansavimą. Ramiojo vandenyno valstybių ir ES regioninės programos tikslas – stiprinti regiono ekonominės ir prekybos integracijos gebėjimus (45 mln. eurų), remti pilietinę visuomenę ir stiprinti viešųjų finansų valdymo gebėjimus (10 mln. eurų) ir skatinti tvarų gamtinių išteklių valdymą (40 mln. eurų). Be to, Komisija pranešė, kad greitai pradės taikyti „Ramiojo vandenyno regiono infrastruktūros priemonę“, kurios tikslas stiprinti investicijas į pagrindinę infrastruktūrą, kad regionas galėtų konkuruoti pasaulio rinkose, atsigauti jo ekonomikos augimas, mažėtų skurdas ir būtų remiamos ekologiškos ir prisitaikymo prie klimato kaitos priemonės.

temas, sustabdyti per didelį žuvų išteklių eikvojimą, kad nekiltų kliūčių tolesnei žuvininkystės veiklai. EESRK teigiamai vertina ES kovos su nelegalia žvejyba veiksmus, vykdomus pagal reglamentą, kuriuo siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti. Taikydama šį reglamentą Komisija nustatė, kad dvi šio regiono šalys (Vanuatu ir Fidžis) gali būti laikomos trečiosiomis šalimis, nebendradarbiaujančiomis kovojant su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvejyba.

4.6.1 Todėl Sąjunga turėtų ir toliau taikyti lengvatų sistemas AKR valstybėms, kaip tai buvo daroma kai kurių regiono šalių atveju⁽⁵⁾, nors ES turėtų atsižvelgti į tai, kad išlieka nelygios konkurencijos su kitais sektoriaus veiklos vykdytojais grėsmė.

4.6.2 EESRK pripažįsta, kad esama objektyvių sunkumų šiame sektoriuje ir teigiamai vertina partnerystės susitarimus dėl žvejybos, sudarytus su trimis valstybėmis: Kiribačiu, Saliamono salomis ir Mikronezijos Federacinėmis Valstijomis, tačiau tikisi, kad bus sudarytas bendras susitarimas su visomis suinteresuotosiomis šalimis dėl taisyklių, kurių reikėtų laikytis teritoriniuose ir tarptautiniuose šio regiono vandenyse.

4.7 Komunikate skiriamas didelis dėmesys įvairių pagalbos prekybai priemonių derinimui, tačiau Komisija nepateikia jokios informacijos apie PPO regione vykdomą veiklą, nors šešios Ramiojo vandenyno salos šalys yra šios organizacijos narės ir gauna paramą pagal specialias programas ir priemones.

4.8 Prekyba (PPO): Fidžis, Papua Naujoji Gvinėja, Saliamono salos, Tonga, Samoa ir Vanuatu priklauso PPO, kuri sudarydama prisijungimo susitarimus bando sukurti stabilią ir integruotą prekybos sistemą regione ir užtikrinti kuo didesnę naudą, veiksmingesnį išteklių naudojimą ir siekti masto ekonomijos.

4.8.1 PPO pastangomis 2004 m. Ženevoje buvo įsteigta Ramiojo vandenyno salų atstovybė siekiant paspartinti administracinių sistemų integraciją ir stiprinti gebėjimus prekybos ir daugiašalės darbotvarkės srityse, ypač svarbiose šioms mažoms ekonomikos šalims.

⁽⁵⁾ Žr. nuomonę NAT/459 dėl Europos Sąjungos tropinių tunų žvejybos laivyno padėties ir problemų, pranešėjas Gabriel Sarró Iparraguirre, OL C 48, 2011 2 15, p. 21–26 .

4.8.2 Europos Sąjungai būtų kaip niekada naudinga, remiantis atnaujintu Kotonu susitarimu, užmegzti glaudžius ir struktūruotus ryšius su atstovybe Ženevoje ir PPO. Būtina koordinuoti veiksmus, ypač turint omenyje tai, kad daugelio šalių, kurioms tai aktualu, valdžios institucijos yra nedidelės. Tai leistų šioms šalims skirtas paramos iniciatyvas koordinuoti su jau įgyvendinamomis, tačiau daugiašaliu lygmeniu nekoordinuojamomis techninės pagalbos programomis. Be to, reikėtų priminti, kad ilga laiką ekonomika augo silpnai, nepastoviai ir labai skirtingu ritmu atskirose šalyse: Papua Naujojoje Gvinėjoje ir Saliamono salose augimo koeficientas buvo didesnis dėl pagrindinių produktų kainų, tuo tarpu Fidžyje ir Samoa jau ir taip nestabili ekonomika susidūrė su gaivalinių nelaimių padariniais ⁽⁶⁾.

4.8.3 Ypatingą dėmesį taip pat reikėtų skirti MVĮ vystymuisi, regioninės pagalbos paslaugų MVĮ sukūrimui, nepamirštant kaimo plėtros. Šios paslaugos turėtų būti organizuojamos ir teikiamos daugiašaliu lygmeniu panaudojant PPO, TVF ir Pasaulio banko išteklius ir programomis.

4.9 Europos Komisijos komunikate teisingai teigiama, kad šios salos susiduria ir su socialinėmis problemomis dėl silpno ekonomikos vystymosi regione, kvalifikuotos darbo jėgos, neturintios įsidarbinimo galimybių vietoje, emigracijos, taip pat dėl klimato kaitos pasekmių. Pasaulio banko duomenimis, Saliamono salos, Vanuatu, Samoa, Kiribatis, Rytų Timoras ir Tuvalu priklauso mažiausiai išsivysčiusių ir aukšto skurdo lygio šalių grupei. Papua Naujojoje Gvinėjoje, didžiausioje šio Ramiojo vandenyno regiono šalyje, daugiau kaip 40 proc. gyventojų gyvena žemiau skurdo ribos. Tai sunkina padėtį siekiant Tūkstantmečio vystymosi tikslų ir reikalauja suderintų tarptautinių veiksmų. Tačiau komunikate neminima įvairių JT agentūrų paramos ekonominiam ir socialiniam vystymuisi veikla.

4.9.1 Įvairios JT agentūrų programos yra būtinos ir Europos Komisija jas turėtų remti, kadangi šios programos padeda didinti informuotumą ir stiprinti gebėjimus įsisavinti ir kuo geriau panaudoti įvairių pagalbos teikėjų, įskaitant ES, paramą. Be to, šiomis programomis stiprinama regiono šalių institucijų, socialinių ir visuomenės partnerių atsakomybė ir skatinama kurti demokratines ir aktyvias institucijas.

5. Padėtis Fidžyje: teisės, demokratija, profesinių sąjungų laisvė

5.1 Tarptautinių finansų institucijų požiūriu Ramiojo vandenyno salos yra nepalankiausias sąlygas pasaulyje turinčios šalys:

⁽⁶⁾ TVF: *Regional Economic Outlook, Asia and the Pacific, Navigating an Uncertain Global Environment while building inclusive Growth* (2011 m. spalio mėn.).

jos yra izoliuotos, turi mažai gyventojų, joms būdinga intensyvi migracija, žemas švietimo ir mokymo lygis, dideli prekybos ir tarptautinės ekonominės veiklos igūdžių trūkumai.

5.1.1 Ypatingai sudėtingą jaunimo padėtį lemia įvairūs veiksniai: geografinis izoliuotumas, ribotos ekonomikos vystymosi galimybės (menkai tarpusavyje susijusios mažos ekonomikos šalys ir mažos vidaus rinkos), demografinė raida, pasižyminti sparčiu jaunų dirbančiųjų skaičiaus augimu ⁽⁷⁾. Australija pradėjo vykdyti skurdžiausių Ramiojo vandenyno šalių sezoniniams darbuotojams skirtą paramos programą. Tokio pobūdžio iniciatyvas reikėtų remti ir plėtoti taip pat ir kitose šio regiono šalyse.

5.1.2 Moterų padėtis yra ypatingai sudėtinga ir kelianti nerimą, kadangi išnaudojimo reiškinys plinta ir išsiaknija, o veiksmingų sprendimų neskubama ieškoti. Moterys labai diskriminuojamos: jos ne tik beveik visiškai nedalyvauja oficialaus darbo rinkoje ir politiniame gyvenime, bet ir dėl nuolat pasitaikančių ir plintančių smurto veiksmų visose šalyse labai pažeidžiamos jų pagrindinės teisės. Negalima šios padėties sieti tik su kultūra, būtina sudaryti galimybes dirbti, integruotis ir dalyvauti. Reikėtų konkrečiai nurodyti ES veiksmų planą dėl lyčių lygybės ir galių moterims suteikimo vystomojo bendradarbiavimo srityje (2010–2015 m.), kuriame, be kita ko, nurodomi tikslūs moterų dalyvavimo nacionalinių institucijų veikloje rodikliai.

5.2 Pagarba žmogaus teisėms ir demokratijos principų laikymasis yra būtinos ES pagalbos ir bendradarbiavimo sąlygos. Šios teisės apima taip pat ir teisę jungtis į organizacijas, kuri tarptautiniu lygmeniu pripažinta aštuoniose pagrindinėse TDO konvencijose.

5.3 Kotonu susitarime taip pat pripažįstama, kad pagarba žmogaus teisėms ir demokratinės institucijos turi neginčijamas svarbos kuriant stabilią ir klestinčią ekonomiką. Deja, Komisijos komunikate, kuriame siūloma šio regiono strategija, nepakankamai dėmesio skiriama grubiems žmogaus teisių pažeidimams šiame regione, ypač **Fidžyje, kuris yra atroji pagal dydį ir gyventojų skaičių šalis sala.**

⁽⁷⁾ Samoa iš 4 000 į darbo rinką norinčių patekti jaunų žmonių darbą gauna tik 500, Vanuatu šis santykis yra 700 iš 3 500, Fidžyje jaunų žmonių nedarbas siekia 46 proc. Žr. taip pat UNICEF: *Investing in Youth Policy, UN Asia-Pacific Interagency Group on Youth* (2011 m.).

5.4 Negalima susitaikyti su dabartine padėtimi Fidžyje: vyriausybė, kuriai po 2006 m. perversmo vadovauja karinė chunta, 2011 m. pradėjo agresyvią kampaniją siekdama sužlugdyti profesinių sąjungų judėjimą ir atimti iš Fidžio darbuotojų jų pagrindines teises, tokiu būdu pažeisdama vyriausybės anksčiau pasirašytas TDO konvencijas Nr. 87 ir 98. Žodžio laisvės, susirinkimų ir asociacijų laisvės draudimas, kankinimai ir prievarta, smurtas prieš moteris ir nepilnamečius, bet kokių darbuotojų teisių panaikinimas – tai, ES nuomone, išskirtinė ir netoleruotina padėtis. Nepaisant taikomų Kotonu susitarimo 96 straipsnio nuostatų, EESRK mano, kad būtina imtis ryžtingesnių veiksmų Fidžio atžvilgiu, juo labiau, kad 2014 m. šioje šalyje vyks rinkimai ir bus pradėta rengti nauja konstitucija.

5.5 Padėtis Fidžyje neseniai buvo aptarta 2012 m. lapkričio mėn. vykusiam TDO administracinės tarybos susitikime, kuriame priimta speciali rezoliucija dėl Fidžio vyriausybės sprendimo išsiųsti TDO delegaciją, kuri šios organizacijos administracinės tarybos buvo atsiųsta į šalį⁽⁸⁾. ES privalo laikytis nuoseklios pozicijos su TDO valstybėmis narėmis, kurios pasmerktą tokią padėtį Fidžyje.

5.6 Tokiomis sąlygomis pilietinei visuomenei vykdyti veiklą labai sunku, ar netgi neįmanoma. EESRK negali sutikti, kad būtų toliau delsiama ir nereaguojama, kai akivaizdžiai pažeidžiamos pagrindinės pilietinės visuomenės teisės ir nesilaikoma jokių demokratijos principų. EESRK turi pareikšti savo poziciją kitoms Europos institucijoms ir imtis atitinkamų veiksmų⁽⁹⁾.

5.7 Būtinai ryžtingesni tiesioginiai arba dvišaliai veiksmai nustatant sąlygas Europos Sąjungos paramai teikti, tvirtai pareiškiant, kad pagrindinių teisių srityje ES valstybės narės laikosi bendros, pamatinius ES principus atitinkančios ir neginčijamos pozicijos.

6. Socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės vaidmuo

6.1 EESRK nuomone, organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas yra esminis principas, kuriuo remiantis turėtų būti plėtojamos įvairaus pobūdžio partnerystės, būtinos siekiant ekonominės ir socialinės sanglaudos tikslų. Pilietinės visuomenės vaidmuo ypač reikšmingas ginant teises ir demokratiją, kadangi teisių laikymasis ir pagarba demokratijos principams yra būtinos sąlygos norint pasinaudoti ES pagalbos ir bendradarbiavimo politika.

⁽⁸⁾ 2012 m. rugsėjo 19 d. pranešimas spaudai dėl padėties Fidžyje, Fiji Trade Union Congress, ir kiti TDO ruošiami dokumentai.

⁽⁹⁾ Žr. Tarybos raštą.

6.2 Organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimas yra vienas svarbiausių prioritetų ir Ramiojo vandenyno regione, nors tam esama dviejų objektyvių kliūčių: pirmoji kliūtis susijusi su ypatinga geografinė struktūra, salų pažeidžiamumu ir plačiu gyventojų pasiskirstymu, labai trukdančiu praktiškai įgyvendinti dalyvavimo teisę; antroji kliūtis susijusi su demokratijos įtvirtinimu ir aktyviu organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimu institucijų veikloje.

6.3 Vis dėlto, EESRK prašo dėti visas įmanomas pastangas ir įtraukti vietos bendruomenių atstovus į ES projektų kūrimą, įgyvendinimą ir stebėseną, visų pirma kai projektai susiję su aplinkos apsauga, pilietiniu ir visuomeniniu dialogu, teisių ir demokratijos plėtojimu ir gynimu.

6.4 EESRK prašo kuo greičiau sukurti ES ir Ramiojo vandenyno regiono šalių partnerystę, kurioje dalyvautų ir organizuota pilietinė visuomenė, kad būtų galima veiksmingiau spręsti visas regiono problemas⁽¹⁰⁾, taip pat numatyti sukurti *ad hoc* programų stebėsenos komitetą, kaip vieną svarbiausių dalyvavimą įtvirtinančių struktūrų.

7. Pastabos dėl komunikate siūlomų veiksmų

7.1 ES siūlomiems veiksams (5 punktas), kuriais pagrindinis dėmesys sutelktas į klimato kaitos problemas Ramiojo vandenyno regione, galima pritarti tik iš dalies, kadangi pasigendama kompleksinio požiūrio į tvarų regiono vystymąsi.

7.2 Reikėtų sudaryti palankesnes sąlygas ir stengtis geriau koordinuoti EIVT ir įvairių Europos Komisijos generalinių direktoratų veiksmus siekiant parengti nuoseklias strategines programas, kurios leistų turimas lėšas nukreipti į aplinkos apsaugos ir žuvininkystės sritis, tačiau kartu leistų įgyvendinti kompleksinius tvaraus vystymosi ir kaimo plėtros planus.

7.3 EESRK pritaria būtinybei stiprinti dialogą su vietos institucijomis, tačiau taip pat pabrėžia, kad turi būti užtikrintas sistemingesnis pilietinės visuomenės dalyvavimas, pavyzdžiui, reguliariai rengiamos diskusijos pagalbai įvertinti ir jos poveikiui aptarti.

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė dėl ES ir Kolumbijos bei Peru daugiašalio prekybos susitarimo. Pilietinės visuomenės vaidmuo. OL C 299, 2012 10 4, p. 39–44.

7.4 EESRK mano, kad būtini tolesni veiksmai po paramos teikėjų ir gavėjų susitikimų, kad būtų užtikrintas Komisijos pabrėžiamas programų koordinavimas. Vienas svarbiausių klausimų išlieka paramos paskirstymas ir jos veiksmingumo įvertinimas. Todėl būtina užtikrinti ne tik išankstinį informavimą ir mokymą, bet ir stebėseną, kurią vykdytų jungtinis komitetas ir kurio pagrindiniai dalyviai būtų socialiniai partneriai ir visuomenės atstovai.

7.5 EESRK jau yra pareiškęs, kad reikėtų daugiau dėmesio skirti pagrindinių žmogaus teisių užtikrinimui, netoleruotinoms Ramiojo vandenyno regiono šalių moterų sąlygoms, ribotoms jaunimo įsidarbinimo galimybėms, pilietinės visuomenės vaidmeniui visose regiono šalyse, visų pirma ypatingai padėčiai Fidžyje.

2013 m. sausio 17 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

2013 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 300 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 420 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	910 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	100 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT